

PLANINSKI VESTNIK 9

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXXIV

1974

PLANINSKI VESTNIK
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
IZHAJA OD LETA 1895

Dr. Miha Potočnik	Himalajski odpravi na pot	461
Ing Pavle Šegula	Sedma Kavkaška odprava se je vrnila	462
Milan Bolčič	Pogled na sedemdeset let sloven- skega planinskega društva v Trstu	463
Vilko Mazi	Sto let Mlakarja in Westra	468
Matevž Pečelin	Kako sem postal planinec	475
Nada Kostanjevič	Članarina izpod Dupeljskega zvonika	479
Ciril Praček	V spomin Brede in Janje	482
Urša Kolenc	Dve zgodbi z gora	484
Jože Humer	Prve družinske planinske počitnice	486
	Razgovor urednika PV z jubilan- tom Božičem	488
Ing. Pavle Šegula	Planinstvo, planinska organizira- nost in varnost planincev	491
	Društvene novice	494
	Alpinistične novice	501
	Varstvo narave	504
	Iz planinske literature	504
	Razgled po svetu	506

Naslovna stran:

Sanjava Krka

Foto Joško Dolničar

Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojín, dr. Tone Vraber. — Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri NB 50101-678-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 60 din, plačljivo tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 80 din (5 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Po mnenju Republiškega sekretariata za prosveto in kulturo št. 421-1/73 z dne 18. 1. 1973 spada ta publikacija med proizvode iz 7. točke 1. odstavka 36. člena Zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu (Ur. list SFRJ 33-316/72).

TRGOVSKO PODJETJE

MODA

LJUBLJANA

vam nudi v svojih
poslovalnicah:

»MANON«, Prešernov trg 3
»MODA«, Nazorjeva ulica 5
»MODA«, Cankarjeva 7
»OKRAS«, Čopova 42

veliko izbiro damskega
in moškega perila,
pletenin in konfekcije

TOSAMA

TOVARNA SANITETNEGA
MATERIALA

DOMŽALE

Izdeluje in priporoča
za prvo pomoč:

- Sanitetne torbice
in omarice
- Priročne apoteke za
civilno zaščito
- Avtomobilske apoteke
- Apoteke za motoriste
- Potovalne apoteke
- Ovoje za prvo pomoč
- Aluplast za zdravljenje
opeklin
- Obliže vseh vrst

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

74. LETNIK

9

1974

HIMALAJSKI ODPRAVI NA POT

Dr. MIHA POTOČNIK

Včeraj — v nedeljo 4. avgusta — popoldne je krenila na skoraj štiri mesece dolgo pot peta jugoslovanska alpinistična odprava v Himalajo. Njen prvi cilj je vzpon na 7902 m visoki Kangbačen in morda še kaj. Odprava ima nalogo, da dokonča leta 1965 po drugi naši himalajski odpravi začeto pa še ne dokončano delo. Takrat je odprava zaradi izredno neugodnih vremenskih razmer in pomanjkanja časa, ki ga je dobršno mero pobralo zamudno in zapleteno pristopno razvedovanje v visokogorskem svetu, do takrat povsem neznanem in neraziskanim, morala odnehati v višini 7500 m že blizu vrha.

Letošnja odprava, ki je v nekem smislu tudi jubilejna, saj letos poteka dvajset let našega himalajzma, odhaja na sedaj že znano pot. Razen tega je po zaslugi mnogih mecenov in podpornikov veliko bolje opremljena in oskrbljena. Zelo koristno nam bodo rabile tudi bogate izkušnje naših skoraj vsakoletnih dosedanjih alpinističnih odprav v tuja velegorstva. Udeleženci odprave so vsi po vrsti že temeljito prekaljeni, v domačih ter tujih gorah preizkušeni alpinisti. Zato upravičeno lahko pričakujemo, da bo odprava storila vse, kar je možno in obenem razumno, da svojo nalogo opravi čim bolj uspešno. To ji vsi po vrsti od srca želimo.

Seveda pa od nje ne moremo in ne smemo zahtevati in pričakovati uspeha »za vsako ceno«. Vse naše dosedanje alpinistične odprave v tuja velegorstva so se odlikovale predvsem po tem, da so delale tudi v najneugodnejših razmerah skrajno skladno, disciplinirano, solidno, premišljeno in nad vse požrtvovalno. To je še toliko bolj potrebno poudariti, kolikor smo še pod neposrednim pretresljivim vtisom in svarilom tragične nedavne nesreče naših alpinistov na Užbi. Izpostavljenost objektivnim nevarnostim je na takih odpravah vedno navzoča in alpinistom je ob njihovih tveganjih in podvigih nad vse potrebna tudi športna sreča.

Vedno znova nekateri ob naših alpinističnih ekspedicijah ponavljajo pripombe in ugovore, češ kaj je potrebno hoditi na odprave v tuje gore, ko jih imamo doma dovolj. Zanimivo pa je, da takih ugovorov ne izrekajo takrat, kadar na primer pošiljamo — kljub že mnogim izgubljenim tekmam pa tudi mnogim ekscesom in lahkomišelnemu zapravljenemu denarju — na olimpijado, ali na svetovna, evropska in druga prvenstva naše nogometaše, košarkarje, hokejiste, atlete itd. Alpinisti upravičeno pričakujejo, da se jim meri z enakimi in enakovrtnimi merili. Tudi zanje v celoti velja olimpijsko pravilo, da je predvsem važno in nujno sodelovati.

Skozi vso zgodovino človeškega rodu se ponavlja pravadna in pranaravna težnja ljudi, da raziskujejo neznano, da odkrivajo neodkrito, da segajo po nedosegljivem in prepovedanem, da ne priznavajo tabujev in »večnih resnic«, da hočejo poznati in razvozlati še zadnje skrivnosti in uganke narave, svojega in sosednih planetov in svoje usode. Samo tako je človeštvo lahko stalno napredovalo in se pomaknilo iz svoje kamene dobe v jedrski in kozmonavtski vek. To je v zgodovini tista vzmet, ki človeka in človeštvo že od nekdaj žene naprej in ga vedno bolj razvija kot razumno bitje. In prav tako naravno in samo v sebi je tudi, da človek teži k temu, da svoje znanje, svoje delo, svoje dosežke in svoje sposobnosti primerja

in meri z drugimi. K temu težijo tudi organizirane družbe, narodi, države. Končna usoda človeštva brez dvoma ni v neskončnih vojnah, prevladi enega nad drugim, temveč v miroljubni medsebojni tekmi in primerjavi, kdo bo bolje, hitreje, ceneje in bolj človeško lahko uredil življenje, naredil kaj koristnega. Pri tem pa mora osvajati tudi mnogo — na videz — »nekoristnega«.

Tudi Slovenci kot majhen narod in Jugoslavlani kot najsodobnejši preoblikovalci človeškega življenja, medčloveških odnosov in življenjskih razmer ne moremo in ne smemo čepeti samo »v svojem zapečku« in objokovati svojo miniaturno majhnost. Treba je ven, na plan, iti vstric s časom in razvojem, če ne kak korak pred drugimi narodi, ki so številnejši, močnejši, bogatejši. In to na vseh področjih udejstvovanja, ne na zadnje tudi v telesni kulturi ali v tem našem primeru, v alpinizmu. To smo slovenski in jugoslovanski planinci dolžni tudi našim domačim goram in ljudem. V gorah pa smo Slovenci — to lahko s ponosom in brez domišljavosti že rečemo — zares »doma«. Ali je potemtakem res kaj čudnega, če se želimo in hočemo primerjati in potrjevati tudi na alpinističnih odpravah v tuja gorstva?

Nestrpno bomo pričakovali poročila z odprave in tiščali pesti za njen kar največji uspeh. Na začetku pa ji po stari navadi zaželimo: »Srečno pot!«

Ljubljana, 5. 8. 1974

SEDMA KAVKAŠKA ODPRAVA SE JE VRNILA

Ing. PAVLE SEGULA

Prvega avgusta 1974 zvečer smo na Brnikih pričakali slovenske in hrvatske udeležence sedme alpinistične odprave v Kavkaz, ki se je bila vrnila s področja kavkaškega tabora Elbrus, kjer je delovala v času od 14. julija dalje. Vrnilo se je sedem udeležencev, srbski in bosanski alpinisti so se vrnili na domove že neposredno iz Beograda. Žal, štirje udeleženci se niso vrnili, vzela jih je silna gora, ki je svojo moč pokazala že šestindvajsetim nebogljenim ljudem, mogočna Užba, v katere ledenem naročju spi večno spanje dvajset oboževalcev višav, med njimi od julija dalje tudi dva prijatelja iz sosednje republike.

Odpravo smo organizirali skupaj, koordinacijska komisija za alpinizem PZJ in naša KOTG, kajti želeli smo, da bi s to odpravo načeli novo poglavje v jugoslovanskem alpinizmu. Nadaljevati smo hoteli tisto, kar je KOTG začela že z II. JAOK in III. JAOK, v katere smo vključili tovariše iz PZ Hrvatske in PZ Srbije. Vsi so se odlično odrezali. Zlatko Smerke je ustvaril čudovito fotodokumentacijo in uspel film, najboljši dotedaj v zgodovini naših odprav. Potem je to gibanje zamrlo, malo tudi po naši nemarnosti. Opaziti pa je bilo tudi težnje alpinistov iz posameznih republik, da bi se uveljavili v svojem samostojnem okviru, le tu in tam je prišlo kako pismo, v katerih so posamezni AO prosili za nasvete in naslove.

Tako je prišlo do odločitve: letos gre na pot kadrovska odprava. Kandidatov ni manjkalo, tovarišem iz PZ Hrvatske smo zaupali tudi vodstvo odprave, saj imajo še letos v načrtu odpravo v Ande in jim nekoliko več izkušenj ne more škodovati. Vladimir Mesarič iz Zagreba je prevzel to težavno nalogo.

Odrinili so 10. julija z letalom in se prek Kijeva približali gorstvu med Črnim in Azovskim morjem.

Opravili so vzpon na Elbrus in se nato podali v stene drugih tamkajšnjih gora. Bile so neprijazne, enih so se otresele s kamenjem, drugim so najbrže poslale v pogubo serake in klože. Nikoli ne bomo natanko vedeli, kaj se je primerilo navezama v eni najtežjih smeri Užbe, v križu. Rdeče rakete, grom plazov, domnevni kriki je vse, kar vedo povedati redke priče, ki so se tisti čas mudile v bližnjih gorah. Velikan je zadrgetal in se spet umiril, človeški mravljinici in helikop-

terji, ki so si potem nekaj dni prizadevali, da bi gori vzeli njene skrivnosti, niso kaj prida opravili. Odprava se je iztekla, namesto petnajstih se je vrnila le enajstotica. Utrujeni, nerazpoloženi, še močno pod vtisom hudega dogodka, so nam podali roke.

Marsikdo se je na tihem vprašal: »Kaj sedaj? Je to konec alpinizma za tega ali onega udeleženca. Zavira na poti razvoja nekega AO, PD?«

Narava je prizanesljiva. Hudo udari in močno pretrese. Ko si sam, se ti res dozdeva, da je vsega konec, da ni vrnitve k staremu. Misliš si, da je kriv ves svet, da je sovražnik gora.

Ko pa si spet med svojimi, ugotoviš, da je to samo svojska, nerazumljiva pot življenja. Nekomu ravna, drugemu polna ovinkov ali pa celo nepremostljivih prepado, iz katerih ni povratka. Človek onemi pred tolikšno preprosto veličino. Si in nisi, o tem odloča en sam trenutek nepazljivosti, par energetskih enot preveč sončne energije v razmajanem ledenem kolosu na strmini, kjer si po naključju prav tisti hip tudi ti. Nenadna odjuga, sunek vetra ali pa kar navadna in povsem preprosta slabost.

In ko misliš na to, ti je tudi spet vse preprosto in jasno. Treba je imeti tudi nekaj sreče, še bolj pa si je treba prizadevati, da bi bil mojster nad zankami, ki jih postavlja narava, da bi še bolje spoznal njene zakonitosti, se znal umikati pastem. Ugotoviš, da je treba spet znova v goste k negibnim a tako vabljivim lepoticam. Pri njih bomo spoznavali lepoto in se učili modrosti življenja.

Sedma alpinistična kavkaška odprava se je iztekla. Lahko bi ji rekli tudi »nesrečna«, tako kot smo prvo imenovali »prijateljska«, vse druge pa preprosto alpinistične.

Ne dvomim, da jih bo še nekaj, da nam bo Kavkaz še naklonil lepe dni in zgolj užitek. Članom sedme odprave pa naša hvala za storjeno in lepa misel na preminule. Čast in slava jim za vse, kar so nam dali kot ljudje in prijatelji, hvala jim za delo v planinskih vrstah!

POGLED NA SEDEMDESET LET SLOVENSKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA V TRSTU

MILAN BOLČIČ

ne 1. junija je bila v Kulturnem domu v Trstu slovesna proslava 70-letnice Slovenskega planinskega društva v Trstu s pestrim sporedom in s slavnostnim govorom predsednice dr. Sonje Mašere. Ob tej priložnosti se ozrimo na dosedanje delovanje društva in v strnjeni obliki podajmo o njem vsaj približno sliko.

Društvo je bilo ustanovljen leta 1904 kot podružnica ljubljanskega Slovenskega planinskega društva. Potreba po planinski organizaciji se je tedaj v Trstu živo čutila. Ljubljanska centrala je delovala že mnogo let in drugod na Primorskem so že bile ustanovljene podružnice. V Trstu se je praznina čutila še posebno zaradi dejstva, da so tu tedaj že nekaj let obstajale tri druge planinske organizacije: italijanski Società Alpina delle Giulie, Club Alpinisti Triestini ter nemški Alpenverein. Nagibi za ustanovitev tržaške podružnice so bili torej tudi narodnoobrambena značaja: prispevala naj bi k zavezitvi raznarodovanja in k odporu zoper imperialistični pohlep po slovenski zemlji.

Prve podatke o pripravah zasledimo v Planinskem vestniku št. 3 iz leta 1904:

»Dne 25. februarja se je vršil v Trstu shod za ustanovitev tržaške podružnice. Mnogoštevilno občinstvo, ki se je udeležilo shoda, je pokazalo veliko zanimanje za naše

delovanje. Sprejeta so bila pravila, ki jih je osrednji odbor Slovenskega planinskega društva v Ljubljani predložil v odobritev. Načelnik pripravljalnega odbora je dr. Otokar Rybač, odvetnik v Trstu.»

Z odlokom c. kr. namestnika v Trstu z dne 3. 4. 1904 št. 1090 je bilo sporočeno, da ni ugovorov zoper ustanovitev podružnice. Sledil je ustanovni občni zbor, o katerem poroča Planinski vestnik leta 1904: »Tržaška podružnica je imela dne 7. maja t. l. svoj prvi redni občni zbor, pri katerem se je volil odbor takole: načelnik dr. Matej Pretner, odvetnik v Trstu; Josip Hočevar, uradnik c. kr. obratnega ravnateljstva v Trstu, namestnik; tajnik Miroslav Pretnar, vodja c. kr. prip. sred. šol v Trstu; blagajnik Ignacij Šega, inženir južne železnice v Trstu; zaupnik za Trst Josip Zwitter, uradnik v Trstu.« Občni zbor je bil v prostorih Slovanske čitalnice v Ul. sv. Frančiška št. 2.

Z odlokom z dne 4. junija 1904 št. 1918 je c. kr. namestništvo v Trstu poslalo policijskemu ravnateljstvu v Trstu potrjena pravila in potrjen zapisnik o ustanovnem občnem zboru. S tem je oblast društvo polnopravno priznala.

Žal se za opis tedanjega delovanja ne moremo opirati na arhivske podatke, ker je arhiv zgorel 13. julija 1920, ko so fašisti in šovinistična drhal zažgali Narodni dom, kjer je društvo imelo svoj sedež. V oporo so nam članki v Planinskem vestniku in v Edinosti ter podatki, ki jih je Zorko Jelinčič zbral s pričevanji nekaterih članov.

Pred prvo vojno je društvo postavilo 62 kačipotov in 64 napisov. Zaznamovalo je poti na vse pomembnejše vrhove in razgledne izletniške točke mestne okolice in Tržaškega Krasa. Mnogo si je društvo prizadevalo za širjenje planinstva in za spoznavanje naravnih lepot slovenske zemlje. Organiziralo je veliko število daljših in krajših množičnih izletov. Večje ali manjše skupine so v teh letih obiskovale Triglav, Čaven, Kucelj, Goljake, Vremščico, Mangart, Stol, Črno prst, Golico, Grintovec, Babji zob, Kamniško sedlo, Velebit, Begunjsčico, Slavnik, Učko, Krn, Kanin, Razor, Karavanke, Škrlatico, Dolomite in druge vrhove.

V Narodnem domu je bilo več predavanj s planinsko tematiko, po letu 1909 pa je društvo prirejalo vsako leto velik planinski ples, ki je bil, pravijo, v tistem času največja družabna prireditev v Trstu.

Ker se je izletništvo v planine vedno bolj razvijalo, je društvo leta 1913 začelo pripravljati načrte za zgradbo planinskega zavetišča na Čavnu in planinske kočice na Črni prsti. Načrti se zaradi vojne niso mogli uresničiti. Pripravljeno je bilo tudi vse potrebno, da se postavi razgledni stolp na vrhu Kala nad Sv. Ivanom v Trstu (Razklani hrib–Drašča). Padričani so odstopili potrebno zemljišče, toda tržaški šovinistični občinski odbor je izvedbo načrta onemogočil.

Društvo je imelo v lastni upravi dve kraški jami: divaško Vilenico in slivske Dimnice. Vilenico so slovesno odprli 14. maja 1905. V jami so uredili poti in poskrbeli za razsvetljavo, v Dimnicah je društvo tudi uredilo dohod in poti in jih odprlo pred začetkom vojne leta 1914.

Leta 1912 je podružnica izdala zemljevid Julijskih Alp, ki ga je izdelal odbornik Alojz Knafelc. Izdelal je tudi zemljevid okraja Trst, ki so ga izdali istega leta. Tiskali so tudi nekaj razglednic o kraških jamah.

Med vojno je društveno delo pojenjalo. Iz dveh pisem policijskemu ravnateljstvu razberemo, da je društvo imelo občni zbor tudi 24. aprila 1915 in 20. aprila 1918.

Po prvi svetovni vojni se je delovanje obnovilo. Društvo je delovalo v zelo težkih okoliščinah, saj je tedanja Italija vodila Slovincem sovražno politiko. S požigom Narodnega doma je društvo zgubilo ves svoj inventar in arhiv. Kar je ostalo, je bilo uničeno pozneje, ko so fašisti razdejali pisarno predsednika dr. Pretnerja.

Prvi občni zbor pod italijansko zasedbo je bil 26. julija 1919, ko je bil za predsednika ponovno izvoljen dr. Matej Pretnar. V povojnih letih je društvo še vedno upravljalo obe kraški jami, vendar so divaški lastniki pod močnim pritiskom pozneje odstopili upravo italijanskemu društvu Società Alpina delle Giulie. V zvezi s slivsko jamo pa je italijanski tisk napadal društvo, da se bavi s protidržavno politično agitacijo in da je kot tako nevarno za obstoj države. Società Alpina delle Giulie je v fašistič-

nem tisku protestirala proti »škandalu in sramoti, da so najlepše naravne lepote odrešene Italije v posesti slovenskih kmetov«.

Sredi septembra 1923 so v jamo podtaknili dve avstrijski puški. To so izrabile oblasti za nastop proti podružnici. Razpustili so jo 9. oktobra 1923 z utemeljitvijo, da »ne izpolnjuje pogojev za svoj obstoj« in jama je prešla v last omenjenega italijanskega društva.

Takoj po razpustu so se odborniki in člani začeli zbirati pod imenom Planinski klub in priredili tudi nekaj izletov. Medtem je pripravljalni odbor predložil oblastem pravila za ustanovitev samostojnega planinskega društva in, začuda, oblasti so pravila potrdile. Edinost je 28. 2. 1924 javila: »Planinsko društvo, ki se je ustanovilo na novo v smislu že prej sklenjenih pravil namesto tržaške podružnice Slovenskega planinskega društva, ki jo je tržaška prefektura razpustila, je sedaj oblast zakonito priznala. Proti pravilom, ki so bila vložena na tržaško prefekturo, ni bilo nobenega prigovora. Po teh pravilih prevzame novo planinsko društvo delokrog prejšnjega Slov. plan. društva v vsej Julijski krajini in sme ustanovljati podružnice...«

Ustanovni občni zbor novega samostojnega društva je bil 6. marca 1924. Izvoljen je bil naslednji odbor: Načelnik dr. Ed. Slavik; odborniki: dr. L. Čermelj, B. Grmek, A. Iveša, dr. E. Leban, A. Pavlica, J. Puhalj, P. Udovič; namestniki: S. Godina, M. Pahor in H. Pertot.

Novo društvo je delovalo in prirejalo izlete vse do 17. avgusta 1927, ko je bilo razpuščeno; tedaj so bila razpuščena tudi druga slovenska društva.

A s tem niso uklonili primorskega ljudstva, še zlasti ne mladine, med katero se je vedno bolj krepil odpor proti nasilju. Nadaljevali so se izleti v manjših skupinah. Planinstvo in izletništvo med mladino sta tedaj postala hkrati sredstvo za skrivanje prosvetne in politične ilegalne dejavnosti. Skupine mladih so začele gojiti plezanje, intenzivno planinstvo v visokih gorah in zimski šport. Iz teh vrst so izšli bazoviški junaki Ferdo Bidovec, Fran Marušič in Zvonimir Miloš, brata Just in Dolfo Blažina in Tezej Šavron. Med mladinci, ki so gojili izletništvo, združeno s prosvetno in politično dejavnostjo, je bil pozneje tudi Pinko Tomažič. Planinstvo in izletništvo sta mladino duhovno in telesno utrjevala, da je bila pripravljena na hude preizkušnje med narodno-osvobodilno vojno.

Po drugi svetovni vojni je bilo društveno delovanje obnovljeno na občnem zboru 5. maja 1946. Za predsednika je bil izvoljen Zorko Jelinčič, ki je ostal na tem mestu do svoje smrti leta 1965.

Delovanje društva v prvih povojnih letih je bilo zelo plodno in to plodno razdobje je trajalo tja do leta 1954. Zlasti se je razvilo izletništvo. Izlete je društvo prirejalo vsako nedeljo. Na izlete so se vozili s tovornjaki, šele leta 1952 so začeli uporabljati avtobuse. Cilji izletov so bili vsi bližnji in bolj oddaljeni vrhovi ter številni kraji po Primorskem in Jugoslaviji. V letu 1947 do junija 1948 je bilo 21 daljših in krajših izletov. V letu 1948–49 je bilo 41 daljših in krajših izletov, od teh štiri na Triglav. V letu 1949–50 je bilo 25 skupinskih izletov.

Vsako leto je društvo organiziralo zimovanja, združena s smučarskimi tečaji. Bilo pa je tudi nekaj izletov, združenih z udarniškim delom. V letu 1947–48 je začel delovati smučarski odsek; člani so se udeležili raznih tekmovanj. V zimskem času je bila vsako nedeljo najprej predsmučarska telovadba, zatem smučarski tečaji in nedeljski izleti na razna smučišča.

V letu 1947 je bil prvi plezalni tečaj v Glinščici, ki je dal lepe uspehe. Tečaj se je v poznejših letih ponovil bolj ali manj uspešno. Leta 1949 je bil ustanovljen tudi mladinski odsek. Največ zanimanja je mladina pokazala za zimski šport. Udeleževala se je smučarskih tečajev in tekmovanj.

Takoj po povojni obnovitvi je bil ustanovljen tudi odsek za obnovo koč. Društvo je učinkovito zavarovalo pred razpadom koč na Doliču, ki je dobila ime Tržaška koč, finančne kasarne v Trenti in zavetišče pod Ozebnikom. Kočo na Doliču so slovesno odprli 15. avgusta 1948. Upravljaljo jo je PD Gorje v imenu SPD Trst, kateremu je bila po obnovi zaupana v upravo.

Okoli leta 1954 je začelo upadati zanimanje za množične izlete. Gre za dobo, ko se je izboljšal življenjski standard in so lastna prevozna sredstva omogočila posameznikom ali skupinam samostojno planinsko udejstvovanje. Letu 1954 je sledilo nekaj let mrtvila. Vendarle pa je bilo tudi v teh letih nekaj izletov. Leta 1957 so člani društva markirali nekaj poti. V letu 1958 je skušal odbor navezati stike s pokrajinskim turističnim uradom v zvezi z dvojezičnim markiranjem nekaterih poti, toda naletel je na običajni šovinizem in očitek, da ima polemične namene.

Več let zaporedoma je društvo organiziralo planinski pohod po Krasu.

Najvažnejša dejavnost v letih, ki so sledila, je bilo izletništvo. V letih 1962–63 je bilo 23 skupinskih izletov s 615 udeleženci, v letih 1964–65 pa 11 skupinskih izletov. Pokazalo pa se je, da mladino pritegujejo predvsem smučarske tekme in le od časa do časa kak izlet.

Dne 13. julija 1965 je zadel društvo hud udarec. Po daljši bolezni je umrl dolgoletni požrtvovalni predsednik Zorko Jelinčič. Z njim je društvo izgubilo neutrudnega nesebičnega delavca, velikega planinca in odločnega borca zoper vse krivice.

Na občnem zboru 25. marca 1966 je bila izvoljena za predsednico dr. Sonja Mašera, ki društvu še sedaj predseduje.

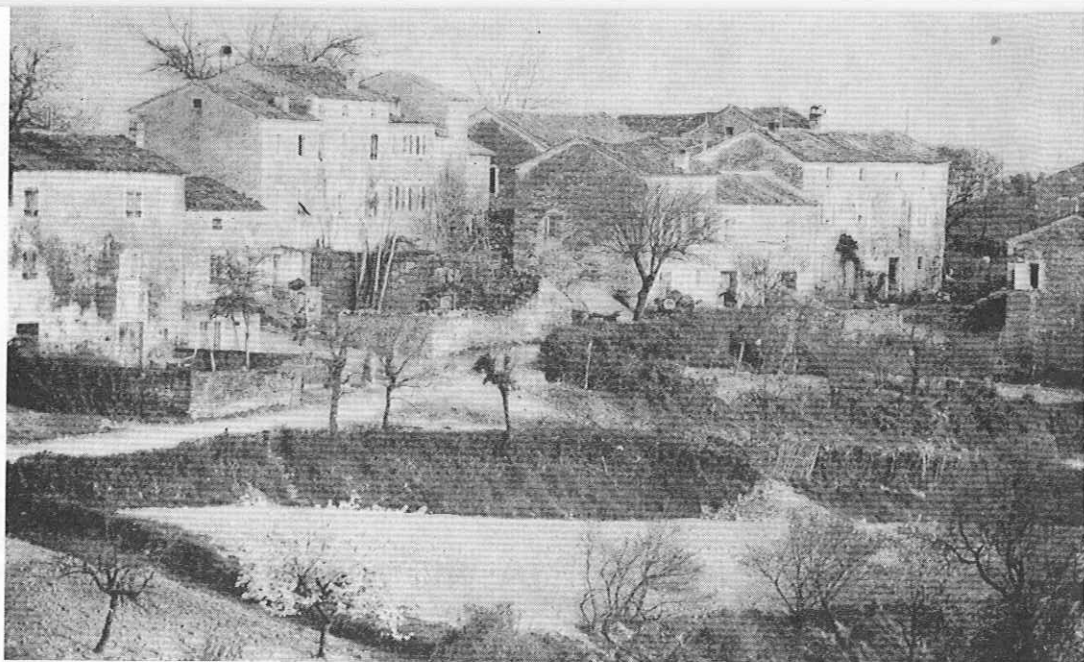
V letu 1966 in 1967 je bila najvažnejša dejavnost smučanje, ki se odslej vedno bolj uveljavlja zlasti med mladimi člani. V tem razdobju je bilo 17 izletov s skupno 560 udeleženci. Ob dvajsetletnici obnovitve leta 1966 je bil v Nabrežini planinsko orientacijski pohod z udeležbo 11 skupin z 62 tekmovalci.

Ob otvoritvi kočee Zorka Jelinčiča na Črni prsti je bil množičen izlet. Predstavniki društva so izročili PD Podbrdo portret Jelinčiča, ki ga je izdelal planinec slikar Jože Cesar.

Dne 12. februarja 1967 je društvo organiziralo na Črnem vrhu »Prve zimske športne igre zamejskih Slovencev« ob udeležbi 71 tekmovalcev. Te igre se od tedaj ponavljajo vsako leto v Sv. Antonu pri Trbižu ali v Piancavallu. Zaradi vedno večjega navdušenja mladine za smučanje je društvo leta 1966 zaprosilo za vpis v Italijansko zimskošportno združenje (FISI). Zaradi šovinističnega nastrojenja v tržaških smučarskih klubih pa se je po zavlačevanju in številnih protestih zadeva ugodno rešila šele v začetku leta 1969. Od tedaj je postalo vprašanje smučanja in tekmovanj zelo važno. Smučarski odsek skrbno pripravi vsakoletne smučarske programe in pripravlja mladino na conska tekmovanja. S tem se je pridobilo precejšnje število novih članov. Na zimskih smučarskih izletih v Sv. Antonu pri Trbižu je bilo v razdobju 1969–70 navzočih okoli 700 smučarjev. K zimskim športnim igram v organizaciji SPDT pa se je prijavilo 170 tekmovalcev.

Dne 13. septembra 1970 so na Krinalu v Glinščici slovesno odkrili bronasto spominsko ploščo trem tržaškim planincem padlim v NOB: Justu in Dolfu Blažini ter Tezeju Šavronu. Osnutek za ploščo je izdelal slikar Jože Cesar.

V letu 1971 je društvo proslavilo 25-letnico svoje povojne obnovitve v znamenju vedno večjega vzpona, k čemur so v veliki meri prispevali mladinci. Delovanje zajema naslednja področja: nedeljske izlete z avtobusi in zasebnimi avtomobili z vzponi na razne vrhove; mladinske nedeljske izlete v bližnjo okolico; poleti skupinske večdnevne izlete v visoke gore; od oktobra do marca enkrat mesečno planinske večere s predavanji in filmi ali diapozitivi; predsmučarska telovadba za otroke v mestu in okolici; enkrat letno sejem rabljene smučarske opreme; smučarske tečaje v Trbižu vsako nedeljo od konca novembra do konca marca; smučarske in sankaske tekme v Trbižu; zimske športne igre v Trbižu. V FISI vpisani člani se udeležujejo tekem v raznih krajih dežele. Alpinistični odsek je imel v dosedanem razdobju od časa do časa lepe uspehe. V prvih povojnih letih je imel plezalne tečaje v Glinščici in organiziral vrsto vzponov v Julijskih Alpah. V dobi od 1954 do 1958 so v Glinščici znova organizirali plezalne tečaje, nekaj članov pa se je udeležilo treh alpinističnih taborov: v Vratih, pod triglavsko severno steno in alpinističnega tedna v Zahodnih Julijcih in Dolomitih. V dobi 1966 do 1968 so uspeli plezalni tečaji v Glinščici z organiziranjem alpinističnega tabora v Creti Crauzari v Karnijskih Alpah in razni plezalni vzponi v Julijcih, Kamniških

Motiv iz Bujščine

Foto Marjan Garbajs

planinah in Dolomitih. Po tem razdobju alpinistični odsek ni deloval tako intenzivno, vendar so posamezni člani ves čas samostojno plezali.

V dobi, ki sledi jubilejnemu letu, je bilo delovanje društva ves čas na visoki ravni. Velika pozornost se posveča mladini in s tem v zvezi smučarski dejavnosti, ki mladino priteguje: Organizirajo se mladinska tekmovanja na društvenem rekreacijskem prostoru v Bazovici in smučarski tečaji v Trbižu in Žabnicah ob veliki udeležbi. V smučarski sezoni 1971–72 se je prijavilo 150 tečajnikov. Od decembra do marca je 38 avtobusov pripeljalo v Kanalsko dolino nad 2000 oseb. Vsakoletne zimske športne igre pritegujejo veliko število tekmovalcev. V omenjenem razdobju je startalo 321 vpisanih tekmovalcev. Skupinskih izletov je bilo v omenjeni dobi 31. V razdobju 1972–73 se je vpisalo v smučarske tečaje 180 mladincev in otrok. Skupno je peljalo v Trbiž izletnike 22 avtobusov, poleg tega pa je bilo vsako nedeljo še 60 zasebnih avtomobilov. Na zimskih športnih igrah je sodelovalo 350 tekmovalcev.

Tudi v razdobju 1973–74 opazamo zelo razgibano dejavnost. Povečalo se je število izletov v gore in število sprehodov v bližnjo okolico ter število skupinskih večdnevnih tur v Julijce. Običajnih smučarskih tečajev se je udeležilo 170 tečajnikov. V letu 1974 se je ustanovila planinska šola. Začela je delovati 24. marca.

V prvih povojnih letih je deloval tudi jamarski odsek pod vodstvom Zorka Jelinčiča. Obiskovali in raziskovali so jame po Krasu. V letu 1973 se je odsek obnovil z novimi mladimi člani. Povezali so se s člani društva Dimnice s Kozine in raziskali vrsto jam po Krasu.

Leta 1970 se je odbor lotil dela za zamejsko vertikalo, kar je skupino požrtvovalnih članov stalo mnogo časa in truda. Vertikala je bila v letu 1973 dokončno načrtovana. Vije se z vrha Peč čez Zahodne Julijce, Rezijo–Slovensko Benečijo, Goriško in Kras, od tu pa v Glinščico, kjer se konča ob spominski plošči padlim planincem v NOB. Pot je razdeljena na pet delov. Prvi del: Kanalska dolina–pot dr. Lojzeta Dolharja. Drugi del: Rezija–pot dr. Tume. Tretji del: Benečija–pot dr. Cuffola (Čedermaca). Četrty del: Goriška–pot dr. Klementa Juga. Peti del: Tržaška–pot Zorka Jelinčiča. O tej vertikali bosta izšli dve publikaciji. 1. praktični vodnik, ki je že pripravljen za tisk; 2. zgodovinski, umetniški, etnografski in prirodoslovni opis krajev ob vertikali.

Leta 1972 se je med člani društva ustanovila zadruga z imenom Mangart, ki je poskrbela za uresničenje dolgoletne želje, da planinsko društvo dobi svoj planinski dom.

Kupili so hišo z zemljiščem v Žabnicah, ki se sedaj popravlja in preurejuje. Poleg tega je odbor poskrbel, da se je na Krasu začrtala trim-steza. Potrebni so še koraki pri oblasteh, da dovolijo postaviti potrebno orodje in napise ob stezi.

Društvo je ves čas v prijateljskih stikih z drugimi planinskimi društvi, zlasti primorskimi. V posebno tesnih stikih je s Planinsko zvezo Slovenije. Vsako leto se zastopniki društva udeležijo tradicionalnega srečanja treh dežel ter raznih srečanj z drugimi planinskimi organizacijami.

Pričujoči zapis skuša podati vsaj bežen pregled delovanja SPDT v 70 letih njegove življenjske poti in nam priča, da je društvo na tej svoji poti v polni meri izpolnjevalo svoje važno poslanstvo kljub številnim težavam in oviram.

STO LET MLAKARJA IN WESTRA

VILKO MAZI

ič mu ne bi mogel zameriti, če bi kak mlajši bralec ob tem naslovu namrščil čelo in se vprašal: »Kdo sta že ta dva? —«

Enaindvajset let je od Mlakarjeve smrti (11. avg. 1953). Ves ta čas se ga nismo spomnili niti z eno samo besedo, toliko priljubljenega »hudomušnega Janka«, ki ga je naše planinsko glasilo štelo med svoje sotrudnike že od II. letnika (1896) pa še nekaj mesecev po njegovi smrti (z nadaljevanjem njegove dragocene kronike »60 let slovenskega planinstva«). Edino iz kratkega poročila med Društvenimi novicami (PV 1968/371) izvemo, da je bila na Mlakarjevi rojstni hiši v Železnikih odkrita spominska plošča in to na pobudo škofjeloškega muzeja, predvsem njegovega sodelavca prof. Franceta Planine, ki je napravil tudi načrt za ploščo. K stroškom pa je poleg domačega PD prispevala tudi PZS. Poročilo navaja izvleček slavnostnega govora povzet po spremni besedi Tineta Orla, urednika PV, k Mlakarjevim izbranim spisom pod skupnim imenom »Iz mojega nahrbtnika« v založbi Mladinske knjige.

Westra smo izgubili precej kasneje (6. dec. 1960), ni pa ostal pozabljen. »V Westrov spomin po desetih letih« je naslov mojega zapisa (PV 1970/538).

To je vse, kar je Vestnik zabeležil iz posmrtna kronike obeh zaslužnih planincev, ki sta se nam porodila pred sto leti vsak na drugem koncu ljube slovenske deželice, Janko Mlakar 25. junija pod kršnim Ratitovcem, Josip Wester 11. oktobra v Dolenjih Raduljah pod pravljličnimi Gorjanci.

Starejši planinci, ki smo ju osebno poznali in z užitkom prebiralni njihovo številne prispevke v našem glasilu, smo v polni meri soglašali z urednikom, ki ju je ob njihju šestdesetletnici imenoval »dva stebra našega planinstva, oba s svoje strani prav svojrstna planinca«. Ob vsakem posebej se je zadržal s pošteno besedo o njegovem pomembnem deležu za prosopeh in zdrav napredek planinske ustvarjalnosti.

Nekdo ju je ob sedemdesetletnici krstil celo za »Dioskura na našem planinskem nebu«, medtem ko je takratni Vestnikov urednik (dr. Brilej) zapisal precej bolj prozaično, da sta le »dva planinca starega, solidnega kova«. Koj k temu pa je pristavil, da sta še »oba sveža, mladostna, sredi dela, vsa podjetna in polna načrtov«, kar tudi ni bila puha fraza.

Dejansko pa razen rojstne letnice, gimnazijskih klopi ter ljubezni do gorske prirode nista imela čisto nič skupnega. Povsem različna sta si bila po značaju, lahko bi rekli: prava antipoda. Celotni inicialki njihju priimkov, enaki po obliki, sta s svojo lego simbolično izražali to nasprotje, kakor nam to nazorno predočujeta priloženi grafiki.

V hribe ju nikoli ni vodila skupna pot, z edino izjemo Jalovca (PV 1939/345), pa še takrat zgolj po naključju. Z Mlakarjem, vrnivšim se z Mangrta, sta se dobila v Ta-

Mlakarjev relief nad rodbinsko grobnico na Zalah, delo akad. kiparja Borisa Kalina

Foto Vilko Mazi

marju, kjer je Wester zaman čakal naročenega vodnika za svoj prvi pohod na Jalovec, ki ga je Mlakar že na začetku stoletja spravil podse in potlej še večkrat. »Le seštej leta naju istoletnikov!« je modroval Wester na vrhu. »Vedi, da jih predstavljava točno sto in trideset!«

»To je še daleč do dve sto,« je ugotovil hudomušni istoletnik.

Tudi v Ljubljani se nista družila. Videvali smo ju skupaj le na planinskih prireditvah, v pogovoru na ulici samo mimogrede. Pač dve povsem različni naravi...

Janko Mlakar je široko odprta knjiga vse tja do njegovih prvih otroških let. Odkrito in šegavo nam je povedal vse, kakor mu je ostalo v spominu. »Odkar se zavedam svojega življenja, sem se rad potepal«, začinja prvo poglavje svojih »Spominov in opominov«.

Nekje drugje je zapisal: »Ko sem izpolnil šesto leto, sem šel v šolo in sicer na Graben, kamor so se takrat zatekale ‚barabice‘ vsega zahodnega dela Ljubljane. Da bi bil priden, tega ne morem trditi, čeprav sem prvi razred dovršil z odliko, ki pa je bila prva in zadnja.«

Oče, krojač po poklicu, sicer pa nekoliko modrijana, ki se je poleg šivanke ubadal tudi s peresom, ga je hotel vpisati med »boljše« otroke na učiteljsko vadnico. »Naša družina pa je spadala med ‚gmen‘ ljudi. Gospod ravnatelj naju je strogo premeril od nog do glave, vprašal očeta po poklicu in odločil, da ni več prostora, seveda samo zame, kar pa je zamolčal. Oče se je jezil, jaz pa ne. Počutil sem se namreč dosti bolje med ‚barabicami‘ kakor med ‚gosposkimi‘. No, in barabic je bilo na Grabnu dosti.« Vsa sreča, da ni imel priložnosti, pogospoditi in pomehkužiti se na privilegirani vadnici; nemara so vznikle korenine njegovega zdravega humorja že v sproščenem grabenskem vzdušju.

Na gimnaziji v tistem času (1885–1893) ni bilo še nobenega zanimanja za planinstvo, pa saj ga tudi med Ljubljančani samimi ni bilo kaj prida. Više ko na Šmarno goro ali na Katarino je le malokdo prilezel. Ob nedeljah in praznikih, ko je gorenjski vlak zvečer pripeljal izletnike z dolgimi palicami v rokah in s cvetjem okinčanimi klobuki, so se jim ljubljanska zijala pri izhodu z železniške postaje na ves glas krohotala in jih obkladala z »norci«. Mlakar sam jim je kdaj pomagal, saj pravi nekje: »Kot otrok sem poznal Kadilnika in se mu smejal kakor drugi, ker je nosil še kot star mož ‚petelinčkov« hlače, medtem ko sem jih jaz odložil z osnovno šolo vred z največjim veseljem.«

Mlakarjevi so imeli mračno dvoriščno stanovanje v Skabernetovi hiši na Mestnem trgu, prislonjeni na strmo grajsko pobočje. Le v poletnih mesecih je posijalo tja sonce za kako uro. Kdo bi mogel zameriti našemu Janku, da je tako rad smuknil ven, če je le mogel kako mimo stroge matere. Neslo ga je med pisano družino na zeleno obrežje Ljubljanice, večkrat pa tudi na tvegane plezarije po razdrapanih grajskih šancah, od koder se je navadno vrnil s strganimi hlačami. Seveda mu jih je mati zakrpala, zraven pa naučila trpne oblike glagola tepsti, kakor to šaljivo razlaga v »Spominih«.

Velik dobrotnik mu je bil birmanski boter, župnik Tomaž Potočnik. Prvič ga je vzel k sebi na počitnice v Dob pri Domžalah, ko je dovršil tretji gimnazijski razred. »Kolikokrat sem zavidal one mestne tovariše, ki so se lahko ponašali, da so bili na počitnicah na Gorenjskem, v Šentvidu, ali v Medvodah. Zdaj sem šel tudi jaz na ‚kmete‘ in to tako daleč, cele tri ure od Ljubljane! Z majhnim zavitkom perila v roki sem hitel po Dunajski (današnji Titovi) cesti, kakor bi bil imel peruti. Oziral sem se na lepe Kamniške planine, štel kilometre in prebiral napisne table vasi, skozi katere me je peljala pot. Tiste tri tedne, ki sem jih potem preživel v Dobu, se mi je tako dobro godilo, kakor še nikoli poprej. Bil sem ves božji dan na prostem in pridno pomagal župnikovi služinčadi pri pojskem delu. V nekaj dneh sem že vozil s konji, kakor skušen konjski hlapec...

Ko sem bil v šesti, je šel gospod Tomaž za župnika na Breznico, kamor sem hodil potem do njegove smrti na počitnice. Ta srečna okoliščina je najbrž odločila, da sem se že v dijaških letih lotil planinskega pisateljevanja. Planine sem imel pred durmi,

Reševanje župnika Cilenška. Ponesrečil se je 12. jul. 1922 na Triglavskem ledeniku. V zadnjem paru na levi Janko Mlakar
Foto prof. Janko Ravnik

zrak pa je tam gori v brezniški župniji itak tako prenasičen s pisateljskim duhom, kakor po mestih s tovarniškim dimom. Saj so ta zrak dihal pesniki kakor Prešeren in pisatelji kakor Finžgar.«

Mlakarjev prvenec v PV sta leta 1896 pod kratico I. M. objavljeni skromni potopisni črtici »Skozi Luknjo in Trento v Bolc (Bovec)« in »Na Stol«, ki ju je napisal še kot bogoslovec. Dosti živahneje obdelan je že članek »Dvakrat čez Ture« (PV 1897), značilen Mlakarjev humor pa pokažejo »Črtice s potovanja hudomušnega Janka« (PV 1898 in 1899), ki so mu za stalno vtisnile ta vzdevek.

V naslednjih letih se vrstijo opisi vzponov po znamenitih alpskih tritisočakah, večkrat v daljših serijah in zmerom opoprane s smešnimi dogodivščinami. Nekateri so ga osumili, da si jih tudi izmišlja, česar mu pa ni bilo treba, ker je imel bister dar opazovanja in znal vse na smešno obrniti.

Že do prve svetovne vojne je bil najbolj priljubljen Vestnikov sotrudnik. Številka, v kateri ni bilo Mlakarjevega članka, se je zdela prazna. Do svoje petdesetletnice (1924) je že lahko naštel okrog trideset prispevkov, nekatere celo z 8 ali 9 nadaljevanji. Nikomur niso bili »jara kača«, vsak jih je želel še in še! To je vedel tudi urednik in se mu nenehno priporočal. Izredno ljubeznivi, pazljivi in ustrezljivi dr. Tomišek je bil to, ki je imel tenak občutek za ustvarjeno delo in znal zastaviti pravo besedo o pravem času. Le kako je mogel prezreti Mlakarjev jubilej, ne napisati vsaj drobne prigodnice, ki jo danes poklonimo že vsakemu abrahamčiču, če je le kdaj narisal nekaj markacij ali pokrampal kako planinsko pot! – No, naš Janko slave nikoli ni iskal in je poslej še marljiveje zasukal pero. Saj je doživljal zdaj vrhunec planinskih podvigov: leta 1925 pristop na Mont Blanc, dve leti kasneje Matterhorn in Monte Roso, pa Sev. Apneniške Alpe z Dachsteinom (2996 m), Hochkönigom (2938 m) in Watzmannom (2714 m).

Vse od leta 1902 je Mlakar tudi sodeloval v osrednjem odboru SPD, za kar ga je bil po vsej verjetnosti pridobil nerazdružni prijatelj in pobratim, »triglavski župnik« Jakob Aljaž, da je tako po njem lahko še kdaj »zguncal« ljubljanske gospode, kakor je bil navajen imenovati odbornike SPD že od nakupa zemljišča na Kredarici. Mlakar sam od sebe prav gotovo ne bi silil v to bratovščino, ki se je javno izrekla proti »podpiranju vratolomne turisticke«, s čimer so bili na splošno mišljeni vsi pohodi v visokogorje. On sam pa je že takrat spravljal podse znamenite tritisočake in težko gledal

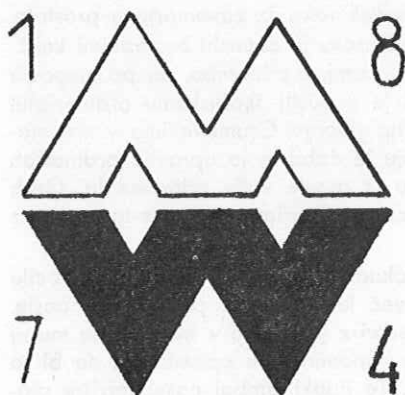
domačo zaostalost. Po drugi strani pa se tudi ni strinjal z nekaterimi odborniki, tako z dr. Švigljem, ki je skušal v društvu nastopiti kot pristaš liberalne stranke, še manj pa z dr. Tumo, ki je trdil, da v odboru ni nobenega pravega planinca, to je takega, ki hodi v gore »tvegat«.

»Po mojem je planinec vsakdo, ki lazi po gorah zato, ker mu to ugaja. To je kratko, jasno in široko. Pod to streho se lahko zbirajo športni, estetični, poetični in etični planinci obojega spola, dalje tisti, ki iščejo v gorah nevarnosti, problemov, zdravja, zabave, slave in slednjič tisti, ki beže v gore pred svojo boljšo zakonsko polovico. Vsem tem je namreč skupno, da iščejo v gorah, v katerih sicer nimajo nič opraviti, ugodja. Razločujejo se le v tem, kako ga iščejo.« Tako Mlakar, in po njegovem so bili vsi odborniki SPD pravi in pristni planinci.

V odboru je deloval nepretrgoma trideset let. Nihče drug zato ni mogel biti bolj poklican, da napiše zgodovino SPD od početka pa do reorganizacije v letu 1932, v katerem se je iz odbora umaknil kot podpredsednik in častni društveni član. Zaupani nalogi se je posvetil z vso vnemo in jo še popestril z množico dragocenih osebnih spominov. Bil je to njegov labodji spev, čigar konca objave («60 let slovenskega planinstva» PV 1953) pa ni več doživel. 11. avgusta je izdihnil po večmesečni hudi, neozdravljivi bolezni na svojem domu v Ilirski ulici, nasproti šentpeterske cerkve. Plan. Vestnik je v septembrski številki objavil njegovo osmrtnico, v decembrski pa mu je njegov pobratim in sošolec Josip Wester zapisal prisrčno poslovilno opombo. Enako kot zabavni potopisec si je Janko Mlakar pridobil širok sloves tudi s svojimi planinskimi predavanji v radiu in društvenih dvoranah. Takih nastopov je imel do svoje 70-letnice preko dvesto, ugotavlja dr. Brilej v jubilejnem zapisu ter dostavlja: »Ljudstvo ga hoče slišati, hoče se nasmejati ob dovtipih, ki jih z najresnejšim obrazom pripoveduje, hoče se ogreti in navdušiti ob ognju in ljubezni do gora, ki jo izžareva vsaka pisana ali izgovorjena Mlakarjeva beseda.«

Veliko priljubljenost je užival tudi med svojo šolsko mladino, zlasti na izletih, kjer je profesorja vselej pustil doma in se še sam skušal sprostiti kot enak med enakimi, do prave mere seveda.

V hribe je najrajši in tudi najpogosteje zahajal sam, pa saj ga je komaj kdo mogel dohajati. Tudi po mestnih ulicah jo je zmerom naglo pobiral, kakor »štafeta«, se je nekje sam iz sebe pošalil. Najboljšega in najzvestejšega spremljevalca je izvohal v daljnih Poljčanah. »Nekdo mi je povedal, da je poljčanski župnik Lojze Cilenšek jako dober planinec. Peljal sem se k njemu in ga vprašal, če bi šel z menoj v Švico. Bil je takoj pripravljen. Ker sem mislil, da ni vaju ledenikov, sva šla najprej na poskušnjo na Titlis (3239 m), nato sva jo udarila na Jungfrau. Na tej turi sem spoznal, da sem našel v Lojzetu tovariša, ki je še bolj navdušen za gore kakor jaz. Nobena

pot mu ni bila prehuda ali predolga, drage volje in brez godrnjanja se je postil v jedi, pijači in spanju, seveda le takrat, kadar je šlo za njegove ljube planine...«

Prenekatero sta skupaj uganila ob Lojzetovi božanski prostodušnosti v domačih in tujih gorah v dolgi vrsti let. Vmes se je vrnil kdaj tudi kak nevšečen dogodek, tako npr. reševanje ponesrečenega Lojza Cilenška s Triglavskega ledenika, kakor ga prikazuje naša slika. V zadnjem paru stopa zamišljeni Janko Mlakar. Nesrečni Lojze mu je skvaril veselo razpoloženje, ki ga je ta dan (12. jul. 1922) pričakoval na Kredarici, ko je v Aljaževi kapeli poročil bohinjskega prijatelja in soseda, prof. Janka Ravnika z eno svojih najprikupnejših bivših licejk. Lojze je bil med povabljeni pa je šel »zaplesat« na ledenik...

Kako so potekali Mlakarjevi zadnji dnevi? Kaj se je zgodilo z njegovo zapuščino? To pa še marsikaj drugega bi rad zvedel, kar mislim, da bi zanimalo tudi naše bralce, zlasti tiste, ki posedujejo starejše letnike PV z Mlakarjevimi prispevki ali pa vsaj novejši izbor njegovih spisov. Ker sam zavoljo hude naglunosti nerad hodim okrog neznanih ljudi, sem naprosil našega urednika, da se je s spiskom mojih vprašanj napotil v Ilirsko ulico. Dasi ima drugega posla več ko čez glavo, se je moji prošnji odzval brez oklevanja, za kar se mu na tem mestu lepo zahvaljujem!

Imel je srečo, da je potrkal koj na prava vrata. Odprla mu je nekdanja Mlakarjeva gospodinja Anica Grum, doma iz Ajdovca pri Žužemberku, zdaj zaposlena na stomatološki kliniki. Povedala je, da je Mlakarju gospodinjala vse od leta 1940, tudi v Bohinju, kadar se je tam mudil na daljšem oddihu. Zadnje mesece pred njegovo smrtjo ji je pomagala njena mlajša sestra.

Zbolel je 11. aprila 1953. Namenjen je bil ta dan na Šmarno goro, pa se ni mogel obuti. Pomagala mu je Aničina sestra. Toliko da je stopil na cesto, se je obrnil in prišel nazaj. Rekel je, da mu ni dobro. Poklicali so zdravnika dr. Blumauerja iz sosednje hiše, primarija kirurškega oddelka v splošni bolnici. Temu ni bilo znano, da je Mlakar bolehal na prostati in hodil na priporočilo urologa k obsevanju v onkološki oddelek. Mlakar je iz napačne sramežljivosti to vsakomur prikrival. Dr. Blumauer ga je vzel na svoj oddelek, kjer so ga dali v kirurški steznik, in tak je prebil doma nad tri mesece. Bolečine mu niso bile kaj prida olajšane niti z injekcijami, ki mu jih je dajala medicinska sestra. Bil pa je izredno potrpežljiv, veliko je bral, vedno kaj zapisoval, sploh ni mogel strpeti brez dela.

Tri mesece ni mogel več stopiti na noge. Proti koncu je strašno trpel. Tudi injekcije niso več pomagale. Zadnji dan je želel ostati sam. Celo obisk predstojnice uršulinskega samostana, kjer je dolga leta opravljal katehetsko službo, je odločno zavrnil, rekoč: »Če je prej ni bilo, je še zdaj ni treba! Kdor me je stregel in varoval v boleznih, naj bo pri meni tudi ob koncu!«

Štiri strašne ure se je boril s smrtjo, ki ji je podlegel v jutranjem svitu 11. avgusta 1953. Diagnoza: karcinom metastaze v hrbtenici – zasevek raka iz zanemarjene prostate. Vse knjige in zemljevide, kolikor jih ni razdal študentom, je zapustil bogoslovni knjižnici. Rokopise in pisma je požgal že ob začetku bolezni, s pripombo, da po njegovih papirjih ne bo nihče brskal! – Hišo v Ljubljani je zapustil škofijskemu ordinariatu, spada pa v Splošno ljudsko imovino in jo upravlja »Dom«. Grumova ima v njej stanovanjsko pravico iz oporoke. Tudi hišo v Bohinju je dobil in jo upravlja ordinariat. Deležu, ki je bil tam zapisan Grumovi, se je ta iz proste volje odpovedala. Grob oskrbuje Grumova iz svojih sredstev, ima pa izjavo ordinariata, da je le-ta vsak čas pripravljen oskrbovanje sam prevzeti.

Mlakarjev relief na nagrobni plošči je izdelal akad. kipar Boris Kalin po naročilu bivše. Vzajemne zavarovalnice, kjer je Mlakar več let opravljal predsedniške posle. Zlato mašo je leta 1947 celebriral v šempetrski cerkvi z grenkobo v srcu, ker se mu ni mogla izpolniti goreča želja, izražena v epilogu »Spominov in opominov«, da bi to slovenost opravil v Aljaževi kapeli na Kredarici. Ta ljubki simbol naše najvišje planinske postojanke in spomenik prezaslužnemu triglavskemu župniku je kmalu po vojni čez noč izginil...

Ali nam Mlakar danes še lahko kaj pove? sprašuje v spremni besedi zbirke »Iz mojega nahrbtnika« urednik Tine Oreš. Tudi odgovora nam ne ostane dolžan, na vse strani pretehtanega, treznega odgovora. Dolgoletni urednik Planinskega vestnika (menda ja ne bomo prezrli, da nam letos ureja že svoj **petindvajseti** letnik! –) najbolj pozna okus in pričakovanja bralcev in naročnikov, ima pa tudi širok pogled, kaj planinci bero po svetu. Preudarno je torej izbral tisto, s čimer je upal ustreči tudi zahtevnejšemu okusu. To mu je vsekakor uspelo, otipljiv dokaz temu je pripravljanje že četrte izdaje omenjene edicije. Prislunhimo njegovi besedi: »Mlakar ima nedvomno mikaven pri-povedni dar, oko za naravo, razgled za lepoto panorame in posameznih gora, tudi za pot samo... vendar iz vsega tega ne dela problemov... S svojo ljudsko modrostjo, šegavostjo in bistrumnostjo rešuje situacije, zdaj opreza, zdaj junači, nikoli ne obupa... če ga pa polomi, polomijo prizna, to pa tako, da je tudi v tem primeru vsaj Pirova zmaga v njegovem žepu. Nedvomno je s tem mnogo vplival na kasnejše planinske generacije in nič ne bo škodilo, če bo še. Veseli, hudomušni popotnik Janko predstavlja po svetu korajžnega našega fanta, nekakega planinskega Matička, ki mu vse prav pride, ki se vselej izmaže in ki zmerom ve, kaj hoče, optimistično prikazen, ki jo z veseljem srečaš in katere optimizem je nalezljiv, pa – še kako! – potreben.«

Kronološki pregled Mlakarjevih planinskih spisov

a) članki v revijah*

PV

- 1896 Skozi Luknjo in Trento v Bolc. I. M.
Na Stol! I. M.
1897 Dvakrat čez Ture. I. M.
1898 Črtice s potovanja hudomušnega Janka.
1899 (Nadaljevanje Črtic, šifra J. M.)
Nekaj o jamah. I. M.
1900 Iz mojega nahrbtnika. Ivan Mlakar
1901 (Nadaljevanje iz prejšnjega letnika)
O vzrokih nesreč v planinah. J. M.
Stol v zimski obleki. J. M.
1902 S cepinom in vrvjo. (Iz Stubajskih in Ötztalskih Alp, 9 člankov) J. M.
1903 Hribolazec pozimi. Janko Mlakar
Jalovec in Razor. Janko Mlakar
1905 S cepinom in vrvjo. (Okrog Ortlerja)

Koledar Mohorjeve družbe

- 1907 Kako je Trebušnik hodil na Triglav.

PV

- 1908 Po visokih Alpah in nizki Lombardiji.
Skozi Engadin.
1909 Po visokih Alpah in nizki Lombardiji. (9 nadaljevanj)
1910 Po visokih Alpah in nizki Lombardiji. (8 nadaljevanj)
Janko kot slikarski vajenec
1911 Jungfrau in še marsikaj. (8 nadaljevanj)
1912 Iz kraljestva Velikega Venedigerja. (7)
1913 Iz Zillertalskih Alp. (8)
1914 Okrog Montblanca. (5)
1921 Mesečnik v planinah. (3)
Osmrtnici Ivanu Macherju in Josipu Hauptmanu.
1922 Od Bogatina do Podrte gore.
Škrbina.
1923 Ponesrečen izlet.
1924 V Visokih Turah. (5)
1925 Hochalmspitze. (1) Wiesbachhorn. (1)

Mladika
1926 Mont Blanc.

PV

1926 Nesreče v naših planinah.
1927 Planinski invalid na Prisojniku.
1929 Monterosa in Matterhorn. (4)
1930 Hochkönig in Dachstein. (3)
1932 Po zaznamovanih poteh. (Lechtalske Alpe, Steinernes Meer. 9)

Mentor

1932 Na Triglav pred štiridesetimi leti.
1933 (Nadaljevanje gornjega članka.)

PV

1933 Iz minulih časov.
1934 Pozabljena čutara.
1935 Moja letošnja trenaža.
1936 Spomini in opomini. (8)
1937 Spomini in opomini. (6)
1944 Ob sedemdesetletnici.

Zbornik

1945 Ob stoletnici Jakoba Aljaža.
1948 Montaž.
1952 Ob 40-letnici gorske reševalne službe.
1953 Prezgodnja trenaža. (8)
60 let slovenskega planinstva. (7)

b) samostojni spisi:

Spomini. (Ponatis iz Mentorja z dodatkom.) Jugoslovanska knjigarna, Ljubljana, 1940.
Jakob Aljaž, triglavski župnik. (Monografija.) Planinska založba, Ljubljana, 1953.
Janka Mlakarja izbrani planinski spisi. I, II, III, SPD, Ljubljana, 1938, 1939.
Janko Mlakar – **Iz mojega nahrbtnika**, izbral, uredil in jezikovno pregledal Tine Orel, izdala Mladinska knjiga, Ljubljana, 1968, tretja dopolnjena izdaja 1972.

(»Wester« sledi v št. 10)

MILO ZA NEPREMOČLJIVE TKANINE

Za planince je taka drobnarija kar pomembna, saj je v moderni opremi cela vrsta rekvizitov iz materiala, ki mu milo ne bi smelo škoditi, ga ne razmastiti, ga vendarle očistiti in mu obenem pustiti mnoge dobre lastnosti. Firma »Edelrid« ponuja tako milo z imenom »soppy«. 1 kos zadostuje za 50 l vode. Umazani rekvizit se namoči v milnato vodo pri temperaturi 50° C, se dvanajst ur namaka, pri tem voda nekajkrat menja, nato pa se rekvizit splakne štiri do petkrat v čisti vodi. Cena 6 DM.

T. O.

ZA POPOTNIKA

V Švici, ki je pred leti zelo neljubeznivo komentirala našo transverzalo, se je zdaj neverjetno razmahnilo pospeševanje steza in poti za pešce. V Zürichu vodi profesor dr. H. Bachmann posebno delovno skupino za izboljšanje, vzdrževanje in ohranitev starih poti, za trasiranje novih, za organizacijo vsega potrebnega za ravnanje prometa na teh poteh. Skupina si je delo razdelila v tri kategorije. V prvo spadajo poti državnega značaja, v drugo poti regionalnega pomena, v tretjo pa poti krajevne narave. Bachmann pravi: Zadnja leta je Švica ogromno naredila za motoriziranega človeka, pozabila pa je na pešce. Razvoj teče še vedno v tej smeri. Treba je mobilizirati ljudi, da se bodo zavedali sedanjih nalog, najti pa bo treba tudi sredstva za poti, ki so potrebne vsakomur – že zaradi zdravja.

T. O.

KAKO SEM POSTAL PLANINEC

MATEVŽ PEČELIN

ateri dogodek je v meni sprožil odločitev, da sem pričel hoditi v gore, še sam ne vem. Pravzaprav do te odločitve ni prišlo zaradi enega samega dogodka. Tako kakor se voda po kapljicah nabira v korito, dokler korito ni polno in se voda razlije čez rob, tako se je v meni nabiral »strup«, dokler me ni čisto zastrupil. Takrat sem spoznal, da pripadam goram z dušo in telesom.

Prva ljubezen do gora se je v meni zbudila že v rosnih otroških letih, vendar se takrat tega še nisem zavedal. Že kot štiri ali petletno otroče sem s starejšimi brati in otroki iz vasi odhajal na potepe po bližnjih hribih. Ta družčina ni marala, da bi hodil z njo, ker sem bil par let mlajši. Če so le mogli, so se me otresli, čeprav sem po vsej sili hotel z njimi. Kaj me je tako vleklo v to družčino, ki me ni sprejela medse? Čisto navadna otroška želja, da bi odkrival neznane kraje. V tistih letih sem poznal okolico vasi le nekaj sto metrov naokrog, za prvim obronkom se je zame pričlenjal neznan svet. Mučila me je radovednost, kaj je za onim robom, kaj za tistim hribom, kako je na onem vrhu, kam se vidi s tistega grebena... Če sem si hotel razjasniti ta vprašanja, sem pač moral z družčino. Iz tistih časov mi je najbolj v spominu dogodek, ko smo prišli na križišče poti pod Mrzlim vrhom. Sprli smo se, kam naj gremo. Nekaj jih je hotelo nazaj, nekaj pa po levi poti. Jaz sem bil silno utrujen, saj tako daleč do takrat še nisem šel. Vendar pa je želja, da bi videl, kaj je za tistim križiščem, bila tako močna, da sem predlagal, naj gremo po poti, ki je držala navzgor. Seveda moja ni obveljala, za kar mi je bilo žal še nekaj dni potem, čeprav so me morali nazaj grede nositi, ker sem od utrujenosti omagal.

Potem sem se naučil brati. Otroško domišljijo so mi začele vzbujati zgodbe o planšarjih, o divjih lovcih in hribovcih. Najmočnejši vtis je name napravil Vandotov Kekec. V čitanje povesti s planinsko vsebino sem bil tako zagnan, da jih je v očetovi knjižnici kaj kmalu zmanjkalo, zato sem jih pričel iskati drugje.

Okoliških hribov v šolskih letih nisem zapustil. V bližnji okolici je ni bilo grape, ki je ne bi bil poznal, in ni bilo skale, katere ne bi bil preplezal. Z vrstniki pa sem se spuščal tudi daleč od doma. S takšnih pohodov sem se vračal opraskanih podplatov, lačen in utrujen. Kakšno veselje sem občutil, ko smo prilezli iz kakšne grape na Sivko in so se nam prikazali v daljavi za Blegošem sivi vrhovi Kamniških planin! Domišljija je takrat dobila peruti in že sem se videl, kako plezam po strmih grebenih in ostrih vrhovih, ki so kipeli na obzorju v višave.

Po končani osnovni šoli sem odšel v mesto, da se izučim poklica in takrat je bilo z mojimi pohodi pri kraju. Kot zamre žerjavica pod pepelom, tako je v meni zamrlo zanimanje za gore. Ko žerjavica zopet zažari, če zapiha veter, tako se je tudi v meni zaradi nekih dogodkov to zanimanje zopet prebudilo.

Po izučitvi sem se namreč zaposlil v tovarni, kjer sem imel za sodelavca dva starejša fanta. Ta dva fanta sta bila znana hribolazca in sta se kar naprej menila le o hribih. O ponedeljkih sta pripovedovala, kje sta bila čez nedeljo, med tednom pa sta kovala načrte za nedeljo. Ko sta pripovedovala, na katerih vrhovih sta vse že bila, me je zgrabila zelena zavist. O tistih gorah, ki sta jih onadva prehodila, sem jaz dotedaj le bral, o dogodkih, ki sta jih doživela, sem le sanjal, o raznih pojavih v gorah, ki sta jih videla, pa še slišal nisem. V meni je glodalo: Če onadva zmoreta vse to, o čemer pripovedujeta, ko sta vse svoje življenje preživela v mestu, zakaj ne bi zmoget še jaz, ki sem svojo mladost preživel v gozdu, ob reki in na poljanah. Tako mi je, še sam ne vem kdaj, šinila v glavo misel, da bi tudi sam stopil na vrh kake gore. Takoj od začetka pa sem hotel zajeti z veliko žlico. Nisem se odločil za Blegoš ali za kak nižji vrh v bližini, tja gor naj hodijo kar mlečnozobci. Osvojil bom Triglav in to peš od Žirov, preko vseh vrhov in grebenov, ki mi bodo prišli na pot. Za to

idejo sem pridobil še prijatelja, ki se je na gore spoznal še manj, kot sem se jaz, pravzaprav nič.

Na pohod sva se odpravila v zgodnjem poletju. Noč sva prespala v senu na domačem kozolcu, zjutraj pa sva bila na nogah, še preden se je napravil dan. Čeprav je bilo že nekaj časa lepo vreme, je bilo jutro hladno. Stresla sva iz obleke bilke in vzela pot pod noge. Kako slabo sva se pripravila za pohod, se je pokazalo že takoj na začetku. Prijatelj je namreč izpod kozolca brez besed zavil na napačno stezo. Ko sem ga vprašal, kam gre, me je pogledal, kot bi hotel reči, naj se ne norčujem. Po kratkem pogovoru pa sem ugotovil, da sploh ni vedel, v kateri smeri je Triglav. Sicer pa tudi sam nisem bil dosti boljši od njega. Za smer sem sicer dobro vedel, saj sem Triglav neštetokrat opazoval z Mrzlega vrha, kje vse pa bo potekala najina pot, pa se mi ni sanjalo niti približno. Bila je to prav zares hoja v neznano. Tudi zemljevida nisva imela nobenega. Sicer pa o najini opremi ne bi govoril in to iz preprostega razloga, opreme namreč sploh nisva imela. Vse, kar sva vzela s seboj, je bil kos kruha in slanina, kar sem nosil v roki tako dolgo, dokler brašna pač nisva pojedla. In kako sva bila oblečena! Jaz sem nataknil navadne dolge hlače in oblekel pisano srajco, okoli pasu pa sem si za vsak primer privezal še volnen pullover. Prav tako je bil oblečen tudi prijatelj, namesto puloverja pa je nosil s seboj navaden suknjič. Obut sem bil v nizke škornjice. Toliko sem se le spoznal na hojo, da brez dobre obutve ne prideš daleč. Sicer bi obul kvedrovce, pa so mi bili premajhni. Tolažil sem se, bo že kako. Svoje kvedrovce sem ponujal prijatelju, pa se je namrdnil in rekel, da naj jih nosi, kdo jih hoče, zanj da so pretežke. Obul je rajši navadne »šolne«. Skratka, videti je bilo, kot da bi bila namenjena na ples ali v kino, ne pa v hribe.

Napravilo se je lepo poletno jutro, ko sva jo mahala čez Koprivnik proti Sovodnju. Rosa se je lesketala v travi in med bilkami so bile razpete pajčevine. Najina obutev je bila kmalu premočena, da je cmokalo v njej, kot da bi hodila po blatu. Nekje pod Kladjem pa je skupina koscev kosila travnik ob poti. Pobarali so naju, kam jo mahava. Ko sva jim odgovorila, da na Triglav, so se razjzeli, kakšna da je ta današnja mladina, saj ne pozna nobene olike. Človek lepo vpraša, smrkolina pa se iz njega še norčujeta. Če sva jim zatrjevala, da je res, kar praviva, nama niso dali priložnosti, da bi jim razložila svoj načrt. Nekdo izmed koscev je namreč grozeče vzdignil koso, napravil nekaj korakov proti nama in rekel, naj se čimprej izgubiva, ker bo sicer ostrino svoje kose preizkusil nad nama. Ker je kazalo, da možakar misli resno, nama ni preostalo drugega, kot da sva ga ubogala in jo urnih krač odkurila.

V hudi sončni pripeki sva prišla preko Kladj v Cerkno. Sonce je sicer posušilo najino obutev, vendar pa sva se zdaj kopala v znoju. Ob vsakem studencu sva se ustavila in se napila vode, to pa je povzročilo še hujše znojenje in večjo žejo. Tako sva v Cerknem zavila v prvo gostilno, ki sva jo zagledala, in naročila liter vina. Potem sva jo zavila po dolini proti Novakom, med potjo pa je prijatelj na neki kmetiji kupil steklenico žganja in jo vtaknil v žep suknjiča, ki ga je nosil pod pazduho. Bila sva namenjena na Črni vrh, spotoma pa sva si ogledala še partizansko bolnišnico Franjo. Oba sva bila tukaj prvič. Še prijatelj, ki ni imel kakšnega posebnega smisla za naravne lepote, je zijal od začudenja. Kakšna čudovita grapa je to, in v neposredni bližini Cerkna! Res, prava naravna trdnjava, ki nima para na Slovenskem in ni čudno, če ni bila odkrita do konca vojne. Sedela sva v senci med barakami, občudovala peneče se slapove, divje stene in v mislih podoživljala težave, ki so jih preživljali borci, ko so gradili bolnišnico in po potoku na nosilih vanjo spravljali ranjence.

Potem sva se vzpenjala proti Črnemu vrhu. Pri zadnji hiši ob cesti v Novakih sva vprašala za pot. Gospodinja nama je pokazala v gozd za hišo, kjer je bila nekakšna drča za spravljanje lesa. Po drči sva se zagnala v hudo strmino, da bi skoraj grizla v kolena. Še sreča, da je tekla vseskozi po gozdu in sonce ni imelo take moči kakor na odprtem svetu. Spotoma sva se krepila z žganjem in tu se je zopet pokazala najina nezkušenost. Zaradi napora in hude vročine, se naju je žganje kmalu prišlo

in malo pod vrhom nama je »zakuhalo«. S poslednjimi močmi in žejna za dve kameli sva se privlekla do kočice na Črnem vrhu. Toda še naju ni spametovalo. Ko sva se zrušila na klop ob steni, sva že naročila liter vina. Preden sva odšla iz kočice, sva spravila pod streho še enega. Potem sva se zavalila v senco pod smreko od kočice in zaspala kot ubita.

Čez kakšni dve uri sva se zbudila zaradi muh, ki so rojile okoli naju. Vročina je popustila, ker se je sonce spustilo že precej nizko. Sedaj sva tudi prvič, odkar sva odšla na pot, zagledala Triglav. Ko je prijatelj zagledal sivo konico, ki je štrlela iznad razdrapanih gora, ga je minilo potrpljenje. Uprl se je in ni hotel več naprej. Komaj sem ga pregovoril, da sva odšla dalje proti Poreznu. Začel je tožiti, da ga bolijo noge in žulijo čevlji, kar sem mu rad verjel. Potem pa se mu je pripetila še nezgoda. V sedlu med Črnim vrhom in Poreznom je padel v studenec, ki je izviral skrit v visoki travi. Revez je prilezel na plano čisto moker in v čevljih mu je cmokalo. Sedaj ga nisem spravil več naprej. Ko sem ves obupan premišljeval, kaj naj storim, sem se spomnil, da imam v Davči, le kakšno uro daleč, prijatelja, sodelavca, ki je bil takrat doma na dopustu. Pri njem bi lahko prespala, drugo jutro pa bi videla kako in kaj. Razložil sem načrt prijatelju. Seveda je bil takoj za to.

Nerodno je bilo le to, da nisem prav nič vedel, kje je ta moj znanec doma. Ko sem pri cerkvi v Davči vprašal gručo ljudi, kje je domačija, kjer se pišejo Peternelj, so mi odgovorili, da je v vasi najmanj šest hiš s tem priimkom. Precej časa je trajalo, preden so se ljudje zedinili, katero hišo iščeva. Ko so nama opisali pot, je prijatelj spet zastokal. Do cilja je bilo namreč še dobre pol ure hoda. Tolažil sem ga, da imava še srečo, ker bi lahko hodila tudi dve uri, saj pravijo domačini, da je Davča večja kakor Dunaj.

Na hribovje se je spuščala noč, ko sva končno le priklovrtila na cilj. Domači so pravkar sedeli na trati pred hišo in večerjali. Povabili so tudi naju in nisva se dala prositi. Najedla sva se črnega kruha in zaseke, ki je bila tako dobra, da bi jo še »angeli jedli«, če bi imeli trebuhe. Seveda pa sva bila tudi lačna, še kako bi bila pojedla.

Drugo jutro sva bila že navsezgodaj pokonci, spočita in dobre volje, le noge so naju bolele. Znanec nama je pokazal pot in že sva se odpravila dalje. Spustila sva se v Selško dolino, od tam pa navzgor v Sorico. Vsa začudena sva strmela nad lepoto pokrajine. Ni čudno, če imajo Sorico za eno najlepših slovenskih vasi.

Nato sva hitela na Soriško planino, kjer sva spet zagledala Triglav, že mnogo bliže kot prejšnji dan, ko sva ga opazovala s Črnega vrha. K jezeru v Bohinju sva se privlekla preznojena, prašna in utrujena. Tu se je vnel prepir. Prijatelj se je hotel okopati, jaz pa sem bil zato, da najprej obiščeva slap Savico. Obveljala je moja, čeprav je prijatelj poslal k vragu vse slapove sveta in grozil, da bo najprej skočil v jezero, četudi bi se medtem Savica posušila. Pri slapu sem enkrat že bil in kakor prvič, me je tudi sedaj prevzela njegova lepota. Odšla sva nazaj k jezeru in se počestno okopala, nato pa sva se z žičnico potegnila na Vogel. Tu me je prijatelj vprašal, kako daleč je na Komno, kamor sva bila namenjena. Odgovoril sem mu, da je do tja dve uri hoda, čeprav jih je v resnici pet. Potem pa sem ga peljal daleč okoli mesta, kjer je bila pritrjena tabla z napisom »Komna 5 ur«. Če bi namreč prijatelj ta napis prebral, ne bi hotel več naprej. Po dveh urah hoje pa je postal nestrpen in je začel spraševati, kdaj bova pri koči. Spet sem mu lagal, da ni več daleč in da bova vsak čas pri njej. Čez pol ure je rekel, da sta moji dve uri dobili mlade. Ko pa le ni hotelo biti konec poti, me je začel zmerjati s cepcem in je trdil, da sva zašla. Še sreča, da se je približevala nevihta, drugače ne vem, kako bi ga spravil naprej. Nebo so prekrili črni oblaki, iz katerih je tu in tam švignil blisk. Gorovje se je streslo v zamolklem bobnenju. Sedaj je tudi prijatelj nehal sitnariti in hitela sva, kar se je dalo. Skoro pritekla sva na planino Govnjač, ko se je ulilo kot iz škafa. Tu sem doživel prvo nevihto v gorah. Priznam, da me je bilo malo strah. Prevedrila sva v pastirski koči in

se napila mleka. Kmalu pa se je nevihta polegla in odšla sva proti veliki koči na Komni, kamor sva prikolovratila v trdi temi.

V jedilnici je bila zbrana planinska družčina. Povprašali so naju od kod in kam. Iz previdnosti, da se nama ne bi smejali, sva rekla, da greva do Sedmerih triglavskih jezer, o Triglavu sva raje molčala. Čudili so se nama, kako da hodiva po gorah slabo oblečena in brez opreme. Ko pa so zvedeli, od kod sva doma, so rekli, no, vsaj obuta sta pošteno, v Žireh izdelujejo dobre čevlje. Midva sva jim pritrčila, obenem pa vsa v strahu tiščala noge v temen kot pod mizo, da ne bi opazili najine »dobre« obutve.

Zjutraj sva jo mahnila čez razbrazdano, z ruševjem, macesni in smrekami poraščeno Komno proti Sedmerim jezerom. O tej dolini sem že mnogo prebral in tudi slišal, vendar si njene lepote nisem niti v sanjah predstavljal. Zdela se mi je in se mi še zdí prekrasna.

Pri zadnjem jezeru je prijatelj začel omagovati. Boleli so ga podplati, njegovi čevlji so bili od ostrega kamenja že čisto razbiti. Ko pa sva prilezla na sedlo med Vrščacem in Kanjavcem, mu je do kraja upadel pogum. Zagledal je namreč strme stene in prepade in ni mogel verjeti, da je čeznje speljana steza. Jaz pa sem silil dalje. Ko pa sva priplezala do strmih snežišč nad stometrskimi prepadi in je steza izginila pod snegom, ki ga je ob tistem času bilo še izredno veliko, sem odnehal tudi jaz. Uvidel sem, da s tako obutvijo in brez opreme ne bo šlo. Pa tudi steze nisem poznal in nisem vedel, kaj naju čaka za prvimi stebrastimi vogali. Povrhu vsega se je zopet pripravljala nevihta. In sva se obrnila in jo hitro pcedila v Bohinj.

Triglava torej tokrat nisem osvojil, odločil pa sem se, da ob prvi priložnosti stopim na njegov vrh. In ne samo to. Odločil sem se, da bom odslej redno zahajal v hribe, spoznal sem, da so gore moj svet.

Prijatelj pa se je tistikrat zaklel, da ima gora dovolj za celo življenje in da ne bo nikdar več silil na kakšen vrh.

Prav je imel Kugy, ko je rekel, da se gora pokaže v svoji največji lepoti in najlepših barvah le tistemu, ki v gore zahaja iz ljubezni do njih in iz notranje potrebe. Tistemu pa, ki pride v gore zaradi mode ali trenutne muhe, se bo gora pokazala grda, neprijazna in neprivlačna. Reven, kakor je v gore prišel, reven bo tudi odšel.

GORA IN POMLAD

RINALDO STEINER

*V ognju mlade zarje ste gorele
kot sveža kri deviških rožnih lic,
kot sanje, ujete v živi tok brzic,
ko jug stopi plasti ledu debele.*

*Zazdelo se mi je, da ste vzkipele
še višje pod nebo, nad čad meglic
gorenjskih polj in pisanih ravníc,
v pesmi mlade vesne oživele.*

*Ah, zdavnaj že mladostnih let pomlad
je mimo mene šla in pozabila,
kako sem vriskal ji v pozdrav z livad.*

*In vendar sled je v meni zapustila,
saj mimo vrat lišajastih ograd
je misel k soncu njeno pot odkrila.*

Ljubljana, 14. julija 1974

ČLANARINA IZPOD DUPELSKEGA ZVONIKA

NADA KOSTANJEVIC

di se vam, da je pobiranje članarine – pa naj bo planinska, sindikalna, mladinska, lovska ali kakršnakoli – prozaično in rutinsko delo? Meni se ne zdi. Prav poetično je, včasih sentimentalno, pa tudi komično.

Imeli smo same prav »fest«, prijazne in poštene inkasantke za članarino vsa leta, odkar je naše planinsko društvo ponovno zaživelo. Pa še drugim odbornicam ni kaj reči. Ja, pa če bi mi le vedeli, da so »fest«. To zvedo – pa tudi vidijo še drugi. In odločna deklica, ki je postala odbornica in sveto zatrjevala, da ji ni mar ničesar drugega kot hribov in planinstva, je prav kmalu postala razmišljena, zamišljena, skratka zelo sentimentalna, na to pa zelo realno »iz družinskih razlogov« podala ostavko. In glej smolo, nobena za zakonskega druga ni izbrala odbornika ali vsaj planinca. Nekaj časa je še redno prihajala na seje, a ko ji je pred stanovanjem parkiral otroški voziček – no, veste... Tudi planinci moramo napredovati! In takih odbornic smo v šestih letih imeli po statističnih podatkih vsaj ducat!

Po pravici povedano, še najmanj sitnosti smo imeli s članarinkami. Sicer tudi one niso izjema med odbornicami, a so članarino še nekam redno inkasirale, kljub poroki, službam, otroškemu varstvu, plenicam in vsemu drugemu. A kaj, ko so druga za drugo odhajale v »prekόμενο«. No, med odbornicami sem sedaj jaz še nekam na solidnih nogah, ker... no, ker imam svoja leta in tudi dovolj zakonskega staža. Ni nevarnosti, da bi se nanovo poročila ali šla v prekόμενο. Pri vseh tistih prekómandah sem bila le člen v verigi.

Letos smo si omislili članarinko, mojo sosedo. Mlada je, čedna je, sveto mi zatrjuje, da se za zdaj ne bo še poročila. Slovesno sem ji izročila vse tri zvezke: odraslega, mladinskega in pionirskega, šop knjižic, tri pole znamkic, mali žig in veliko škatlo, ki to vse skupaj vsebuje. A ker je v službi, mi je kar povedala, kam to zadevo v svoji kuhinji daje... »če me ne bo, teta Nada, boste že vi...«

Ko sem, tam okrog pol ene potomcu pregledala roke, če so sposobne (beri: čiste) za v šolo, me čez cesto poklice »članarinkina« mati. »Hej, sosedo! Eni so se prišli vpisat v društvo, naše Lenči pa še ni iz trgovine! Pridite no!« Potomec si je optal torbo in izgubil na partijo rokoborbe v prostem slogu, ki jo bodo – istočasno z neuradno sejo planinskega krožka imeli kar na šolskem dvorišču pred poukom, jaz pa sem stekla čez cesto, v Lenčino kuhinjo. Zaman sem se ozirala, kje so tisti »eni.« Pa jih zagledam. Dva povsem majhna možička, in med njima še manjša deklica, vsi trije v plavih šolskih haljah, s torbami čez ramo, vsak mi moli petdinarski kovanec.

»Teta, dober dan! Mi smo se prišli vpisat v planinsko društvo, in na izlete bi tudi radi hodili.«

»Sami ali z mamo?« jih povprašam.

»Sami seveda!« Lenčkina mama mi naredi prostor na mizi. Vzamem veliko škatlo. Malčki zvedavo gledajo.

»No, kdo bo prvi?«

»Ženske imajo prednost,« povesta fantka.

»No, kako pa ti je ime, punčka?«

Jasno in razločno pove. »Kdaj si pa rojena?«

»Tega pa res ne vem!«

»Pa kdaj si imela rojstni dan?«

»Že dolgo, dolgo...«

»Pred novim letom ali po njem?« »Ja, preden je bil božič in novo leto!«

»Pa koliko si bila stara?«

479 »Se ne spomnim.«

»V kateri razred pa hodiš?«

»Ja, v drugi.«

In takoj doda: »Koledar se še nismo učili, uro pa!«

No, sedaj mi je jasno. Mesec dni kasneje bi vedela vse to povedati.

»Ali si ponavljala kak razred?«

»Nisem, teta, sicer mi ne bi dala mama denar za izkaznico.«

»Meni se zdi, da je bila osem let stara,« pove eden izmed fantov. No, prostor za datum pustim, in vpišem letnico 1965.

»Ali si rojena v Postojni?«

Tam je namreč najbližja porodnišnica. No, to je že lažje. »Ne, teta, mama je rekla, da sem rojena v Šempetru.«

»Jaz tudi!« se oglasi eden fantov.

»Jaz pa v Postojni,« pove drugi.

»Kje stanuješ, pa zagotovo veš?«

»Seveda, Duplje, št. ...«

»Slovenka?«

»Kaj pa mislite?« Vzamem še knjižico, in vse podatke vpišem. Žiga in znamkice še ne vzamem v roke. To bom potlej izvršila za vse tri. Sedaj je na vrsti večji izmed obeh fantov, če se tem malim gumbkom sploh lahko pozna, kateri je večji, kateri manjši. Iz Dupelj so. Saj jih avtobus vozi od tam vsako popoldne v šolo v Vipavo. Danes so šli peš – skoraj eno uro, da bi se spotoma vpisali v naše društvo.

»Ali stanuješ blizu dupeljskega turna?« ga podražim. Ne, tudi on ne ve, kdaj je rojen, a za dupeljski zvonik ve, in sprejme šalo. »Prav zraven!« Duplje namreč nimajo ne cerkve ne zvonika. Tudi šole, gostilne, trgovine nimajo. A Dupeljci so pošteni, delovni ljudje, vse davščine v redu plačujejo, некоč so bili dobri pešci in furmani, danes imajo razna vozila – od koles do avtomobilov – in se v vse te ustanove kar lahko pripeljejo. Ne vem, zakaj je ravno dupeljski »turn« postal prislovičen za kako neobstoječo reč. »Da se le ne podre turn v Dupljah,« pravimo pri nas, pač za to, ker ga ni.

Tudi za dečka je treba izračunati čas rojstva. »Pa ne veš, kdaj si bil rojen?«

»Ne vem, res ne, teta.«

»Ali te ni bilo zraven?« ga podražim.

»Seveda sem bil, le majhen sem še bil, pa se ne spomnim!«

»Kdaj si imel rojstni dan.«

»Ravno prejšnjo nedeljo.«

»Pa ni bilo nedelje po tem?«

»Ne, je ni bilo. In to pa vem, da sem imel osem let!« No to je že lažje. Vpišem 20. januarja 1966. leta. Tretji seveda tudi ne ve, kdaj je rojen, ve pa, da je rojstni dan imel pred novim letom. Pustim prostor za datum.

»Imaš kakega starejšega brata ali sestro?«

»Imam sestro. Z vašim fantkom hodita vkup v šolo. V peti razred.«

»No, naj ti sestra tukaj vpiše, kdaj si rojen.« Zdaj vzamem mali žig in znamkice. Tri pole so, rjava, plava in rdeča. Na obrezkih je Lenčka zapisala kategorije. Ko vidijo, da jim odtrgujem rdeče znamkice, kar vsi trije zavriskajo od veselja. »Rdeča bo, rdeča ...« Nalepim znamkice. Pritisnem žige. »Čakajte, sedaj ste postali planinci. Roko vam še moram dati!« Vsi trije mi resno stisnejo desnico. Potem odidejo proti šoli. Ravno hočem oditi čez cesto domov, ko se na vratih prikaže še manjši možiček. Tega pa poznam, v dopoldanski prvi razred hodi, Vipavec je.

»Kaj bi pa ti rad?«

»V planince bi se rad vpisal!«

»Ali imaš soldke?«

»Kaj je treba plačati?«

»Pet sto naj ti mama da ... pravzaprav štiristo petdeset.«

»No, jo grem prašat.«

Ko bi mignila, je že nazaj. Pa tudi Lenči je prišla, in se je lotila težavnega dela.

»Kako se kličeš?« Seveda ve.
 »V Postojni sem rojen, vsi mi smo rojeni tam.«
 »Kdaj pa?«
 »Ja, ne vem.«
 »V kateri razred hodiš?«
 »V prvega.«
 »Kdaj si imel rojstni dan?«
 »Ko mi je mama torto naredila.«
 »Kdaj je bilo to?«
 »Ko smo grozdje brali.« Recimo, da je bilo septembra 1966. leta. Pozabim na male člane, Lenčka pokosi in odide nazaj v trgovino. Ravno so začele moje krave mukati in terjati večerni obrok – tam med četrto in peto uro popoldne, ko me pride klicat zopet tista pogumna punčka.
 »Teta, še oni tam bi se rad vpisal.« Lenči je seveda še v službi. Sedaj je tudi Lenčkin oče doma, veselo pogleduje štiri mlade Dupeljce okrog mize. Četrtni novi član mi moli petdinarski kovanec.
 »Ne bo dosti,« draži, »podražilo se je...«
 »Se ni, stric, zjutraj je bilo še štiristopetdeset, saj ne gremo na bencin.«
 Odprem škatlo, vzamem zvezek. Fantek me spomni, tisti, ima že pet ur članskega staža v planinskem društvu. »Žig vzemite ven, svinčnik, knjižico in znamkico. Vse je tam v škatli.«
 »Ja, ti pa res vse veš.« Tudi novo vpisani ve, kako se kliče, kje stanuje in kje je rojen. »Kdaj pa?« Pokaže na enega izmed dečkov. »Isti dan, prav isti dan kot on.« Kaj si morem pomagati, ko še za onega ne vem. Nekako po podatkih o torti izbrskam približni čas rojstva.
 Saj končno ne gre za vojno knjižico!
 »Naj še mama pogleda, če je prav!«
 »Bo, teta.« Ko hočem spraviti žig, se spomnim še nečesa. »Ali ti ga lahko udarim še na čelo?«
 »Seveda, dajte!« zaupno vzdigne k meni svojo glavico. Pritisnem mu žig na čelo. Pokliče tovariše, ki so že odšli: »Pojdite nazaj, še na čelo dobite štampiljko!« No, petemu je nočem udariti. Ni še član. Obljubi, da se bo jutri vpisal. Verjetno bi le rad vprašal doma, kdaj je rojen. No, pa tudi njemu udarim žig na čelo.
 Sonce je že zašlo nad Planino. Do Dupelj je še daleč, avtobusa pa ne bodo čakali, kar peš gredo. Že od poldneva niso bili v Dupljah. Kažejo drug drugemu žig na čelo, smejejo se, potem pa se zresnijo. Domov, pojdimo domov. Kdo ve, kaj se je zgodilo, odkar smo odšli pred petimi urami zdoma? Morda se je v Dupljah celo zvonik podrl.

OTROCI V PLANINAH

Nič ne govori zoper nje, vendar se je treba držati nekih pravil. Naštejmo nekatere: Ne precenjajte otrokovih moči. Bolje eno uro kasneje priti na cilj kot pa natanko ob uri popolnoma izčrpan. Nikar ne grajajte otroka, če zaostaja. Povejte mu raje kako zgodbico, pokažite mu to in ono ob poti. Če mu kaj obljubite, za vsako ceno držite besedo (počitek, pijača). Bodite potrpežljivi, četudi se vam zdi, da gre prepočasi. Ne prepirajte se z zakonskim drugom o turi, ki je morda res prehuda za otroka, posebno če je vroče in če ste pozabili doma kako okrepcilo, ki ga ima otrok rad. Ne zderite se nad otrokom, če se pri studencu zmoči, če se napaca s smolo ali celo s kravjekom. Ne pozabite, da se otrok po navadi nevihte zelo ustraši in da lahko za dolgo izgubi veselje do gora, če jo doživi.

Nikar mu ne vzemite veselja – naj nosi svoj nahrbtnik in jopico. Kolikor je le mogoče, naj otrok odloči, ali bo vstal ob 8 ali šele ob 9, ali bo duškanje zdaj ali kasneje.

In ne bodite nestrpni, če otrok ne pride na vrh, če se ustavi pri kakem mravljšču ali staji in se tam potem ure in ure srečen igra.

V SPOMIN BREDE IN JANJE

CIRIL PRAČEK

il je lep jesenski dan, ko smo se vzpenjali v dveh skupinah v strmino za Akom. Prva skupina je imela nalogo, da preišče svet med Široko pečjo in Oltarjem, druga med Oltarjem in Malo Ponco.

Tiste dni je pritisnil prvi hud jesenski mraz, občutili smo ga ravno zato še bolj. Ob dogovorjeni uri se je oglasil oddajnik, da so našli daleč pod Veliko Ponco list iz »Našega alpinizma«.

Ödговорil sem jim, naj gredo naravnost navzgor in takoj javijo, če bodo še kaj našli. Ne dolgo zatem so se zopet oglasili, našli so še dele »Alpinizma« in potem še dele oprtnika.

Štisljivo me je v grlu. Vedel sem iz dolgoletnih izkušenj, kaj pomeni tako razmetana oprema. Silno težko je spoznanje, da se je utrgalo mlado življenje, da je obnemel glas tovariša iz skupine, da je vse tisto skupno čaščenje nesmrtnosti prirode samo še preteklost.

Vodja akcije mora ohraniti mirno kri, za ginjenost ni niti mesta niti časa, zato sem odredil iskanje vse višje, javil, da opuščamo iskanje v naši smeri, da pridemo za njimi.

Bilo je pred leti v Chamonixu. Obe sta bili z nami, Breda in Janja. Obe sta bili na Mot Blancu. Priprave za turo so bile zelo skrbne, zato nikomur ni zmanjkalo moči. Pred odhodom domov smo se odpeljali Janja, Stane in jaz proti Martinyju, na ogled neke utrdbne visoko v previsni steni. Pri tem je Janja nekam zataknila svoj potni list in nismo ga več našli. Da bi sedaj iskali naš najbližji konzulat? Kje pa! Ciril, to boš ti uredil, se boš že kako izgovoril na treh mejah. Le kako naj se izgovorim, mislili bodo, da smo jo ugrabili, brez težkih sitnosti ne bo šlo. Treba bo pač tvegati, kar bo, pa bo. Štirje smo sedeli v avtu in tri potne liste sem pomolil kontroli na francosko-švicarski meji. Francoz je mehanično žigosal in vrnil. Imel sem vtis, da ne zna šteti. Malo naprej je bil Švicar še bolj len, samo zamahnil je z roko in šli smo naprej. Obrisal sem mrzli pot s čela in se nasmehnil Janji, ki je tudi s težavo krotila svoj nemir na zadnjem sedežu. Ostala sta samo še dva prehoda, v Trbižu italijanski in naš, če pridemo srečno iz Švice v Italijo. Tudi na švicarsko-italijanski meji ni nihče štel. Torej samo še Trbiž. Tu sem prosil Staneta, ki je dober v italijanščini, naj čimveč klepeta z Italijani, da ne bodo prenatani pri pregledu. Uspelo je.

In naši? Zadržali so se na evropskem nivoju in sploh opazili niso, da so se s tremi potnimi listi pripeljali štirje v domovino.

Čez mesec dni je peljal Stane svoj audi v servis. Po servisu mu je vesten mehanik izročil Janjin potni list, bil je globoko pod zadnjim sedežem in še tam pod nekim kartonom.

Janja je delala in živela v Ljubljani in njeno prvo srečanje z jeseniškimi alpinisti se je odigralo v dramatičnih okoliščinah. Sama je šla v temni noči pozimi na Vršič. Tam pod Mihovim domom, pred križem, tam drse vedno močni plazovi čez cesto. Jeseničani so šli tik za plazom po cesti in čuli neko stokanje globoko pod cesto v gozdu. Šli so za glasom in dobili Janjo do vratu v snegu. Od takrat smo naredili skupaj dosti plezarij. Bila je preveč pogumna in preveč prizadevna.

25. 4. 1970 smo se odpravili z Vogla v zelo slabem vremenu proti Komni s ciljem, da naredimo vso magistralo preko Triglavskih jezer, Hribaric, Velega polja, Kredarice, Komne do Mojstrane. Seveda sta bili udeleženci tudi Breda in Janja. Do Komne ni bilo

lahko v megli, snegu in dežju, zašli smo, toda vzdržali še tisti dan do kočice pri Triglavskih jezerih. Naslednji dan je bil še bolj kritičen. V megli in snegu smo tavali na Hribaricah in po dolgem iskanju le našli pot čez prelaz. Mrzli veter je vlekel z velske strani, bilo je tako neprijetno, da sem vsem priporočil, naj na sedlu ne odvezujejo kož za vzpon s smučmi, da naj se spuste kar s kožami na smučeh do prve ravnine, kjer bo morda manj vetra. Vsakdo je pohitel in reševal le sebe, da bi prišel čimprej na toplo v Vodnikovo kočico. Moral sem čakati do konca, nihče mi ne sme zaostati. Breda se je mučila s kožami, ni jih mogla odvezati, roki sta bili pretrdi od mraza in mokrote, vozli zmrznjeni. Tudi meni so prsti že odpovedali. Z zobmi sem se zagrizel v vozle in jih razvezal. Tako smo srečno dospeli do Vodnikove kočice, kjer je tisti dan gospodaril Božo Wagner in postregel s čajem, ki je bil tako dober, kot še nikoli prej in tako topel kot materina beseda.

Naslednje jutro je snežilo, že smo mislili odriniti čez Bohinjska Vratca v Krmo, ko se je pokazal košček modrega neba. Odšli smo prek Konjskega sedla in za Kalvarijo na Kredarico, mimo Staničeve na Triglavski smuk in tako dokončali pravo dolgo magistralo v treh dneh. Glede na vse težave z meglo in vremenom je bil to pravi alpinistični doživljaj.

In potem ta žalostni 6. oktober 1971, ko smo ju našli pod Veliko Ponco. Mirno in spokojno sta ležala na snegu, brez večjih vidnih poškodb. Hud mraz je vladal v senci skalovja, tiho so donela povelja. Toliko mladih fantov in mož se je prizadevalo v akciji. V dolini za Akom je sijalo toplo sonce in mladi fantje so s poznim jesenskim cvetjem izkazali poslednjo tovariško pozornost spominu. Dostojno so počastili tisto pravo tovarištvo, ki med alpinisti ni samo beseda. In ko sem to razmišljal, so se mi spletli verzi z dvema naslovoma: Megle in Zvezda.

*Megle sive, megle bele,
v igri vetra ste vzletele,
tiho, nežno ste objele
vrh orjaške gore.*

*Z belim prtom ste ovile,
z roso v jutru ste pokrile
mlado srce,
v strmi steni strto.*

*Tiho, mirno ste obstale,
kot bi stražo mu držale
in po strmi steni
solzam drobnim pot iskale.*

*Svetla zvezda je sijala,
žarelo v noči je nebo;
zvezda se je utrnila,
padla v siju na zemljo.*

*Tiho v dalj strmel sem temno,
gledal v ljubljene gore,
tam zvezda v noči je žarela,
v temni noči čez vse.*

*Svetlo sije nad dolino,
nad dolino hribovsko
le spomin na svetlo zvezdo,
svetlo zvezdo — utrnjeno.*

Oboje naj bo njima v spomin. Saj je bila njuna ljubezen do gora kot ena sama pesem.

DVE ZGODBI Z GORA

URŠA KOLENC

1. Četrtekova nedelja pod Triglavom

edki in babice nas venomer učijo: čez teden je delo, v nedeljo pa pride počitek. No, pri nas doma se ne držimo tega starega pravila. Komaj čakamo tistih nekaj zlatih uric, da pobegnemo civilizaciji in si premigamo zatrdle sklepe. Najbolje pa se godi študentom in gospodinjam. Na urniku spregledajo predavanja, ne skuhajo kosila in si na koledar kar v četrtek z velikimi črkami napišejo: NEDELJA. Pozabijo na vsakdanje skrbi in jo popihajo na gorenjsko ali kamniško stran.

Oktober se je šele začel. Šola je že okupirala »uboge učene duše«, bela Ljubljana pa se je že ovila v dušiči plašč jesenske megle. V sredo zvečer je nenadoma pozvonilo. Zorana so pestili fizikalni problemi, hotel si je olajšati težavni brucovski stan. Kmalu so bruci pozabili na integrale in podobne tegobe pametnega sveta, naši oddajniki so začeli oddajati prijetnejše valovne dolžine.

Bila sem najglasnejša:

»Z mamico pa greva jutri v hribe. Morava izkoristiti zadnje trenutke letošnje sezone. Mahnili jo bova kar na Škrnatarico.« Zinila sem najmikavnejše, čarovnija besed je premamila tudi dolgega ekstremista. Nerodno se je začel gladiti po negovanih brkih in vzdihovati:

»Joj, že tri tedne sem samo doma, še zgnil bom. Škoda, da jutri nimam časa.«

Povabila sem ga z nama. Po dolgem prigovarjanju in prijateljskem prepričevanju se je le omehčal. Zajahal je nerodnega železnega ponija in se precej pozno zvečer odpeljal zasnuti še Marjana. Ob pol šestih zjutraj smo odrinili na pot. Dobro volje in polni zakrknjene energije smo se kar hitro pripeljali v Vrata, seveda z novim ciljem. Najina vodnika sta se resno obračala proti pomokanim policam nad 2500 m, potem pa izjavila, da bo še »kar šlo«. Z mamico sva jima hotela pustiti proste roke, pa nama moška nista obrnila hrbta. Bila sta res fanta od fare. Odpovedala sta se lastnim užitek v vabeči steni in v varstvo pogumno vzela dve »brezveznici«. Strumno smo odmarširali k vstopu kratke nemške. Živahni nahrbtniki so izstopali iz še ne ogrete pokrajine, vrhovi gora pa so se umivali v prvi jutranji rosi in se sušili na slabotnem soncu. Narava se je preoblekla, želela je lepa k zadnji pojedini v tem letnem času. Navezi sta bili pripravljene, predstavnici nežnejšega spola sta dobili prve plezalske lekcije. Na skrivaj sem opazovala najstarejšega člana današnjega izleta. Ni je bilo strah, kje pa. Hrabro se je našemila z vso potrebno ropotijo, bila je pripravljena na nekajurni spopad s pretečimi strminami.

Oh, ti alpinisti! Ta te uči zavezovati v to smer, drugi pa narobe. Človek sploh ne ve, ali je tič ali miš. Najbolje se je pač obračati po vetru, saj ženske tako ali tako nismo za tehniko.

Z Marjanom sva lezla druga. Včasih sem mu zakričala, naj potegne, jezno predevala bingljajoče kladivo in si brisala pot s čela. Veselje, razigranost in sreča sta puhtela z vsakega delčka mojega telesa, smer je bila pestra, ravno pravšna za razvajeno Uršo.

Iz Mojstrane so nam začele slediti megle. Pokrile so dno in se grozeče obešale po obronkih. Nam pa se je z neba smejala žareča krogla in nam obljubila zvestobo prav do mraka. Vroč nam ravno ni bilo, mrzla severna stena prav gotovo ni podpisala mirovnega pakta s proizvajalcem toplote in svetlobe.

»Zinka, čakam! Pojdi!«

Besede mi zvenijo malce čudno. Zoran tika mamico, čeprav bi ga bila lahko zibala. Kadar koli sem ju zaslislala, me je sililo na smeh. Saj to je skoro etični problem. Planinski zakoni pa govorijo, da na 2000 m lahko pozabiš na zlagano moralo in se kar hitro privadiš na nenavadne pravice.

»Kako zažiga! Samo pogledjte, čista šajba! Mi norci v Zimmer-Jahnu pa oblizujemo sladkobe plezalstva z največjo žlico!« Tudi Bešlin se je razdajal prijetnim občutkom mladih let.

Vpisali smo se v knjigo, okrepečali z jabolki in se ponovno zagnali na delo. Nesramneža sta se trudila, da sta zabijala kar se da veliko klinov. Preizkušala sta moč mojih rok. Preklinjala sem jeklo, noro razbijala po kovini in rotila skalo, naj mi hitro izvrže grdi tujek. Oni trije pa so se mi rezali nekaj metrov višje, mi obljubljali vročo limonado in me spraševali, kako kaj uspeva moja kovaška obrt. Mamico so žrlj kamini, pa jih je spretno pregoljufala. Novi sneg nam je onemogočil »elegantni« zaključek. Čakala sem skoraj pol ure, nato pa se že precej prezebla pridružila tovarišem. Mami je nekaj časa godrnjala pod previsom in skušala vzdigniti že malce utrujeno telo.

»Zoran, ne gre!«

»Zinka, ti kar pojdi, bom potegnill!«

Zapreka je bila za nami, izstopili smo. Bela odejica je zalila vznožje kralja naših gora, okorno smo premagali še zadnje težave in željno iskali prostor za počitek in malico. Marjan se je še rahlo ožigosal na stari skali, vsak konec mora imeti piko. Pa še nismo čisto končali, morali smo se vrniti k pločevinastemu hrošču na štirih kolesih v dolini. Prekmalu smo se pogreznili v sivino nevidnih kapljic, potapljali smo se spet v nam tako znano okolje.

Morala sem se smejati mamičinemu soplezalcu. Takole bo opisal našo turo svojim prijateljem:

»Zadnjič sem pa plezal z eno staro babo. Hudiča, veste, da ji je šlo kar dobro od rok.« Kompliment? Jaz bi ga bila prav vesela – pri oseminštiridesetih letih.

2. PRIBORILE SMO SE NA VRH MONTAŽA

Naskok na ta čudoviti vrh Zahodnih Julijcev ima pa že majhno družinsko zgodovino. Pred leti smo kot navdušeni planinci slišali za čudovito in menda precej težko pot, ki drži iz Zajzere na 2754 m. Tura je najbolj zanimala moja sestra, hotela je preizkusiti svojo spretnost, kondicijo in pogum. Edini moški v naši družini je lansko poletje odšel na službeno pot, njegov ženski sindikat (tako je namreč krstil mamico, sestro in mene) pa je takoj skoval načrt: »Gremo v Italijo!« Rečeno, storjeno! Pa nismo daleč prišle. Ubrale smo namreč daljšo pot, obrniti smo morale že pri prvem bivaku: »Bivacco Stuparich«. Jezile smo se in godrnjale, pa ni dosti pomagalo. Našle smo krivca za naš poraz. Naši sosedge pač ne skrbijo za potrebna znamenja v visokogorskem svetu.

Nismo dolgo mirovale. Napad smo ponovile čez nekaj mesecev. Takrat se nam je pridružila še glava družine. Oče je s svojim čutom za orientacijo hotel rešiti našo čast. Spet smo pogoltnili grenko pilulo neuspeha. Našli smo sicer nekaj rdečih znamenj, ustavljal nas je zgodnji sneg. Z dolgimi obrabi smo se vrnili domov. Letošnje poletje smo spet pripravili naskok. Vremenska napoved je bila dobra, ženski tercet telesno v formi, želja po zmagi velika. Spraševale smo se: »Bomo uspele?« Tretjič gre rado. Me nismo verjele tej stari resnici. Negotove in malce preplašene smo zapogle v breg. Rada bi bila zaslišala zmagoslavno zvonjenje na cilju, ponosne stene pa niso obetale prav nič dobrega. Po dveh urah potenja smo obstale pred strmim snežiščem. Dereze so nam pomagale premagati nakopičeni led, iskale smo vstop v steno. Vrvi in klinov pa ni bilo, pred nami je zazijala lačna razpoka. Na drugi strani pa smo v navpični steni zagledale polomljeno železje.

Marjeta je bila vznemirjena: »Saj to je grozno! Rotim vas, vrnimo se! Morale bi imeti vrv, to je prava plezalna smer. No, kar pojdimo! Čudim se, da takšnele stvar markirajo.«

Potlačene smo obrnile. Pogorele smo, osramočene se bomo vrnile pred očetove duri, dokazale smo svojo nesposobnost. Nismo pa vedele, da smo rinile v napačni konec, odkrile smo namreč nekaj zavarovano, a sedaj opuščeno Kugyjevo pot.

Pri studencu smo se podprle. Po stezi sta se nam približala dva Avstrijca, na videz vsa obnemogla in nevedna. Še danes sem jima hvaležna. Pokazala sta nama pravi vstop. Ranjene peruti so se hitro zacelile, dobile smo novo energijo. Izgubile smo že precej časa, zaklele smo se, da bomo dosegle cilj, pa naj pride kar hoče. Res lep vzpon. Ritem prav nikoli ne popusti. Slabo vidna rdeča pikica te vodi najprej v ozek kamin, nekaj časa ležeš kot po hudourniku. Tako srečne in zagnane smo bile, da nismo čule bobnenja bližajoče se nevihte, spregledale smo oblake, polne elektrike in smrti. Strma trava nas je prevesila na drugo stran gore, po triurni hoji smo obstale pred ljubkim bivakom. Bivacco Suringar se je sramežljivo stiskal pod previsom, pločevina je kljubovala grozotam planin in dajala zatočišče obnemoglim obiskovalcem. Nič počitka, nič jedače, gnalo nas je na Poliški Špik. V dobrih petinštiridesetih minutah smo že stale pri vpisni knjigi.

Ozračje ni bilo najprijetnejše. Kazalo je, da se bo zdaj, zdaj ulil dež.

Uboga mami! Reva še jesti ni smela, kaj šele počivati. Sestra pa mi je zabičala: »Urša, mami se ne sme uesti. Potem sploh ne bo več vstala.« Silnice na grebenu so nam vzdignile lase. Zavreščale smo. Hitele smo kot nore. Nismo se zmenile za kaplje, ki so nam polzele po licih in nam močile stopnje in oprimke. Moramo iz skal, čim brž. Dobro smo se držale, premagovale hitro tudi najtežja mesta in že tekle po obsežnem plazu. Mračilo se je že, me pa smo kot živali rile skozi mokri pragozd kopriv in robid. To smo bile opikane in opečene. Kot da so se nas lotile ošpice! Pa kdo bi se menil za lise na koži! Tako smo poskrbele za našo večerno higieno, revme pa smo se menda znebile za vse večne čase. Narava bi nas lahko kaznovala, pa nas ni. Gotovo so se ji zasmilile tri »trapeste« Ljubljančanke, ki so za vsako ceno hotele osvojiti mogočnega skalnattega veljaka nad Ovčjo vasjo (Učjo vesjo).

PRVE DRUŽINSKE PLANINSKE POČITNICE

JOŽE HUMER

idiš, takole je pa potekal naš letošnji planinski teden. Najprej, da boš vedel: ni kar tako, kadar doženeš, da ti je družina dorasla za resne planinske podvige, toliko prej, če te na to opozori najmlajša, Mojca, mi pa smo prav njo čakali, kdaj se bo omedila.

Ne bom ti skrival kot v kavbojkah, koj ti povem scenarij: Mozirska koča–Smrekovec–Raduha, Robanov kot... pa cele orglice Kamniških do Jezerskega (če bo dovolj aplavza, dodamo še Storžič, po potrebi še kaj).

Planinski podvig se po mojem začne vsaj že tisti večer pred odhodom, tisto noč, ki jo prespiš (ali prefantaziraš) še doma, toda v podvojenem sestavu: en član posadke – en nahrbtnik. Vso noč je pralo. Ne morda tiho, uspavajoče, monotono. Kje neki! Bilo je Bachova glasba, ritem nepopustljiv, motivi pa zbiti drug z drugim, da pljusne drugi, preden se prvi izteče. Zbrano sem jo poslušal, to simfonijo, in z mešanimi občutki: če sem pomislil, da takole lije po nas tam nekje na grebenih proti Raduhi, se mi je ježila koža na hrbtu.

Za dežjem sonce pride. Zato bi že voznja do Mozirja zaslužila pobožni opis – v kakšnem Dolinskem vestniku. Pa vsaj tele: počutili smo se kot v kakšni pravi turistični deželi, ko je Izletnikov avtobus prav čisto nalašč samo zaradi naše družinice zapeljal pod gondolo v Žekovec. Ali bi tudi zapeljal, ko bi vedel, da bomo tam iskali markacijo, ne blagajne?

In smo se jeli vzpenjati. Kot bi trenil, je vzplapolalo moje srce od očetovskih čustev, od popotnih lepôt, nekaj malega pa tudi od klanca. Kakšno zeleno preobilje, kako se vse bohati in razraščati! Pa bomo vendar že skoraj v avgustu. Moja Mica dokazuje s tem, da je vse zmešano. Moja Mica lovi po nebu zadnje ovčice razpršenih trum in prerokuje dež. Z mojo Mico je zmerom tako. To vzpostavlja v naši družini ravnovesje. Tudi krave si mislijo – kakšno zeleno preobilje, in se presite že ozirajo za senco kje v bližnji pastirice, ki sedi na bridko golem hlodu in naglas bere. Aha, napredek in prosveta...!

Prve ovire se koj pojavijo: bilo bi skoraj nevljudno, ko bi ne obrali lisičk, ki se kar na pot postavljajo, pa čeprav niso v programu. Mojca je bolj na rdeče: niti ene gobe ne najde, a niti ene jagode ne zgreši. Za vsak primer hodi pred sinetom. No, sicer pa je ta že spet zaposlen po svoje: potrepljati je treba bukeve, ošvrkniti praprot, otresti vodo z grma, okusiti smrekovo smolo, oropati mravlje za nekaj kisline, zraven pa paziti, da se hrošču, ki je pristal na majici, kaj žalega ne zgodi. Zakaj je pristal ravno na sinetovi? Zakaj vsi metulji tega sveta in vse kobilice in vsi drugi drobni zlodiji poiščejo ravno njega in ne, denimo, mene, to bi tudi jaz rad vedel.

Gospodar je pravkar izpulil čebulo v vrtičku. Vrtiček, ograjen, natanko tak, kot na Gasparijevih slikah, čebula pa ko otroška glavica. Rad sliši o tem, pa še primakne, da bo tudi sadja letos dovolj. Taki so mi všeč.

Spet malo gozda. Kakšna spotika: našel sem jurčka. Zdaj je popolnoma jasno, da morajo biti prav blizu tu nekje še drugi in vsak od nas se čuti poklicanega zanje. Staro gobarsko oravilo seveda slejkoprej drži.

No, zdaj smo pa tam. Na spodnji njivi, senožeti, kmetica s pisano ruto pleve. Kaj vruga je treba pleti na senožeti? Korenje vendar! Ah da, seveda (še nikoli slišal!). Pomagal pa ne bi pri tem čudnem napol muslimanskem priklanjanju materi zemljici. Rajši bi pomagal koscu, ki se je ob poti pravkar lotil prvih šopov trave, tako goste, tako dišeče, tako bleščeče, skoraj bi rekel mastne! Kar počne njegova kosa, spominja na tisto, kadar se zdravi zobje zagrižejo v rdeče jabolko.

Le brez skrbi, da so svinje pri Gostečniku kar dobro rejene in da jim svežega zraka hvalabogu ne manjka in blata tudi ne. Z eno besedo svinje. Te so doma. Kje so drugi? Na poljih ali v gozdu? Kdo ve.

Morda pa žanjejo. Še zmeraj se tu in tam zlatijo njive. Žetev, se mi zdi, je najintimnejši trenutek med kmetom in zemljo. Takrat je on najbolj njen in ona najbolj njegova. Odtod je tudi hlebec na mizi nekaj več kot zgolj za v usta. Od tod je tudi moj očka kruh rajši lomil kot rezal. In nobena drobtina ni ostala za njim na mizi. Moj očka je še sam žel tam nad Savo.

Čudno: prav taka čustva se mi dramijo, kadar gledam kombajne, kako podirajo široke vojvodinske žitne kilometre.

Ne, pri gornjih pa nimajo mleka, ne takega ne takega, preklicana smola; ravno takrat ga ni, ko kdo po njem vpraša (to me majčkeno spomni na Ljubljano). Pa tudi na planini ne bo nič bolje: ne vimenov ni, ne rok, da bi jih molzle. Le nekaj zabodnih, nevljudnih, pogledov izpod rogov.

Prav. Si pa namesto tega sami postržemo z najboljšim in najbolj svežim – razgledom. Kajti povem ti, da sem se že kajkrat spotaknil zaradi njega in da je nedopovedljiv. Kot da je dolina in da so hribi in hribočki zdaj enkrat za vselej umiti, prebarvani, polakirani in je poslej treba le še položiti zadnjo plat na tole klopco, nahrbtnik pa na naslonjalo in občudovati, pa se naslajati: kateri je tisti hrib tam zadaj kot ugasli ognjenik (Boč), odkod se tamle kadi pred Velenjem, kje je tisti Kozjak iz pohoda Štirinajste... ne, da ne bom še tebe moril! In hribi se mi odzivajo s spomini, kolikor bolj so postarani, toliko bolj so z nekakšno toploto odeti in vame pogreznjeni. Tu in tam kak vršac se pa še zmeraj oglašajo le z vabilom, na njem še nismo zasadili svojih doživetij. No, moja bolezen je očitno nalezljiva, oba otroka sta že inkubirana. Mica tudi tokrat vzpostavlja ravnovesje.

Ko sva že pri ravnovesju: vem, da je narava edini zanesljivi vele mojster ravnovesja. In vendar je vsa polna nezmernosti! Naj le kdo reče, da ne: kaj ni na primer nezumno število metuljev in njihovih vrst, ki so kot nekakšna pisana migetajoča tančica nad rožami. Te rože – kadar se razbohota Golica v narcisah, Porezen v pogačicah, Nanos v košutniku... niso to nezmernosti? Kaj ni nezmerena ta biljarda zelenih odtentov milijarde zelenih stvari, skozi katere smo priromali iz doline? Kaj ni nezmerena ta povodenj oblik v hribovju, ko se niti ena sama preprosto ne ponovi?

Vidiš, takole mi ni težko priznati, da sem tudi jaz, drobček te iste narave, hudo nagnjen k nezmernosti. V tisti gorki tesnobi spoznanja, da moje doživetje še zdaleč ni vsemu lepemu kos, se čudno dobro počutim. Prav to bo tudi, zaradi česar mi je zdajle kar premalo zgolj gledati in bi najraje ugriznil.

Nazadnje se takorekoč navežemo, saj prihajamo v skalovit svet, toliko strašnejši, ko je še zmeraj poln okostij od požara, in toliko popolnejši, ker tudi tokrat ne manjka širokih jastrebvih zaveslajev nad nami. Navezo vodi Mojca, to je vzpadbujca. In komaj pomisliš, da je pravzaprav vseeno vroče, ti stoji dom nad glavo. Škoda, da ni več planinski dom, toda gobe, ki smo jih prinesli, so nam vendarle prav okusno ocvrli z jajčki. Še zmeraj pa je prav planinski osel-kosmatinec, ki spet ni tak osel, da se ne bi pustil svinjam izvoliti za predsednika; vsi skupaj so zares svoje vrste sindikat. In čisto planinska je planina, ki nas od tod vodi tja proti Smrekovcu. Močvirska trava se košati, in vsak korak ljudomilo zadiši po kravjeku, nazadnje je pa več konj na paši kot krav in kadar te ti vzamejo medse, da bi slišali kaj novega o dogodkih v rojstni dolini, bratec, le pomisli, med katerimi nogami je pot iz tega toplega, dišečega, tesnega objema!

Vidite, dragi moji, tamle je pa Smrekovec, za tremi vršički pod četrtilim vrhom! Dajem ga na ogled, kot da sem ga kupil zanje ali da sem si ga celo sam izmislil. Strma jasa ni videti strma, če po njej nabiraš zdaj vlažnice, zdaj sirovke, pa jagode, brusnice, borovnice... vsega ravno toliko, da ti priklene pogled k tlom. In zdrsnemo v prvo senco na dnu klanca.

Zdaj je samo še promenade. Tudi po cesti ne tolčemo dolgo, čeprav je markacija nad njo bolj za skrivalnico: predobro se spomnim steze, iz neke pravljice o palčkih in gozdnih vilah je, ta je prava in pripelje naravnost na rob zelenega predpasnika koč na Smrekovcu. Gotovo da na Smrekovcu, saj tu je smrekov svet.

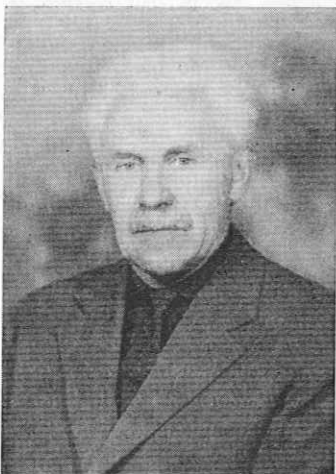
V domu smo skoraj sami. Gospodar vstavlja nova stekla v oknice, da ne bo pihalo v dnevno sobo. Vihar? Ne, pretep. Ta dva naravna pojava sta jim, kaže, enako samoumevna. (Gre za tisto samoumevnost, ki naše hribovske postojanke neusmiljeno kuži z gobo pijanstva.)

Sine pa ne pričaka čaja, na klopi zaspil. Potem ga trese, potem ga pa pogreje čez 39 stopinj.

Z Mico molče, s pogledi in nasmehom tolaživa drug drugega, Mojca zunaj na štoru sama zase s pestmi tolče po kolenih, dokler se srdito ne loti risanja. Raduha izginja v nedogled.

Prvi avtobus pelje iz Črne ob 5.05 zjutraj.

RAZGOVOR UREDNIKA PV Z JUBILANTOM BOŽIČEM

Lado Božič se je rodil 27. junija 1904 v Idriji. Oče je bil rudar, mati pa hči batarja in gozdnega delavca. Ljudsko šolo in realko z matura je opravil v Idriji, vojsko služil v Italiji. Po roku je bil brezposeln, ob tem aktivist Zveze prosvetnih društev v Gorici. Novembra 1926 je emigriral v Jugoslavijo. Preživel je kot dnevničar v Ljubljani, Celju in Krškem. Leta 1930 je bil stalno nameščen na Finančni direkciji v Ljubljani.

Maja leta 1941 je bil aretiran, zaprt v Ljubljani in Trstu, interniran v taborišču v Città San Angelo v Abruzzih v Italiji. Januarja 1944 se je prebil po Srednji in Severni Italiji na Kras in vstopil v 19. brigado »Srečka Kosovela«.

Od 1945–1952 je služboval na ministrstvu za finance v Ljubljani v funkcijah načelnika glavnega kontrolorja, sekretarja ministrstva in pomočnika ministra. Od leta 1952 do 1955 je bil podpredsednik okraja in predsednik gospodarskega sveta Okrajnega ljudskega odbora Tolmin, od 1955 do 1963 predsednik občinskega ljudskega odbora v Idriji, nakar je stopil v pokoj.

Od mature do emigracije je bil funkcionar dijaških organizacij (Akademska »Prosveta« in Srednješolski krožek), tajnik in vaditelj Telovadnega društva, tajnik Delavskega bralnega društva, tajnik Planinskega društva, organizator kulturno prosvetnega dela v Idriji in okolici, mentor in častni član Srednješolskega krožka, poverjenik Goriške Matice, Dijaške matice v Trstu in Združenja jugoslovanskih srednješolcev v Italiji, načelnik dr. Jugove dijaške srenje in prve ilegalne trojke.

Od 1927 do 1929 je bil glavni tajnik organizacije jugoslovanskih emigrantov v Ljubljani, leta 1930 soustanovitelj emigrantskega delavskega društva »Tabor« v Ljubljani in njegov predsednik do 1932, in leta 1936 član odbora »Ildrijskega krožka« v Ljubljani. Kot delegat je nastopil na emigrantskih kongresih. Na kongresu v Slavanskem Brodu je leta 1936 predlagal svojo resolucijo o delu primorske emigracije in reševanju primorskega vprašanja.

Od februarja do septembra 1944 šef propagandnega oddelka SNOB »Srečka Kosovela«, nato do demobilizacije finančni kontrolor XXX. divizije IX. korpusa in II. divizije KNOJ.

Vse do upokojitve je opravljal vrsto pomembnih političnih funkcij v Tolminu, v Idriji, Novi Gorici in Kopru. Bil je član upravnega odbora Komunalne banke in Zveze komunalnih bank Slovenije, član Statističnega sveta skupščine SRS, od 1958 do 1963 poslanec republiškega zbora skupščine SRS. Publiciral je 1921/22 v »Kranjskem jegliču« glasilo idrijskih srednješolcev, 1926 v tržaški »Edinosti«, 1931 do 1940 v »Istri«, glasilo Zveze emigrantskih organizacij v Jugoslaviji (Zagreb), 1936 v publikaciji »Naš idrijski kot«, ob petintridesetletnici ustanovitve in 10-letnici ukinitve slovenske realke v Idriji, ilustracije Niko Pirnat. Dalje »Po dolinah in klancih severne meje«. Mariborski »Večerniki 1939. »Planinstvo v idrijski kotlini«, Planinski Vestnik 1939/12; urejeval in pisal glasilo 19. brigade »Srečka Kosovela«. Izdajatelj prop. oddelka brigade »Kosovelovci«, 14 reportaž Lada Božiča. Izdal propagandni oddelk 19. brigade leta 1944. »Prvi šarci« (Vrhavce 1944). Reportaža je izšla v knjigi »Leto borb ob Soči«. Izdal prop. oddelk IX. korpusa 1944.

»Od Save do Drave«, potopis, 1940, izšel v »Gore in ljudje« leta 1946.

Od 1954 je sodeloval v »Slovenskem Jadranu – Koprskem tedniku«, v »Primorskih Novicah« vse tja v šestdeseta leta. Nad 500 daljših in krajših prispevkov, člankov, poročil, razprav in reportaž. Več let je bil član izdajateljskega sveta Primorskih Novic. Prvi povojni prispevki v Planinskem Vestniku so izšli leta 1953 in 1954, stalni sodelavec PV od leta 1967 do 1974. 22 prispevkov se nanaša na idrijski in cerkljanski svet.

Leta 1936 je bil med soustanovitelji »Idrijskih razgledov«, do leta 1965 član uredniškega odbora, do 1974 pa stalni sodelavec.

Od 1961 do 1969 je bil glavni in odgovorni urednik »Informatorja«, glasila Občinskega odbora SZDL Idrija. Uredil in v glavnem napisal 81 številk tega glasila.

V »Idrijskih razgledih« sta pomembna daljša prispevka »Zgodovina prve slovenske realke v Idriji« in »Zgodovina dijaškega gibanja in organizacij na realki v Idriji«.

Odlikovani je bil z medaljo za hrabrost, z redom zaslug za narod, z redom bratstva in enotnosti in z redom Republike s srebrnim vencem.

Idrija je po svoji legi in okolici edinstveno slovensko selišče. Kako gledate na to, kaj Idrija pomeni vam? Je ta idrijska izjemnost v zvezi z nastankom in razvojem idrijskega planinstva?

Edinstvenost idrijskega sveta je v njegovi odmaknjenosti in zaprtosti. Prirodni omejenosti so pomagali tudi tuji oblastniki, ki so načrtno ograjevali ta svet z visokimi plotovi. Samota sveta, visečega pod streho črnomoškega in jadranskega razvodja in zapetega v zanko Idrijce, je vtisnila kotu svojstven, značilen pečat.

Prometne žile so v preteklosti opletale po obronkih idrijske krajine in mimo nje odnašale kali napredka. Od prvih poganjkov živosrebrnega selišča so iz njega držale le kozje steze. Po tej dobi je kraj dobil kolovoz na vzhod, po izteku kolovoznega stoletja pa prvo cesto v isto smer. Sodobnejšo povezavo s svetom pa sta mesto in dolina dobili šele pred dobrimi desetimi leti. Taki pogoji so pomagali ustvarjati idrijsko svojstvenost.

Kar so prirodno in nasilno ustvarila stoletja, niso še mogli izbrisati družbeni pretresi, ki so pljuskali čez kotel. Pognale so močne korenine lokalizma, močno dozo sem prejel tudi jaz. Z njo sem vse svoje življenje gledal in uravnaval svoj odnos do rojstnega kraja. Če mi je globel dala rojstno streho, mi je njegova okolica pomenila nadaljnje življenje in delovno torišče. Cena domače krajine je rasla v emigraciji. Želja po povratku se je izražala v organiziranem delu in v vihtenju peresa. Prilepila se mi je prva medalja »idrijskega fanatika«, ki se je nisem mogel več znebiti. Povzročala mi je težave tudi po povratku na svobodna tla. Sicer pa, katerega rodoljuba ni kresnila po glavi stara resnica: Nema propheta in patria.

Minilo je tudi to in na stara leta sem začel spet grebsti v delo mladih dni. Ob njem se mi domači svet spreminja v življenje, vedno bolj sem navezan nanj.

Ne morem trditi, da so značilnosti idrijske deželice v neposredni zvezi z nastankom in razvojem njenega planinstva. Istega leta, minilo je sedemdeset let, sta bili ustanovljeni poleg idrijske tudi cerkljanska in tržaška podružnica SPD. Obe hribovski sta imeli morda nekaj podobnega ali skupnega, o obmorski pa tega ne moremo trditi. Dejstvo je, da je slovenske inteligente, ki so prihajali na našo prvo slovensko realko, morila tesnoba. Nujno so iskali izhodov iz osamljenosti in poleg drugih vzrokov, ki so narekovali izgradnjo slovenskega planinstva, postavili njegove temelje tudi na svojem območju. Prav tedaj se je tudi začela najsvetlejša in najbogatejša doba napredka idrijskega sveta in njegove okolice. K temu je svoj delež prispevalo tudi planinstvo.

Kako ocenjujete družbeni pomen planinstva s posebnim ozirom na povojni razvoj Idrije? Je planinstvo kaj prispevalo k miselnosti, h kulturni zavesti, k napredku mesta in okolice? Je idrijsko višavje slovenskim planincem dovolj pred očmi?

O družbeni vlogi povojnega planinstva v življenju moje ožje krajevne skupnosti ne bi mogel dejati kaj več in kaj pomembnega. Planinska organizacija je zaprta sama vase. Krivda bo tudi na drugi strani in iz istih vzrokov. Vzajemni vplivi se razhajajo in celo nevarnosti za kratke stike ni. Organizacija živi nekje na robu komunalne sredine in se leto za letom otepa s svojimi težavami. Pri tem se je društvo vedno bolj zapiralo vase in plavalo daleč proč od svojega družbenega poslanstva in vpliva na tok življenja. Premiki sedanjih dni kažejo na preusmeritev. Pomlaja se vodstvo, načrtno in programsko se usmerja planinstvo, izgublja romarski značaj, ne gre za brezglavo dirkanje po vrhovih in ne za snobistično potenje za rekorde, vse to naznana planinsko pomlad v idrijski dolini.

Idrijski kuceljini, porinjeni bogu za hrbet, niso nikdar privabljali slovenskih planincev. Niso po njihovih okusih niti po modi. Že transverzala jih semkaj prisili, pa še to z nerganjem in motorizacijo, da bi se čimprej znebili tega nič kaj všečnega koščka slovenske planinske poti. Pa kaj bi godrnjal nad tujci. Pomesti moram najprej pred domačim pragom. Naših krtin nas je sram. Zato pravimo, naj jih obračajo samo pionirji, šolarji. Zase bi obdržali le kaj boljšega gori na severu, najboljšim pa naj bo odmerjena alpinistika in gore v tujini. Menda ni potrebna nobena beseda več.

Če smo osamljeni, je naša krivda. Doslej smo za odpravo izolacije kaj malo napravili, pa še to v glavnem le po zaslugi, razumevanju in podpori naše planinske revije. Zavedati se moramo, da je pomoč le tedaj koristna, če je oplemenitila naše lastno delo.

Kaj posebno cenite v primorskem planinstvu? Se vam zdi, da je primorski planinski delež v slovenski sredini pravilno ovrednoten?

Menda nisem poklican niti sposoben, da bi presodil. A zakaj bi se šli neko regionalno planinstvo? Ali nismo že na drugih področjih preveč zaplankani in ob teh plankah mislimo, da smo veliki? Nikar tega še v planinstvu, ki je v slovenski družbi samo družinica. Nekaj pa le cenim na tem območju domače zemlje. Zaverovan sem v njegove planinske vrhove, grebene, planine, spoštujem domačina. O organiziranem planinstvu in delu njegovih članov pa ne morem reči besede, saj stvari ne poznam. Če je kaj več svetlobe, širine in odprtosti v njem, bi želel, da ti žarki posijejo tudi to stran idrijskih ograj. Vsekakor naš zahodni svet in njegove gore zaslužijo vso našo pozornost, v naši planinski zgradbi pa sončno nadstropje.

Prav posebno mi je pri srcu zelo velik prispevek, ki so ga priložili slovenskemu planinstvu številni primorski planinci in alpinisti. Omenjam le dva svoja sodobnika dr. Klementa Juga in Zorka Jelinčiča, ki sta v najtežjih časih kazala mladini pot v gore. Bile so obema sredstvo za brušenje značajev, klesanje osebnosti in krepitev narodne zavesti.

Use življenje ste bili zvesti našim goram. Pred kratkim ste slavili sedemdeseti rojstni dan. Bi za to priliko slovenskim in jugoslovanskim planincem radi kaj povedali?

Tako mimogrede mi je zdrnil na pleča osmi križ. Ob tem življenjskem kamnu se ne bi hotel izprsiiti in napeti greben kot pridigar in prerok. Preteklost in sedanost je pognala mnogo globljih korenin in močnejših planinskih debel ob mojem nizkem grmovju. Vsi so nam v besedi in črki dali mnogo lepega, pomembnega in velikega. Ob njih je težko še kaj več povedati ali pobrati z vrta našega planinstva. K njim se je treba še vedno zatekati in pri njih iskati lepote in resnice.

Moja krušna pot je bila običajna, moja planinska pa revna in pritlikava. Začela se je sicer že v rosnih mladih dneh in se vrtela s košem na plečih po okoliških bregovih. Prva svetovna vojna je košu pridružila še »rukzak« in me z njim potisnila tja proti Vrhniku in Škofji Loki. Tega planinstva se spominjata tudi nestor idrijskih planincev Jože Zagula in Zorko Jelinčič. Povojni čas mi je porinil v roke popotno palico mladinskega aktivista, čigar ture so se končale na zborovanih in prosvetnih tečajih od Nanosa do Krna, od Gorice do Trsta. To planinsko dobo sem končal s plezalno turo srednje težavnostne stopnje na Breznici pri Žireh. Preplezal sem namreč čeri takratne državne meje in se prek nje pognal v svobodo. Tudi poslej ni bilo vse lepo in dobro, a hribi so morali priti čimprej na vrsto. Okolico slovenskega središča in kmalu tudi alpsko predgorje. V tridesetih letih so me zvabile Alpe. Tedaj sem opletal tudi okoli »Skale«, obiskoval njene tečaje, delal utrjevalne ture in jih vestno beležil. Toda iz vsega tega se ni rodilo nič boljšega. Bedna dnina me je porinila nazaj v spodnje vrste planincev. Ostal sem le »homo alpinus vulgaris«. To pa z vso ihto svoje biti, stalno in načrtno tja do nove vojne.

Ta čas je opravil svoje in me na domačih tleh spet vrnil planinam in goram. Sledil je spet kratek odmik od planinstva. Nov razcvet pa mi je odprla prva tura s pokojno ženo prek Vršiča, po Trenti do Kobarida in prek Drežnice na vrh Krna. Ob nadaljnjih turah sem srečal Abrahama. Ob njem se nisem ustavljal, pred menoj je bila še dolga krušna pot, ki me je popeljala na zahodne vrhove. Odločen in odločilen mejnik v mojem planinstvu pa je nastal ob trčenju s sedmim križem. Odprla se mi je cvetoča planinska pomlad. Kos kruha za stare dni je bil odrezan, slekel sem službene rokave in si zavihal planinske. Pošteno sem začel gladati kruh po slovenski deželi in gristi njene poti in steze. Preteklost se mi je odmaknila, zrl sem v bodočnost. Požiral in obiral sem to preljubo šentflorjansko dolino po dolgem in počez. Z naglico sem polnil popotno bisago, da bi nadomestil zamujeno in jo z enako naglico tudi že začel prazniti v našo planinsko revijo. Po bliskovo je šlo desetletje in ob meni je nov mejnik. Pogled še vedno upiram v bodočnost, v jutrišnji dan. Nič posebnih načrtov, le trdno upanje, da še nisem opravil vsega, me še naprej vleče v samote in neodkrite koticke domače zemlje.

Za menoj je pol stoletja planinstva. Pred menoj leži petdeset let planinskega članstva in nad štirideset letnikov Planinskega Vestnika, ki mi je zadnja leta odprl svoje strani. In obračun? Planinski ideji, planinski organizaciji in našim goram sem ostal zvest pretežni del svojega življenja. V planinstvu in v planinah sem iskal in našel mnogo življenjskih vrednot. Tradicije planinstva in naše borbe, včerašnje in današnje, se stikajo in zlivajo v eno, v korist našemu bodočemu napredku, v blagor našim mladim rodovom.

ODŠKODNINA ZARADI POKVARJENIH POČITNIC

Višje deželno sodišče v Kölnu je 17. jan. 1973 obsodilo turistično agencijo, ki je neki družini nakazala počitnice na otoku Formentera, češ da je »stran od turističnega veletoka, da ima malo prometa, da ima samotne zalive, da je na njem možno uživati samotne počitnice«. Tako je pisalo v prospektu in na prospekt so se turisti zanesli. V resnici pa je na Formenteri precej drugače. Tri diskoteke v bližini hotela so motile nočni mir vse do štirih zjutraj, pod okni hotela je bilo parkirišče, ki je prav zaradi odprtih diskotek še bolj motilo.

Odškodnina je zajela pavšalno ceno penziona za ves čas počitnic in vsoto za počitnice drugod, ne glede na to, ali so tožitelji mogli podaljšati dopust ali ne.

Sodba je bila preventivna. »Les Alpes« 1973/9 pripominjajo, naj bi ta preventiva nekaj zalegla tudi v Švici, kjer v mnogih letoviščih in zimoviščih vlada hrušč in trušč, največkrat helikopterski.

PLANINSTVO, PLANINSKA ORGANIZIRANOST IN VARNOST PLANINCEV

Ing. PAVLE ŠEGULA

Uvod

estega februarja letos je izvršni svet SR Slovenije po smrtni nesreči na kaninskih žičnicah sklenil, da ustanovi medresorsko delovno skupino za preučitev in urejanje varnosti pri športnih prireditvah in športnorekreacijski dejavnosti. Skupina naj bi s svojim delom, zlasti z analizo in ugotovitvami o stanju v telesni kulturi ter sorodnih dejavnosti pripomogla k odpravi nesreč. Učinki naj bi se pokazali pri odstranjevanju objektivnih in zlasti subjektivnih vzrokov.

Zavoljo obsežnega delovnega področja se je oblikovalo pet podkomisij. V podkomisiji za šport in rekreacijo deluje tudi predstavnik PZ Slovenije.

Cilj medresorske komisije in njenih delovnih teles je jasen: zagotoviti največjo varnost. Ugotovimo, kakšni so problemi PZS, kaj je organizacija že storila za varnost obiskovalcev gora in kakšne so njene naloge v prihodnje.

I. Delo planinske organizacije in varnost v gorah

Delovno torišče planincev so gore, ki so tudi danes, v času motorizacije in vsakovrstnih deformacij človekove dejavnosti v prostem času oaza miru.

Možnosti za odpočitek so sila številne, vendar pa tudi zelo različne po stopnji in intenzivnosti, saj segajo od preprostega nedeljskega izleta na obmestne griče do zahtevne odprave v Himalajo. Naj navedemo nekatere glavne rekreativne dejavnosti članov planinske organizacije.

1. **Mladinska dejavnost** zajema tudi pionirje.
2. **Alpinizem** zajema člane vseh starosti od 18. leta dalje.
3. **Turno smučanje** zajema visokogorske planince in alpiniste.
4. **Planinsko izletništvo** zajema vse člane planinske organizacije, ne glede na znanje in izurjenost, saj za vsakogar najde ustrezen cilj, bodisi v domačih bodisi v tujih gorah.
5. **Ekspedicijska dejavnost**, ki zajema le neznaten del članstva.

Navedli smo samo pet pglavitnih okvirnih udejstvovanj, pri katerih utegne priti do nezaželenih učinkov. To so najrazličnejše nesreče, ki se dogajajo planincem:

1. Telesne poškodbe vseh težavnostnih stopenj, zlomi kosti, rane, notranje poškodbe, poškodbe zavoljo mraza, UV žarkov in sončne pripeke, nesreče zavoljo neviht in nališov, ohladiave, snežnih plazov, bolezni prebavil zaradi neprimerne prehrane in pijače, ozeblina itd., itd.
2. Smrtne poškodbe zavoljo padcev, padajočega kamenja in skal, snežnih plazov, strele, prekomerne ohladiave in preobremenitve telesnih organov, izčrpanosti, zdrsov na snegu in travi.
3. Smrtne poškodbe zavoljo nesreč pri plezanju v posebno nevarnem in izpostavljenem svetu v domačih in tujih gorah.

Ugotovimo torej, da sta planinska dejavnost in nevarnost razmeroma tesno soodvisni, četudi so nesreče praviloma izjemen, čeprav razumljiv pojav. (Registrirano število obiskovalcev prek 800 000 letno, smrtnih nesreč v dveletnem poprečju 20, kar pomeni, da se smrtno ponesreči ca. 0,025 % vseh registriranih obiskovalcev gora, reševalna služba pa mora pomagati nekako 0,150 % obiskovalcem.)

II. Dosedanji ukrepi za zagotovitev varnosti v gorah

Bolj kot v marsikateri drugi športni dejavnosti je solidarnost in vzajemna pomoč nujna v planinski dejavnosti.

Značaj in kraj poškodbe, pogosto še slabi vremenski pogoji zahtevajo nujno takojšnjo pomoč. Značilno za planinsko dejavnost je iz tega vidika dvojje:

a) Organizacija in organizatorji se niso nikdar sprijaznili z golo ugotovitvijo, da nesreče so in da glede tega ni moč ničesar storiti. Planinska organizacija je od ustanovitve dalje **delovala preventivno**, nesreče je preprečevala v kali, pri izvoru.

b) Organizacija je že od samega začetka delovanja sama skrbela za poškodovane in smrtno ponesrečene žrtve gora. Za te so vedno in vselej poskrbeli prostovoljci, posebej izvežbani, požrtvovalni člani, organizirani v GRS. Poglejmo nekaj ukrepov in enot planinske organizacije, ki delujejo vzgojno in hkrati tudi preventivno.

1. Komisija za planinska pota skrbi za kvalitetna planinska pota (vzdrževanje, obnavljanje, zaznamovanje, povezavo med kočami, zavetišči, domovi in dolino). Dobra pota pomenijo varnost za obiskovalce (preprečujejo padce, zdrse, planince vodijo do cilja, da se ne izgube, krajšajo razdalje med oporišči itd.).

2. Komisija za planinsko vzgojo usmerja duhovna pota planincev, podobno kot pota fizično usmerjajo njihov korak. Tudi za planinsko vzgojo lahko trdimo, da ima poleg splošne izobraževalne vloge tudi izredno močno preventivno vlogo.

Delavci te komisije in njihovi sodelavci se največ ukvarjajo z mladino, začeni pri pionirjih ter jih v sistematičnem šolanju v okvirih planinske šole zavestno z besedo in zgledom seznanjajo s pojmi, kot so:

- a) hoja in gibanje v gorah v vseh letnih časih
- b) nevarnost v gorah v vseh letnih časih
- c) prva pomoč
- d) samopomoč

Planinska vzgoja zajema šolanje (prostovoljno, za nekatere profile, kot so reševalci, instruktorji, vodniki, pa obvezno) na vseh nivojih, od začetka do instruktorjev GRS. Delo te komisije in mladinske komisije se tesno prepleta, kar jamči za učinkovitost planinske vzgoje, saj zajema največ mladih članov planinskih društev, ki so za vzgojo najbolj dovzetni.

3. Planinsko založništvo

V okviru PZS deluje založništvo, ki je usmerjeno predvsem v pripravo in izdajanje vzgojno vodniške literature. To so knjige in priročniki za:

- a) hojo in plezanje v gorah v vseh letnih časih
- b) hojo po gorah v vseh letnih časih
- c) preprečevanje nesreč v gorah v vseh letnih časih
- d) poznavanje meteorologije

Zlasti pomembni so priročniki za posamezne predele in gorstva:

- a) vodniki za hojo po zaznamovanih poteh (Julijske Alpe, Kamniške Alpe, Karavanke, transverzale itd.),
- b) vodniki za plezalne vzpone (Julijske Alpe, Kamniške Alpe).

Nepogrešljiv pripomoček z vidika preventive so planinske karte in specialke:

- a) Julijske Alpe in razni predeli (Bohinjske gore)
- b) Kamniške Alpe
- c) Karavanke
- d) Škofjeloško pogorje in druge

Planinska založba in druge komisije občasno skrbijo tudi za opreme (cepini, dereze, klini, kompasi, krplice, vponke itd.). To delajo zunanja podjetja, vendar s temeljito pobudo in propagando organizacije.

Za člane GRS je založba sodelovala pri izdelavi in natisu učbenikov:

- a) Priročnik za gorske reševalce (lastni in prevodi tujih)
- b) Plazovi (več publikacij)
- c) Učbenik za vzgojo lavinskih psov (več publikacij)

Z založniško dejavnostjo je tesno povezano tudi

4. Glasilo PZS Planinski Vestnik in planinska propaganda,

ki vse leto s številnimi usmerjenimi akcijami spodbuja organizirane planince in turiste k večji pozornosti in varnejši hoji v gorah.

5. Gorski vodniki

Že daljši čas organizirajo izlete v domačih gorah ter izlete oziroma vzpone na višje gore Evrope, Azije in Afrike.

Dejavnost vodnikov je strogo urejena s predpisi, podobnimi, kot veljajo za poklicne vodnike drugih alpskih dežel. Predvsem pa veljajo stroge zahteve glede varnosti (omejeno število članov v navezah, obvladovanje reševalnih veščin).

Pri izletih in vzponih večjih (pa tudi manjših) skupin planincev obvezno sodelujejo spremljevalci iz vrst GRS.

Člani GRS, gorski vodniki, mladinski vodniki in alpinisti pogosto spremljajo skupine šolarjev, mladincev in drugih planincev, če ti prosijo za pomoč.

5. Gorska reševalna služba

Njene naloge in vloga so splošno znane, družba ji priznava javen značaj. S svojimi člani in specialisti sodeluje v okvirih, ki presegajo zaščito članov planinske organizacije.

1. GRS rešuje vsakogar, reševanje je brezplačno
2. GRS sodeluje v delu CZ, SLO in je desna roka organov UJV pri akcijah v težko dostopnih krajih
3. GRS rešuje na organiziranih smučiščih, čeprav bi za reševanje na teh morali upravljalci žičnic poskrbeti za poklicne reševalce.
4. GRS v okviru dejavnosti svojih strokovnjakov daje strokovno pomoč in nasvete (npr. urejanje problematike žičnic, zaščita zoper plazove).

Delo GRS je preventivno in kurativno.

a) S preventivo v največji možni meri preprečuje nesreče, vzgoja, publicira podatke o nesrečah in jih analizira, da bi pokazala na vzroke in posledice, ki nastanejo zaradi neprimerne hoje, opreme, precejevanja okoliščin in sposobnosti itd.

b) Z neposrednimi akcijami se trudi, da bi rešila življenja ali v najslabšem primeru vrnila svojcem trupla pokojnih.

Delo GRS je častno, prostovoljno in brezplačno.

III. Naloge za prihodnje

Nekih bistveno novih nalog se ne bo treba lotiti, nujno pa bo utrditi sedanjo preventivo in kurativo, predvsem pa:

1. Bolje opremiti GRS ter zlasti zagotoviti:
 - a. večjo finančno pomoč družbe in javnosti
 - b) boljšo opremljenost in brezcarinski uvoz opreme (prek RK)
 - c) boljše zveze (žične in brezžične) v okviru RSNZ SRS in lastne zveze
 - d) boljše transportne možnosti (terenska vozila in helikopterji) v okviru sodelovanja z RSNZ SRS
 - e) boljšo tehnično opremo za reševanje zasutih v plazovih (elektronske naprave za iskanje zasutih)
 - f) več strokovne literature in vzgojnih pripomočkov.
2. Bolje pripraviti planince na hojo v gorah:
 - a) z vzgojno in poučno literaturo (knjige, časniki, revije)
 - b) z vzgojnimi in poučnimi filmi (RTV, predavanja)
 - c) s predavanji z diapozitivi
 - d) s širšo mrežo planinskih šol in z delom osrednje polprofesionalne planinske šole
 - e) z nazornimi poučnimi akcijami za široko publiko
3. Bolje opremiti planince s pripomočki
 - a) s tehnično opremo za hojo v gore poleti in pozimi
 - b) poskrbeti, da bo trgovska mreža uvažala in poceni prodajala to opremo in da je bo vselej dovolj na voljo
4. Bolje opremiti planince s specialkami in vodiči

IV. Zaključne pripombe

Naša organizacija je ob začetku poostrene varnostne politike lahko zadovoljna nad opravljenim delom in stanjem. Njeni varnostni ukrepi so lahko zgled vsem drugim organizacijam, slabosti se dobro zavedamo in jih poskušamo odpraviti.

Bilo bi zelo koristno, če bi svoje napore v tej smeri podvojili ter zlasti s planinsko vzgojo, tako v lastni organizaciji kot v šolah usmerjali že najmlajše in mladino.

DRUŠTVENE NOVICE

DAN PLANINCEV 74

8. septembra bomo slovenski planinci praznovali tradicionalni Dan planincev. Kot vsako leto bomo organizirali planinske pohode, zборе, razstave, itd. Poleg osrednje prireditve naj vsa PD organizirajo čimbolj množične obiske na vrhove v svojem območju.

OSREDNJA PRIREDITEV

Letos bo organizator osrednje prireditve PD Mežica. Organiziran bo pohod na Peco in osrednja slovesnost v Mežici. Pohod bo v soboto dne 7. septembra. Zborna mesto pohoda bo v Mežici, na Trgu svobode (pri hotelu Peca), odkoder bo organizirano vodstvo pohoda v treh skupinah: ob 8., 11. in 15. uri. V soboto bo šel pohod na vrh Pece, prenočišče pa bo organizirano v Domu na Peci in v šotorih. Od Mežice do doma na Peci je 3 ure hoje, na vrh pa še 1 uro.

Udeleženci pohoda bodo prejeli zvečer topel obrok hrane, ostala preskrba pa gre na njihove lastne stroške. Zvečer bo tudi taborni ogenj in krajši kulturni spored. V nedeljo dopoldne se bodo udeleženci pohoda vrnili v Mežico na osrednjo slovesnost.

Osrednja slovesnost bo v Mežici na Trgu 4. aprila, dopoldne ob 11. uri. Naš praznik je tokrat posvečen borbi koroškega ljudstva za svojo svobodo.

Ker bomo z organiziranjem Dneva planincev v koroškem območju opozorili na lepote tega dela slovenske zemlje, vas pozivamo, da vsa PD organizirajo čimbolj množično udeležbo in si pravočasno zagotovijo prevozna sredstva.

Za večje koordiniranje in obveščanje javnosti, prosimo vsa PD, da izvršijo naslednje:

1. Organizirajo obisk planincev na osrednjem pohodu ali na osrednji slovesnosti.
2. Organizirajo svoje pohode na območjih delovanja in jim dajo slovesno obeležje (zborovanja, kresovi, itd.).
3. Prijavijo udeležbo na osrednjem pohodu ali osrednji slovesnosti na naslov: **PD Mežica, 62392 Mežica** (kam se prijavljajo – pohod ali slovesnost, način prevoza, predvideno število udeležencev) do 1. 9. 1974.
4. Prijavijo pisarni PZS: kakšne lokalne pohode nameravajo organizirati, koliko kresov bodo postavili in predvideno število udeležencev na svojih pohodih (do 5. 9. 1974).

Načelnik propagandne komisije PZS:
dipl. ing. Miro Črnivec

NOVICE IZ ILIRSKÉ BISTRICE

Prvič cicibani-planinci

V petek 8. junija se je v prostorih osnovne šole v Ilirski Bistrici zbralo nad 100 varovancev tukajšnjega Vzgojno varstvenega oddelka s svojimi tovarišicami vzgojiteljicami in roditelji na prijeten planinski večer, namenjen prav njim najmlajšim planincem.

Kar sami so zaplesali, zapeli in povedali marsikaj o svojem delu v vrtcu in svojih pohodih v naravo.

Prireditve je bila obenem posvečena zaključku polletnega organiziranega »planinarenja« njih cicibanov pod vodstvom njihovih tovariš, tov. Marije, tov. Helene, tov. Majde in tov. Mirjam po bližnjih vrhovih in vzpetinah. Obiskali so Gradišče, Gradino, Hrib svobode, Izvir Sušca Solne in na ciljih teh poti odtiskali žige osvojenih vrhov v svoje planinske izkaznice.

S kakšnim navdušenjem in veseljem se cicibani odpravljajo na te »planinske podvige«, zgovorno priča podatek, da je kar 78 cicibanov na tej prireditvi prejelo značko »CICIBANA PLANINCA«. Ob koncu večera so si mladi planinci ogledali še barvne diapozitive s svojih planinskih podvigov.

Vsekakor gre izredna zahvala tov. vzgojiteljicam za marljivo vodstvo planinske skupine svojih varovancev, sama dejavnost pa je vzgojiteljem ponudila še en dragocen element v vzgojnem delu, ki ga vsekakor kaže izkoristiti in še izpolniti.

— o j —

Udarniško na snežniški cesti

Številni obiskovalci Snežnika se že dalj časa pritožujejo nad dotrajano snežniško cesto, na kateri si, v dolžini skoraj dveh km, lomijo svoje pločevinaste konjičke. Tudi domače planinsko društvo, ki je pred dobrimi desetimi leti ob pomoči JLA cesto zgradilo, da bi približalo Snežnik obiskovalcem, je naredilo marsikateri korak, da bi kdo vendarle cesto popravil in jo vsaj včasih kaj pokrpal. Toda žal nič.

Ni kazalo drugače, kot da društvo samo s svojim članstvom postori, kar more. Preteklo nedeljo se je na snežniški cesti že zbrala skupina planincev in z udarniškim delom kar dobro pokrpal nekaj sto metrov ceste. Akcijo je podprlo tudi trg. podjetje Ilirija, ki je odstopilo tovarnjak, Gozdno gospodarstvo pa nekaj gramoza. V kratkem bodo akcijo ponovili, da bi cesto usposobili in uredili vsaj do Kapetanove barake.

Udarniško delo na cesti, ki ga vodi društveni predsednik, bo vsekakor nov način društvene aktivnosti, ki se je že v preteklih letih ob udarniškem delu pri postavitvi obeh planinskih postojank na Snežniku, med bistriškimi planinci tako uveljavilo.

— o j —

Pet let mladinskega odseka

Mladinski odsek planinskega društva Ilirska Bistrica slavi letos svojo 5. obletnico uspešnega delovanja. Obdobje je sicer kratko, toda pestro po dejavnosti in bogato po uspehih.

Z zastavljenimi delovnimi programi je uspelo MO zbrati v planinski dejavnosti nad 500 mladincev in pionirjev v zadnjem času pa še 90 cicibanov v Vzgojno varstvenem oddelku osn. šole v Ilirski Bistrici. Planinske šolske skupine imajo že na vseh 6 osnovnih šolah v občini in jih vodijo marljivi prosvetni delavci-mentorji planinske vzgoje.

Z organiziranimi akcijami, izletništvom, pohodi v naravo, proslavljanjem pomembnih obletic in dogodkov iz NOB, orientacijskimi tekmovanji, planinskimi večeri, tekmovanjem za značko Pionirja-planinca in Cicibanovo značko uspeva MO pritegniti v aktivnosti nekaj tisoč udeležencev.

Za strokovno vodenje mladine so v teh letih izšolali na tečajih, ki jih organizira mladinska komisija PZS kar 18 mladinskih vodnikov in osem prosvetnih delavcev-mentorjev planinske vzgoje. Tako nameravajo tudi letos poslati na tečaj 3 mladince in 4 prosvetne delavce.

Proslavljajoč svojo 5. obletnico so skupaj s taborniškimi odredom organizirali že četrtič orientacijsko tekmovanje za »Prehodni pokal Snežnika 74«, ki se ga je letos udeležilo kar 162 tekmovalcev v 35 tekmovalnih ekipah iz vse Slovenije.

Vsekakor gre priznanje za tako marljivo delo mladinskemu odseku ter vodjem šolskih planinskih skupin ter načelnici MO PD tov. Dolores Kocijan, ki vodi MO že od ustanovitve. Pa tudi vodstva vseh osnovnih šol, družbeno politično organizacije in delovne kolektive, ki z razumevanjem podpirajo planinsko dejavnost mladine pod Snežnikom, je treba pohvaliti.

— o j —

OBČNI ZBOR SLOVENSKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA STARA GORICA

V Gorici je bil 3. aprila 27. redni letni občni zbor Slovenskega planinskega društva v Gorici.

V nabito polni in z razstavo fotografij olupšani dvorani Simona Gregorčiča je

upravni odbor društva podal poročilo o društvenem delu za preteklo leto, ki je bilo nadvse uspešno. Društvo je pridobilo 60 novih članov, tako da šteje sedaj že 505 članov. Aktivnost društva se kaže zlasti v organizaciji številnih izletov, ki jih je bilo v letu 1973 kar štiriindvajset s 706 udeleženci. Posebej uspešni so bili družinski izleti, ki jih je bilo sedem. Na treh predavanjih je bilo 248 udeležencev. Nadvse pomembno je društveno delo z mladino, ki je vključena v jamarski klub društva Kraški krti, in v smučarsko sekcijo. Obe sta bili v preteklem letu zelo aktivni. Jamarski klub je imel 19 akcij, od katerih je največja gradnja jamarskega doma na Vrhu, ki je že pokrit. Pri tem delu je sodelovalo 25 članov kluba z nad 1000 urami prostovoljnega dela. Jamarji so sodelovali tudi s slovenskimi in italijanskimi speleologi ter se udeležili 1. deželnega kongresa speleologov Furlanije — Julijske Krajine v Trstu. Član kluba Bogdan Butkovič je na kongresu jamarjev v Cuneu prikazal delovanje nove naprave za spuščanje v globino, ki jo je sam izumil in je vzbudila mnogo zanimanja.

Tudi smučarski odsek društva je kljub neugodnim snežnim razmeram v sezoni 1973/1974 imel vrsto akcij. Udeležil se je več tekmovanj, med njimi na občinskih in na pokrajinskih igrah, na katerih so se nekateri mladinci prav dobro uvrstili. Društvo je priredilo 6 pohodov v okviru akcije »planinstvo in šport za vsakogar«, ki se je udeležilo 192 udeležencev.

Člani društva so se pridno udeleževali tudi raznih prireditvev, proslav, delovnih sestankov sosednih planinskih društev iz matične domovine ter prijateljskih srečanj in zborov planincev. Posebej je omeniti mednarodno mladinsko srečanje treh dežel: Furlanije—Julijske Krajine, Koroške in Slovenije, ki ga je priredila sekcija CAI iz Gorice na Nevejskem sedlu.

Na občnem zboru so v celoti prečitali častni kodeks slovenskih planincev, ki je bil sprejet na XI. redni skupščini Planinske zveze Slovenije.

Ob zaključku občnega zbora je predsednica društva Jožica Smet podelila društvena častna priznanja 32 članom društva za neprekinjeno dolgoletno članstvo.

Slovensko planinsko društvo v Gorici s svojim vsestranskim delovanjem med Slovenci v zamejstvu ne opravlja le važnega vzgojnega-kulturnega in telesno-kulturnega, temveč tudi izredno pomembno narodno poslanstvo, saj družji v zamejstvu živeče Slovence in med njimi krepi narodno zavest.

Številnim čestitkam in dobrim željam navzočih delegatov za bodoče delo se pridružujemo tudi mi.

J. R.

LETO POTOV (in naši problemi)

Zakaj smo se odločili, da eno sezono naše markacijske dejavnosti posvetimo predvsem potom in skrbi zanje? Odkrito si priznamo, da naša pota niso več taka in tako oskrbovana, kot so bila nekdanj. Zaradi tega je bilo sklenjeno, da naj bo leto 1974 leto potov, v katerem bomo z vsemi silami stremeli za tem, da se stanje na naših planinskih poteh popravi in izboljša. Je nekaj izjem, nekaj društev, ki jim pota niso zadnja postavka pri njihovem delu in jih moramo zato pohvaliti. Na splošno pa tega ne moremo trditi. Morda se stanje v zadnjem času le nekoliko izboljšuje, vendar ne še dovolj.

Komisija za pota je sklenila, da bo na sestankih markacijskih skupin imela v programu mimo drugih točk posebno točko, po kateri naj bi področna društva prevzela na svojem področju konkretne naloge, ki bi bile posvečene izboljšanju stanja na njihovih poteh.

Prvi problem v naših načrtih za izboljšanje planinskih potov so ceste. Mnogo kolovozov in steza je novi čas spremenil v ceste. To so gozdne ceste, ki služijo za izvoz lesa, pa tudi gorskim kmetijam in osebnim motorizaciji. Druge ceste so spremenili v avtoceste, nekatere so celo asfaltirali. Po njih se podijo osebni avtomobili in avtobusi, ki brez usmiljenja prašajo planince in usmratajo zrak.

Drugi problem so kažipotati. Na mnogih križiščih, odcepah, priključkih steza in kolovozov ter na raznih planotah, kjer ni moč narisati markacije ali napisati smeri na drevo ali skalo, se planinci ne znajdejo, ker ni ustreznih znamenj, kam pot drži.

Tema problemoma naj bi v letu potov posvetili izredno skrb. Markacijski odseki naj bi se obvezali, da bodo vsa svoja pota oskrbeli s smernimi tablami, bodisi da so potrebne daljša doba, vendar začeti je s tem le treba. Ponekod ne bo težko izbrati kolovoz ali stezo, ki teče približno vzporedno s cesto, drugje pa bo treba napraviti novo stezo in zanj dobiti privoljenje ustreznega lastnika.

Mimo tega moramo kot vsako leto pregledati vsa pota, jih očistiti, obnoviti, dopolniti markacije, popraviti varovanja in podobno. Seveda ne bomo mogli napraviti vsega v enem letu. Zato bo markacist prevzel toliko dela, kolikor ga bo s svojimi sodelavci zmogel. V program dela bo vzel v prvi vrsti vsaj eno cesto, če jih ima med svojimi markiranimi potmi, in kažipote. Vzel pa bo še tista pota, ki so najbolj potrebna obnovitve.

Na letošnjih sestankih markacijskih skupin smo pričeli z obravnavanjem teh problemov. Navzoči predstavniki društev so zelo resno prevzeli naloge, ki smo jih nakažali. Toda na žalost na sestankih udeležba ni bila nič kaj zadovoljiva. Odsotnost načelnikov markacijskih odsekov je bila le prevelika. V 8 markacijskih skupinah se je udeležilo sestankov 51 društev. Opravičilo se jih je 7. Markacijskega odseka nima 8 društev. Potemtakem se sestankov ni udeležilo 60 društev. Sprašujemo se, zakaj jih ni bilo. Del teh je bil verjetno zadržan, vendar se niso opravičili. Del odsotnosti pa gre nedvomno na rovaš društva. Domnevamo, da ti markacisti ne pridejo na sestanek, ker niso dobili vabila, ker jim ga iz kakršnega koli vzroka niso izročili. Ni ravno najboljše spričevalo za predsednika društva, če reče markacistu, da imajo preveč drugih problemov, da bi se brigali za pota; ali ko markacist želi, da bi šel na tečaj za markaciste, mu predsednik reče, da naj markiranje pusti, če ne zna markirati; ali markacist dobi okrožnico komisije za pota šele čez pol leta, potem ko je bila poslana oziroma ko jo je društvo prejelo. Tako smemo sklepati, da so markacijske zadeve in pota pri nekaterem društvu na repu dogajanja pri upravnem odboru, če ne že celo nepomembna. To dokazuje odsotnost 60 društev na sestankih. Po tej plati se bo morala miselnost obrniti v prid oskrbovanja potov. Menimo, da so ravno pota ena najbolj važnih dejavnosti planinskih društev. Če ne bo oskrbovanih planinskih potov, je vsa druga dejavnost v planinski organizaciji brez pomena.

Naj še omenimo, da so potekali naši razgovori na sestankih ob sobotah zvečer, nedelje pa so bile namenjene praktičnemu delu na terenu. Markacisti so pod vodstvom člana komisije za pota šli na eno ali drugo pot v okolici sestanka in so markirali, dopolnjevali markacije, jih obnavljali, poskrbeli za napise, čistili pota itd. Tako delo je najboljša šola, ki jo velja nadaljevati. Markacist pri tem marsikaj pridobi in se navadi opazovati, kako in kje mora pot označevati. Mimo tega je osebni stik komisije za pota s področnimi markacisti zelo potreben, kajti samo okrožnice nikdar ne zaležejo toliko kot osebni stik in spodbuda k delu.

Ko že imamo leto potov, je prav, da markacijski odseki temu ustrezno usmerijo svoje delo. Upravni odbori pa naj zasledujejo delo načelnika markacijskega odseka in terjajo od njega, da izpolnjuje program dela. Pričakujemo, da bodo vsa društva doprinesla svoj delež k izboljšanju naše mreže planinskih potov – in to tudi tista, ki se sestankov niso udeležila, da bomo mogli ob koncu leta potov z

veseljem ugotoviti, da smo napredovali pri oskrbi mreže potov.

V bodoče naj postane skrb za pota naša stalna naloga, ne pa vezana samo na leto potov.

Po koncu sezone in ko bi dobili poročila o opravljenih delih, bi uspehe objavili v Planinskem Vestniku, pohvalili prizadevna društva in obvestili tudi, katera društva niso ničesar naredila.

Stanko Kos

LUČKI UČENCI

V začetku letošnjega junija sem se za držal štiri dni v Domu na Korošici zaradi letnega tečaja mariborske GRS.

Verjetno se bo marsikdo spomnil, da je v tistih dneh močno deževalo, nastopila pa je tudi izredna ohladitev, katere posledica je bil sneg vse do ca. 500 m nadmorske višine.

Izrabili smo posledke med nalivi in meteži ter na splošno zadovoljstvo vseh predelali vso standardno in improvizirano reševalno tehniko. Ko smo 7. 6. popoldne poslušali predavanje iz prve pomoči, sta stopila v dnevni prostor do kože premočena fanta. Čudno smo ju gledali, odkod sta se vzela v takem vremenu.

V divjem snežnem metežu, ki je spominjal na januarske dneve, so se posamezno in v skupinah bližali koči fantje in dekleta, otovorjeni s pet do devet-metrskimi deskami. Prisluhnil sem pripovedovanju, kako je temu zdrsnilo na nekem snežišču, onega je zgrabil veter in ga vrtel kot vetrnico itd. Na vprašanja so radi odgovarjali. 1 m³ lesa za obnovo kože na Korošici je prineslo 37 učencev 8. a in b razreda osnovne šole Blaža Arničja iz Luč. Nošnja je bila delovna akcija, pa tudi izlet. Denar, ki so ga zaslužili z nošnjo, bodo porabili za zaključni izlet na Krk in Plitvička jezera. Učitelja Marija Dežman in Janez Veninšek, ki sta dijake spremljala, sta vedela povedati še marsikaj zanimivega.

Lani so npr. s pogodovanjem zaslužili za izlet 12 000 din, letos pa so z nošnjo, sajenjem 14 000 sadik, cepljenjem drv idr. zaslužili že 7360 dinarjev. Za to nošnjo bodo dobili 1500 din.

Na šoli imajo zelo delovno planinsko sekcijo. Vanjo so včlanjeni predvsem zadnji razredi osemletke, nekaj članov pa imajo tudi že v 2. razredu. Imajo redne sestanke, izlete in predavanja.

Tamkajšnji otroci so na naravo zelo navezani. Slišal sem o dveh dijakih, ki sta na dan šolskega izleta na Raduho pred zborom za izlet, ki je bil ob 6. uri zjutraj, šla iz Luč tri ure daleč poslušat divjega petelina.

In medtem ko so se na skupnem ležišču med pritajenim petjem drug za drugim ugrezali v spanje, sem razmišljal, kam

jih bo vedla življenjska pot, jo bodo prav izbrali, in ne nazadnje, ali bodo ostali zvesti goram in naravi sploh. Naj jim gre vse po sreči!

ing. Danilo Škerbinek

USTANOVNI OBCNI ZBOR PD LOČE 17. maja 1974

Navzočih je bilo okoli osemdeset članov. Občni zbor je otvoril predsednik iniciativnega odbora za ustanovitev PD v Ločah tov. Franček Mali in pozdravil goste tov. Jožeta Težaka, predsednika PD Poljčane, tov. Toneta Bendeta, predstavnika glavnega odbora Planinske zveze Slovenije in predsednika meddruštvenega odbora PD Maribor, tov. Dragico Onič, načelnico MO PD Poljčane, tov. Vido Koražija, tajnico MO PD Poljčane, tov. Tratenška, predsednika PD Slov. Konjice, tov. Filipa Beškovnika, predsednika skupščine občine Slov. Konjice in ravnatelja OŠ Loče, tov. Bojana Vončina, predsednika skupščine TTKS Slov. Konjice, predstavnike družbenopolitičnih organizacij in društev iz Loč. Predsednik iniciativnega odbora tov. Franček Mali je v svojem poročilu med drugim dejal:

Nismo prvi, ki se v Ločah lotevamo planinstva. Že pred zadnjo vojno in po njej so mnogi Ločani zelo aktivno delovali v vrstah PD Poljčane in PD Slov. Konjice. Jeseni 1970 smo v okviru PD Poljčane ustanovili v Ločah samostojno planinsko skupino, ki je v teh slabih štirih letih obstoja dosegla nekaj vidnih rezultatov. Vzgojila je mnogo mlajših in starejših planincev in prav iz nje nastaja danes PD Loče. Danes se v Ločah prvič v zgodovini dogaja, da ustanavljamo planinsko društvo. Društvo bo ob nastanku štelo okoli 150 članov, mladincev in pionirjev, če pa so točne novice o velikem zanimanju občanov za novo društvo, ni strahu, da število članstva ne bi raslo še naprej vsaj do številke 200.

Ideja za ustanovitev samostojnega društva je v skupini zrasla iz več praktičnih razlogov. Glavni razlog je bil v tem, da smo spadali pod PD Poljčane, ki ima svoj sedež zunaj naše občine, in smo zato imeli vedno precej težav, ko smo v TOZD, organizacijah in družbenopolitičnih skupnostih iskali materialna sredstva za uspešno delo. Razen tega je število članov skupine tako naraslo, da je bilo naše članstvo v PD Poljčane samo še formalno, vezano na nekaj letnih skupnih akcij, sicer pa smo delovali po svojem programu dela in bili povsem samostojni.

Da bi torej spravili na noge samostojno planinsko društvo, je odbor naše planinske skupine v začetku meseca marca imenoval 7-članski iniciativni odbor za ustanovitev PD LOČE. Posebno smo hvaležni tistim TOZD, družbenopolitičnim organizacijam

in društvom, ki so nas podprli s finančno pomočjo.

V okviru mladinskega odseka bo na šoli še naprej delovala pionirska planinska skupina in prepričani smo, da bo šola še vedno imela tako razumevanje za mlade pionirje-planince, kot ga je imela do sedaj.

V neposredni bližini Loč ni višjih hribov, zato morda ni slaba ideja, da bi društvo uredilo in markiralo pot iz Loč preko Lipoglava, Šmihela in Pečice na Boč, v drugo smer pa po okoliških hribovih na Konjiško goro. Tako bi nastala najboljša trim steza, ki bi jo dala kar mati narava s svojim obiljem zdravih gozdov, čudovitih razgledov in prelepih trat.

Mladi, ki bodo delovali v mladinskem odseku, bodo morali skrbeti, da bodo še naprej razvijali aktivnosti, ki jih je začela in utrdila že planinska skupina. Predvsem mislim tu na izletništvo in ture, na vzgojne akcije, zlasti pa na orientacijski šport, po katerem smo že postali znani po lepem kosu Slovenije. Toliko uspehov so naši pionirji in mladinci že dosegli v orientaciji in tako koristen je ta šport, da ga bomo morali še naprej intenzivno gojiti, pristojni forumi, zlasti mislim tu odgovorne za SLO v občini, pa nas bodo pri tem telu morali tudi finančno podpreti.

Sledilo je poročilo načelnika planinske skupine Loče tov. Viliija Kovačiča ml., ki so jo osnovali 23. septembra 1970 pod vodstvom mentorja tov. Frančka Malija: Na prvi izlet smo se odpravili kar s kolesi na Zbelovski grad in Žičko kartuzijo. Potem smo nekajkrat obiskali Boč, odšli smo pa tudi na goro Oljko. Spomladi 1971 smo najprej obiskali Celjsko kočo, nato smo se odpravili s kolesi na krožno pot Loče-Ličenca, Križni vrh-Poljčane-Loče. Vso zimo in spomladi pa smo pridno trenirali orientacijo. Udeležili smo se kar 4 tekmovalj. Ko smo se udeležili tekmovalja na Kozjaku, nas ni še nihče poznal. Drugače pa so nas gledali, ko smo v mladinski konkurenci osvojili prvo mesto in prinesli v Loče tudi prvi pokal.

V šolskem letu 1970-1971 smo se prvič srečali s Triglavom. V letu 1971-1972 smo organizirali izlet v neznano (Prekmurje). Pozimi 1972 smo si ogledali smuške pole v Planici.

Jeseni smo pa tekmovali na Snežniku, pomladi na Boču, Kozjaku in Karavankah, kjer smo v pionirski konkurenci zasedli prvo mesto in si prislužili drugi prehodni pokal.

Med počitnicami nas je deset šlo na najvišji vrh v Kamniških alpah na Grintavec. Tu smo tudi doživeli našo edino nesrečo v planinah. Naš član je pozabil, da spi na zgornjem pogradu in je med spanjem hotel kar stopiti na tla. Pri padcu se je malo popraskal za desnim ušesom. Med počitnicami smo tudi 4 odšli čez

Karavanke. Oktobra 1972 smo odšli najprej na Kum, nato na Boč. Aprila 1973 smo se odpravili na Janče, v počasiitev rojstnega dne tov. Tita pa smo organizirali pohod preko Pohorja. V tem šolskem letu pa smo se udeležili naslednjih tekmovalj: za Milovanovičev pokal v Završnici, republiškega tekmovalja na Šmohorju ter tekmovalj na Boču in Kozjaku.

Velika čast pa nas je doletela, ko sva se dva člana naše skupine udeležila zbora jugoslovanskih pionirjev-planincev na planini Tari v Srbiji

Lani jeseni smo najprej odšli na Lisco, potem v neznano. Leta 1974 pa smo prvič skupno s poljčanskimi planinci pričakali novo leto na Kopitniku. Sledila so zopet tekmovalja na Pohorju, nato v Radovljici, spomladi na Kozjaku, kjer smo v pionirski konkurenci zopet osvojili pokal.

V štirih letih našega obstoja smo organizirali 27 izletov in se udeležili 17 tekmovalj.

Ustanovni občni zbor so pozdravili številni zastopniki in gostje. Tov. Berce je poudaril, da je PD Loče 127. društvo v Sloveniji in 23. na področju meddruštvenega odbora Maribor.

V UO so bili soglasno izvoljeni: Dušan Galackaj, Matilda Kovačič, Vili Kovačič ml., Vili Kovačič st., Franček Mali, Marjeta Otorepec, Cveto Štefanič.

V NO so bili izvoljeni: Franc Gumzej – predsednik NO, Janez Sitar, Albin Borko, za predsednika društva je bil izvoljen Franček Mali.

Novoizvoljeni predsednik je podelil potrdila o končani planinski šoli in značke naslednjim mladim planincem: Igorju Bezenšku, Anici in Mariji Lubej, Gizeli Štefanič, Anici in Sonji Cenc, Viliju Kovačiču, Otu Rešu, Ljubi Felser, Cveto Štefaniču in Faniki Šmid.

»SNEŽNIK – SNJEŽNIK« prve markacije na novi »PLANINSKI POTI PRIJATELJSTVA«

V okviru proslavljanja 100. obletnice organiziranega planinstva v Hrvaški in Jugoslaviji je bila v petek, 5. julija na Hrvaškem Snježniku v Gorskem Kotaru prisrčna planinska slovesnost in narisane prve markacije za novo planinsko pot, ki naj bi povezovala dva Snežnika, enega v Sloveniji, drugega pa na Hrvaškem. Slovesnosti se je udeležilo precej planincev iz vseh republik, – udeležencev zleta planincev Jugoslavije na Platku.

Planinska pot, ki jo bodo v teh dneh nadaljevali čez Gomance do našega Snežnika, bo vsekakor nova vez med planinci in vsemi, ki bodo prehodili ta lepi del naše dežele, je izjavila tov. Jožica Milavec, ki je kot predstavnica Planinske zveze Slovenije zarisala prvo markacijo.

Slovesnost na Snježniku 5. julija 1974

Foto V. Čeligoj

Potem, ko je predstavnik Planinske zveze Hrvatske tov. Vičić Stanko v priložnostnem nagovoru pozdravil iniciativo planinskih društev Ilirska Bistrica in »Platak« iz Reke in tudi sam narisal naslednjo markacijo, je predal markacijski pribor predstavnikom obeh društev, ki sta tako sprejela obveznost, da novo planinsko pot dokončata in pripravita za številne obiskovalce, ki bodo stopili na pot po teh novih markacijah »PLANINSKE POTI PRIJATELJSTVA«.

-oj-

OBČNI ZBOR PD DOMŽALE (23. aprila 1974. leta)

Iz poročila posnemamo:

Eden od pokazateljev za uspešnost društva je število članstva. Po statističnih podatkih znaša število naših članov konec leta 1973 694. V zadnjih desetih letih je članstvo nihalo med 524 in 746.

Upravni odbor se je tudi v pretekli sezoni ukvarjal v veliki meri z gospodarskimi vprašanji. Rezultati so ugodni, tako da je društvo zaključilo poslovno leto s ca. 60 000 din dohodka ob 420 000 prometa. Investirali smo preko 50 000 din v novo depandanso, poleg tega pa smo povečali izdatke predvsem za uspešno alpinistično sekcijo poleg ostalih dejavnosti, ki jih tudi finansiramo. Naša osnovna sredstva predstavljajo vrednost preko 600 000 brez revalorizacije.

Posebej bi omenili propad tovarne žičnice, ki jo po izdelanih kalkulacijah ne moremo obnoviti v taki obliki, kot je obstajala. Morebitne druge variante, katere smo obravnavali s sosednjimi društvi, pa presegajo možnost našega društva. Ko že govorimo o sodelovanju s sosednjimi društvi na planini, bi omenil še to, da smo skušali navezati tesnejše stike z njimi, pa vendar ni prišlo do večjih skupnih akcij, ker se vsako društvo bori s svojo specifično problematiko. Tako gre tukaj za dom Induplati, ki posluje v sklopu počitniških domov tovarne, in za dom PD Črnuče, ki sloni na proračunskih in sličnih fondih, medtem ko smo mi postavljeni pred čisti ekonomski račun, le namenski prispevek za mladince in alpiniste, ki smo ga prejeli iz proračuna občine in ga še pričakujemo od strani TTSK, je izjema.

Osnovni program našega društva v teku 1973. leta je bil, čimprej usposobiti depandanso, kar ostane cilj tudi v bodoče. Poleg tega je potrebna večja obnova starega doma.

Požrtvovalno in uspešno so opravljali delo markacisti in mladinci.

Z največjimi težavami se je ubadal naš propagandni odsek. Predvsem so alpinisti s predavanji, diapozitivi in dopisovanjem dopolnjevali naš program.

V tem letu moramo novi dom dokončati. Vse postelje za ta objekt, kot tudi za skupno ležišče v starem domu so že na-

ročene za 60 000 din. Nameravamo popraviti tudi stari dom, pravzaprav smo dolžni to storiti.

Mladinski odsek našega upravnega odbora aktivno sodeluje s 4 osnovnimi šolami, in to: Šlandrove brigade, Maršala Tita, Moravče in Brdo. Mladinski odsek šteje s pionirji 320 članov. V lanskem letu smo imeli vsega skupaj devet izletov, katerih se je udeležilo skupaj 145 mladincev in pionirjev.

Bili smo na Golici, Mengeški koči, Rašici, Ojstrici, Planjavi, Kamniškem in Kokrskem sedlu in na Kalški gori, dvakrat na Veliki Planini, dvakrat na Triglavu, na Krnu, Črni prsti in na Poreznu. Najbolj zadovoljni so bili pionirji z izletom na Triglav. Udeležili smo se tudi pohoda po poti II. grupe odredov. Poteka tudi planinska šola, katere se udeležuje 9 mladincev.

3. VI. smo čistili pot in obsekovali vejevje na poti po dolini Kamniške Bele, v mesecu juliju smo markirali pot iz Krašnje na Limbarsko goro, 29. VIII. smo čistili pot na Konju, zamenjali varovalno vrv in utrdili vse kline, ki so bili omajani, 21. X. smo popravljali markacije na poti Podkrajnik-Gojška planina-Velika planina in od tu na Dol ter dalje na Kopišča, 27. X. smo markirali pot iz Blagovice na Golčaj in od tu dalje na Limbarsko goro, 4. XI. smo postavili zimske markacije od končne postaje sedežnice na Veliki planini proti domu. Postavili smo tudi dva kačipota. Novi odbor bo vodil Maks Prelovšek iz Depale vasi.

Predstavniki plan. sekcije osnovne šole v Moravčah je poročal, da imajo vpisanih 25 pionirjev planincev. Imajo sestanke z mentorji vsak teden, obstaja šola v naravi, imeli so dvodnevni zimski izlet. Učenci z veseljem hodijo na planinske izlete, vendar je problem v oddaljenosti.

Občni zbor so pozdravili za PZS prof. Tine Orel, za PD Mengeš tov. Lavrič in predstavnik planinske skupine na osnovni šoli v Moravčah.

Iz poročil in iz razgovora po njih je bilo razvidno pestro, prizadevno in uspešno delo PD Domžale, obenem pa težave, s katerimi se odborniki bore. O izredno uspešnem AO smo poročali že posebej.

S SEJE PODKOMISIJE IKAR O PLAZOVIH

Kljub članku o tehničnih napravah za reševanje iz plazov (PV 1974, str. 332), v katerem sem dokaj obširno in, upam, kritično obdelal poglavitno temo razgovorov v komisiji v Innsbrucku leta 1973, menim, da sem planinski javnosti dolžan napisati nekaj odstavkov o tej seji. Že zato, da ostanem zvest tradiciji in da bi PV bil na tekočem o tem, kar se dogaja pomembnega v mednarodnih planinskih organizacijah.

Dnevni red konference je zajel naslednje teme: 1. poročilo o stanju naprav za iskanje zasutih v plazju in mnenje izvedencev, 2. organizacija V. Mednarodne konference o nesrečah v plazovih (VI. LUK), 3. tečaj za reševanje iz plazov 1972/1973 Davos, poročilo, 4. poročilo predstavnikov članic IKAR o plazovih in 1972/73, 5. razno. Razprave na prvo točko ne bom ponavljal, ker nimam povedati nič bistvenega. Švicarji so privedli na pozornico dva komercialno tehnična strokovnjaka firme Autophon, ki očitno že obvlada tudi poslovni »know-how«.

Avstrijce je po sili razmer zastopal kar profesor dr. ing. W. Fritzsche, drugih navijačev razen ing. A. Gayla pieps ni imel. Francoze je skromno in grobo informativno zastopal g. Pierre Amardenil, za katerega mi ni znano, ali je bil na seji bolj kot strokovni ali organizacijski delavec. Posebno mnogo ni povedal, torej sodi najbrž bolj med sodobni poslovni svet, ki tako in tako prodaja vse, kar prinese na trg.

Kot jugoslovanski član podkomisije in diplomant fakultete za elektrotehniko v Ljubljani sem si na seji drznil prilastiti pravico referenta za žolno dr. F. Avčina, svojega nekdanjega profesorja, in kolega dr. T. Jegliča. Ždelo se mi je neumno, da bi jo odpravil kdorkoli, čeprav je dr. W. Good simpatičen in verjetno tudi objektivno.

Polne tri ure in več smo sejali, bitka je bila vroča in za vsakogar brez upa zmage. Meni je bila tolikanj bolj zasoljena, ker je dolgoletni častni zapisnikar ing. A. Gayl tokrat odpovedal sodelovanje v tej funkciji; ta velika čast med številnimi Nemci, Francozi, Čehi, Poljaki, Italijani, Avstrijci in Tirolci je zadelo mene kot edinega neuvrščene, objektivnega Jugoslavana. Naporno, a vseeno zanimivo in predvsem jezikovno poučno. Za nagrado sem imel zapisnik v rokah, še preden sem ga poslal M. Schildu. Da bi mi kasneje ne delal težav pri dokumentaciji moje dejavnosti v IKAR, sem ga končno jadrno prevedel v slovenščino. Seje prav gotovo ne bom pozabil.

Toliko o tej, zares zanimivi točki, ki je zbudila mnogo jeze, krika in vika, pamfletov ter bolj in manj prikritih nacionalnih protestov...

Kot sem že poročal na drugem mestu, so Čehi letos organizatorji letne konference IKAR in VI. LUK. Prva točka nam je pogoltnila veliko časa. Na hitro smo se le utegnili sporazumeti, da bo konferenca 28. septembra v Štrbskem Plesu, v Visokih Tatrah. Na sporedu bodo naslednje teme: 1. meteorologija, nastanek in ocena plazov, 2. preprečevanje plazov, 3. katastrofi plazov, načrti plazovitih območij, 4. pregrade in objekti za preprečevanje plazov,

5. pravne norme za planince in reševalne organizacije, 6. sodobne naprave za reševanje iz plazov, 7. izkušnje s psi za reševanje iz plazov, 8. novi medicinski vidiki za reševanje iz plazov, 9. nekaj poročil o plazovi, 10. sklepi.

Obeta se nam torej zanimivo in koristno srečanje.

Kar zadeva tečaje za reševanje iz plazov v Davosu, so se lepo uveljavili. Vsako leto jih obiše veliko specialistov za reševanje iz plazov od vsepovsod. Tečaja januarja 1973 se je udeležil 101 udeleženec. Dokler bo tako zanimanje, jih bodo še prirejali.

V tretji točki smo udeleženci poročali o dogajanju v zimskem obdobju 1972/73. Zadovoljiti smo se morali z dobrimi 30 minutami, temo smo kar preleteli in ugotovili tole stanje:

1. Avstrija 61 mrtvih
2. ČSSR 3 mrtvi
3. Francija 21 mrtvih
4. Italija 5 mrtvih
5. Južna Tirolska brez žrtev
6. Jugoslavija brez žrtev

7. Poljska brez žrtev

8. Švica 32 mrtvih

9. ZR Nemčija 8 mrtvih

Skupaj 130 mrtvih

V glavnem je smrt kosila med turisti, ugonobila jih je kar 90! Zima je bila normalna, snega je bilo raje pre malo kot dovolj. V Jugoslaviji je potipala Makedonijo, kjer je zasulo šolo v vasi Bozovce. Plaz je napol porušil šolo in težko ranil učitelja, dva paglavčka pa pošteno preplašil.

Sprožil se je 26. februarja 1973 ob 7. uri zjutraj po južnem pobočju nad vasjo Bozovce.

Vršaj plazu je bil dolg 50 do 60 m, širok 15 do 20 m, mestoma globok 3 m. Strmina pobočja je 34–35% (19°).

Komisija CZ je priporočila pogozdovanje, po načelih švicarskih strokovnjakov se na teh strminah še ne izplača postavljati pregrad.

Innsbruck, novembra 1973.

Ing. Pavle Šegula

ALPINISTIČNE NOVICE

NARAVNI IN UMETNI PLEZALNI VRTCI VEDNO VEČJA POTREBA

(Ob koroškem plezalskem stadionu)

Kakor so vsi drugi športniki, tako so si tudi alpinisti iskali naravna vežbališča, če teh ni bilo, pa tudi umetne, betonske plezalne stadione.

V svetovnih alpinističnih središčih so taki stadioni že vrsto let odprti. Vsak si ne more privoščiti, da bi plezal v Dolomitih ali Centralnih Alpah. Zakaj se ne bi uril v skromnejšem svetu, če nima časa in ne denarja?

Plezanje, posebej ekstremno, zahteva intenziven in oster trening, stene zahtevajo celega človeka.

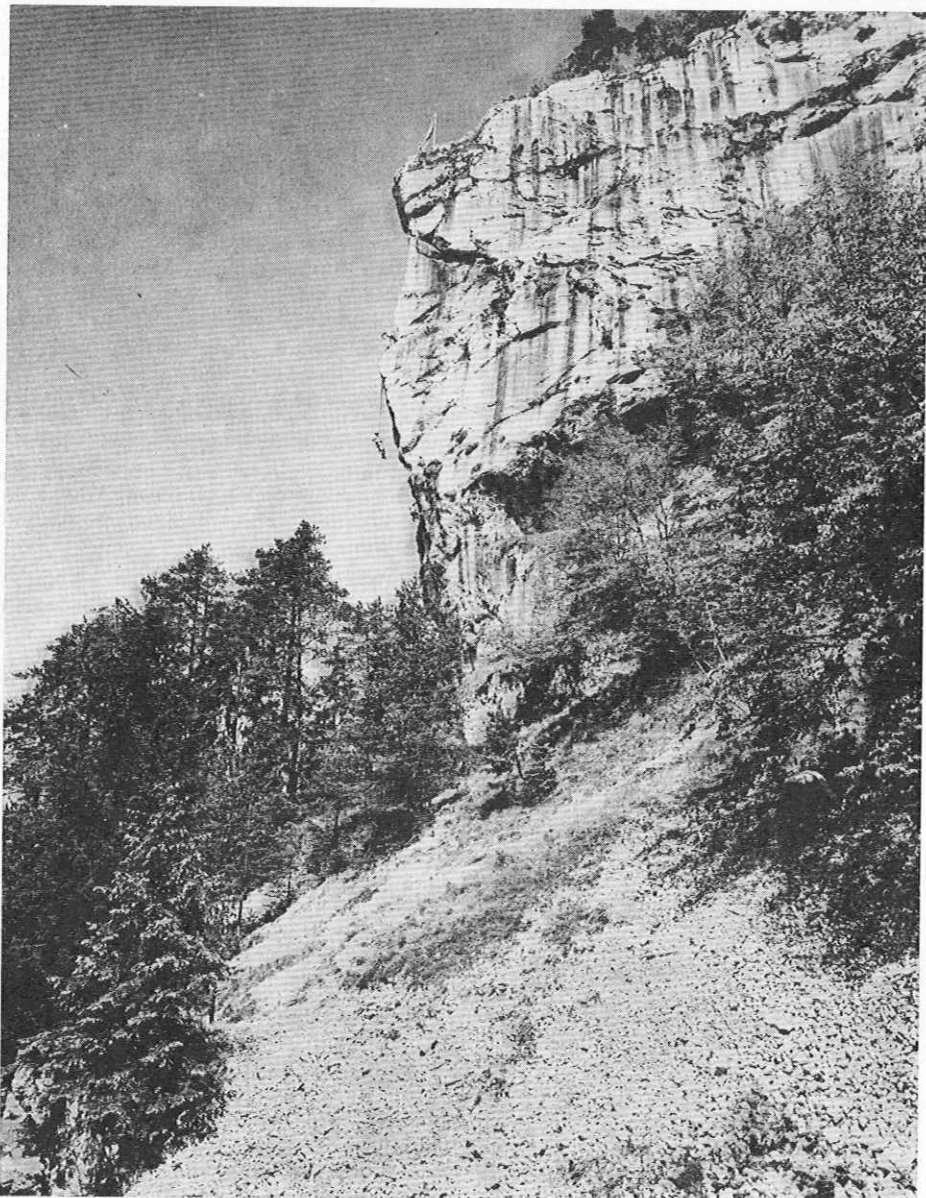
Naše prve plezalske generacije – drenovci in skalaši – so se šolali na »šancah« ljubljanskega gradu, na šmarnogorskem Turncu, v dolini Kokre ali v Žagani peči. Seveda to niso bili urejeni plezalski vrtci, in to tudi danes še niso. Čas pa kliče, da si tudi v naši republici omislimo moderno plezalsko vežbališče. Ne bom našteval, kje vse bi bilo možno. Naj rečem le to, da ne bi smela biti utopija osrednja slovenska alpinistična šola na Blejskem

gradu. To bi bila atrakcija posebne vrste za blejske turiste. Misliti bi morali tudi na Iglice za Bohinjsko Belo in še na kaj. Turnc pod Šmarno goro ne zadošča.

Italijani, Francozi, Švicarji, Nemci in drugi narodi so nas v tem že prehiteli z različnimi, zavarovanimi, naravnimi ali umetnimi, tudi betonskimi alpinističnimi stadioni. O tem že nekaj let beremo v Planinskem Vestniku. V Angliji, na primer postavljajo umetne stene za plezanje celo v šolske telovadnice.

19. maja so nas povabili koroški gorski vodniki in gorski reševalci v Škocjanske peči nad Mavršćicami ne daleč od Baškega jezera na otvoritev plezalnega vrtca. Vsi navzoči smo bili presenečeni in navdušeni nad to vzorno urejeno plezalno šolo, ki so jo s preko 350 klini in svedrovci uredili in opremili koroški gorski vodniki ob pomoči in sodelovanju avstrijskih dravskih elektrarn in odgovornih planinskih, turističnih organizacij in drugih ustanov.

Plezalni vrtec v Škocjanskih pečeh nad Mavršćicami je postal v kratkem času pravi eldorado ne samo koroških temveč tudi štajerskih plezalcev in alpinistov, gor-

Škocjanske peči – plezalski vrtec onstran Karavank

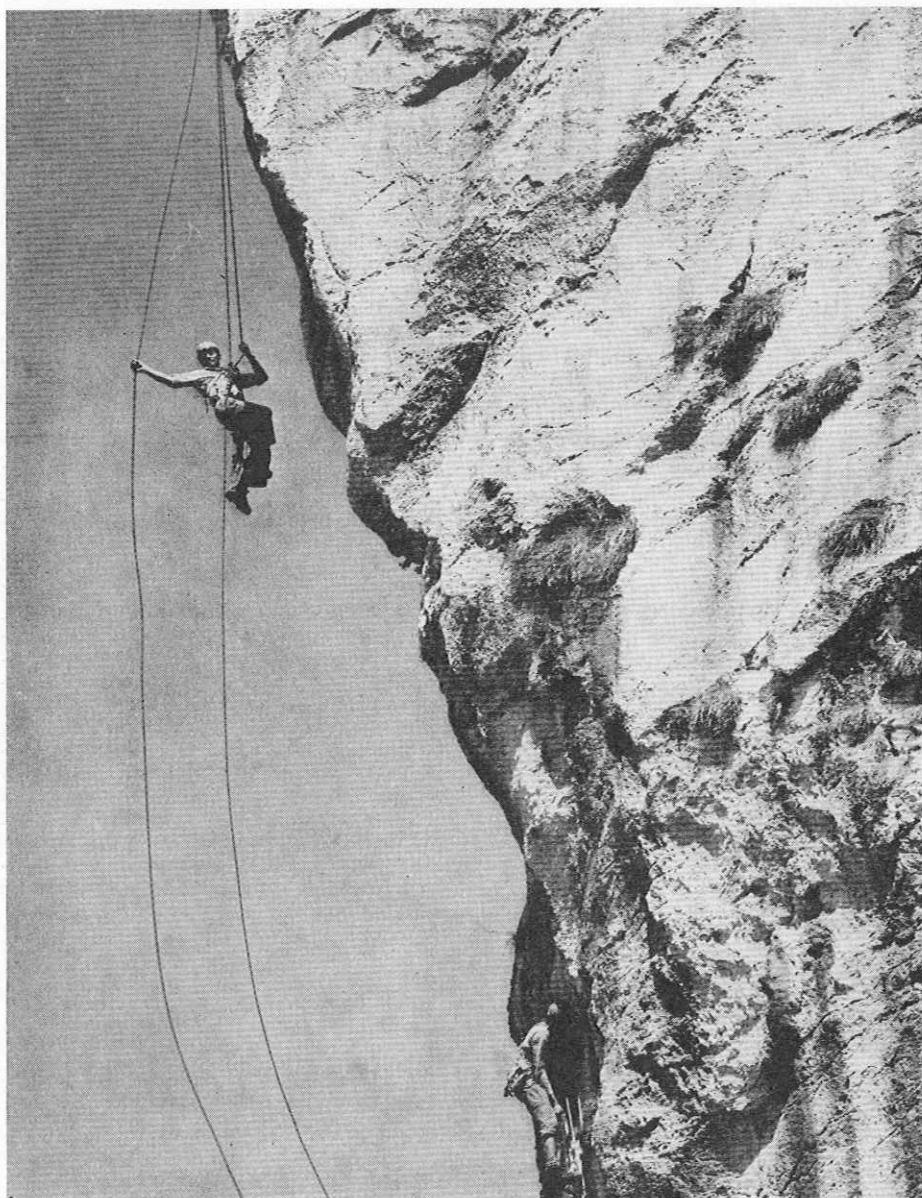
skih vodnikov in gorskih reševalcev, vrhunsko vežbališče ljubiteljev vrhunskega plezalnega športa iz sosednjih alpskih pokrajin Koroške, Štajerske, Julijske krajine, Furlanije in tudi Slovenije.

V vrtcu so plezalne smeri vseh možnih težavnostnih stopenj vse do VI, A3.

Naravni alpinistični stadion v Škocjanskih pečeh je najvišja šola plezalnega športa. Tja so usmerjeni pogledi tudi naših ple-

zalcev iz Mojstrane, Kranja, Trižiča, Maribora, Ljubljane in od drugod.

Prej ali slej bomo morali tudi mi misliti na kaj podobnega. Planinsko alpinistične organizacije ne smejo biti gluhe za želje in potrebe mladih plezalcev, ki žele hitreje napredovati in dosežati tudi tiste cilje, ki jih njihovi predhodniki niso mogli doseči.

Vaja dela mojstra povsod, kaj šele pri plezanju, kjer tehnika napreduje kakor povsod. S to razliko, da se v stenah izvaja čestokrat v zelo tveganih okoliščinah, da tudi tu novi dosežki utirajo pot novim metodam, novim manevrom. Treba se jih je naučiti, se izuriti, da bo tveganja v steni čim manj. Plezalni vrtci niso nič novega, nova je le kakšna naprava, kaka didaktična zamisel, organizacija pouka in vaj ipd. Vsekakor so plezalni štadioni za napredek alpinizma potrebni

VARSTVO NARAVE

REKE USIHAJO – V ARGENTINI

V zadnjih desetletjih odkrivajo meritve, da se je zmanjšal vodni pretok v rekah San Juan, Mendoza, Tunuyan, Diamante in Atuel. Reke napaja voda iz snega in ledu Visokih Kordiljer v argentinskih provincah San Juan in Mendoza. Ker so te reke edini vodni vir za poljedelstvo obeh provinc, je pomembno vedeti, kako se obnašajo ledeniki na argentinski strani Kordiljer med 30° in 36° zemeljske širine. Raziskavo je prevzela univerza v Miami, ZDA, in se je za pomoč obrnila na vse alpiniste, ki so tu v zadnjih letih delovali. Dragocene so vse fotografije in podatki od l. 1900 do l. 1962. Sprejema jih »Consejo Nacional de Investigaciones Cientificas y Tecnicas« v Buenos Aires.

DACHSTEIN IN VARSTVO NARAVE

O tem smo že vkrat poročali, med drugim tudi, da je gornjeavstrijska vlada leta 1963 oklicala Dachstein z ledeniki in okolico za zaščiteno področje. Kljub temu so se pojavile žičnice, vlečnice, celo ledeniški taksi, vse v organizaciji Dachsteinske turistične delniške družbe. »Les Alpes« 1973/8 poroča, da je ta družba po rekordnem finančnem uspehu v l. 1972 prešla v splošni napad in to predvsem na Hallstattske ledenik, ki naj bi dobil kar tri vlečnice in pet taksijev, to je za osebni

promet prirejenih goseničarjev. Avstrijski alpenverein je zoper to protestiral in strokovno utemeljil, da je ledenik za množično smučanje neprimeren. Ledenik ima velike razpoke zlasti v spodnjem delu in je zelo nepregleden, posebno če se vreme skazi. Za trening alpskih smučarjev pa ne pride v poštev, ker je položen. Smučarski promet bi imel tudi druge posledice: onečeanje snega, madeže industrijskega olja, osmratanje (izpušni plini, diesel) in še kaj.

TURIZEM IN KMETJE V ŠVICI

Nobenega dvoma ni, da je letni in zimski šport spremenil obraz alpske kulturne pokrajine in gospodarstvo sploh. Tudi kmetje imajo v turizmu svoje dodatne dohodke. Vendar pravijo v Švici, da utrpe hribovski kmetje tudi škodo, posebno od posledic zimskega turizma, ki neprestano narašča. Strojno steptani sneg, vedno večje množice smučarjev in smučarskih naprav ogroža normalno življenje travnate ruše. Izračunali so, da so mnoge travnate površine oslabele tako, da je pridelek sena za 50% manjši. To pa je za življenje hribovskih kmetij že treba upoštevati. Po novem zakonu o prostorskem planiranju bodo smuške proge zajete v varstvene cone. Švicarski listi za alpsko gospodarstvo »Die Blaue« 1973/5 se upravičeno vprašuje, če se to sme zgoditi brez ustrezne odškodnine.

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

TONI HIEBELER: BERGE UNSERER ERDE

Zadnja Hiebelerjeva knjiga s 116 slikami – od tega 91 v barvah na velikem celostranskem formatu – je prav gotovo višek sodobne tiskarske tehnike. Kljub razmeroma visoki ceni – v Nemčiji stane 68,25 DM – je vredna stroška.

Močnejši del knjige so slike. Sploh je menda značilnost sedanje svetovne gorniške literature, čeprav so avtorji prominentna imena, da so spremna besedila šibkejša od vizuelne predstave. Odličnim reprodukcijam so v oporo nazorne skice velegorstev vseh zemljin – izjema je Antarktiki – ki jih je poleg skice sveta še deset med besedilom. Crno-bele fotogra-

fije ne zaostajajo za kvaliteto barvnih. Hiebeler kot avtor besedila in tudi fotograf nekaterih gora v Kavkazu, Pamirju, Himalaji, Južni in Severni Ameriki – kar že samo po sebi opozarja na alpinista svetovnega slovesa – je uspel zbrati posnetke številnih znancev širom po svetu. Okrog 50 avtorjevih slik se je po fotografiju na gorski svet našega planeta ujelo v celoto in jo uspelo prikazati tako, kot ga gledata gornik in umetnik. Nič ni retuširanega in zrežiranega, za dekor je poskrbela narava.

Človeku se milo stori, če prvi nastopi Triglav in da se Julijske Alpe predstavljajo z dvema barvnima posnetkoma. Tudi Grossglockner in Watzmann sta v dolo-

čenem pomen »slovenski gori«. Vendar Stanič, čigar 200-letnico rojstva častimo prav letos, ni omenjen med prvopristopniki kot prvi turist. Nato sledi sprehod po južnem robu evropskih Alp – kričeče reklamiranih Dolomitov enkrat ni zraven – Piz Palü, Piz Badile, Matterhorn, Eiger in Mont Blanc, konča se z La Meije. Sledijo Kavkaz, Pamir in Hindukuš.

Nekoliko moti, da Himalaja brez pravega uvoda, kot ji kraljici sveta pritiče, izhaja iz Karakoruma in Hindukuša. Po posnetkih je nekoliko bolj bleda, bolje je zajeta v istoimenskem delu Herberta Tichyja, ki je izšlo pri DZS.

Arktične in norveške gore omenimo zato, ker je s posnetki sodeloval naš državljan Dolfi Rotovnik.

Gore Južnega morja predstavlja Nova Zelandija.

Kilimandžaro tudi v Hiebelerjevi knjigi – kot v toliko drugih – nima »čistega« vrha. Naravnost zanimivo je, kako ta najvišja afriška gora zakriva fotografskim očem svoj eksotični vrh. Toliko lepša sta Ruwenzori in Mount Kenya, ki jo je avtor uvrstil celo na čelno stran svoje knjige.

Aconcagua tudi v taki knjigi ne more brez spora o svoji višini. Slikovitejši je Alpaymayo, mnogi ga štejejo med najlepše gore sveta.

Fitz Roy in Cerro Torre sta po težavnosti alpinistična pojma.

Severnoameriško celino predstavljajo El Capitan, Dewil's Tower in Mount Mc Kinley.

Posebno poglavje je namenjeno goramognjenikom. Bile so med prvimi, ki so jih dosegli ljudje, morda zaradi položnosti pobočij in dolgo so držale višinske rekorde. Zdaj je višinski rekord sveta kot problem človeštva odpadel. Zastavlja si ga vsak narod in alpinist sam.

V prilogi Hiebeler podaja pregled 60 evropskih štiritisočakov po višini, gorski skupini, letnici in imenih prvopristopnikov. Že bežna primerjava s knjigo Gore iz zbirke Life (delo je izšlo pri MK Ljubljana) prihaja do očitnih razlik v višinah pri vseh zemljinah.

Ob koncu zapisa smo dolžni dati še beležko o avtorju, čeprav je Planinski Vestnik o njem že večkrat poročal. Toni Hiebeler je dolga leta urednik »Alpinismusa« – mednarodne alpinistične revije in pisec številnih alpinističnih del. Proslavil se je z zimskim ekstremnim plezanjem (severna stena Eigerja in severozahodna stena Civette) in kot izvedenec za plezalno tehniko. Za seboj ima preko 50 prvenstvenih vzponov v Evropi, bil je tudi na Kavkazu, v Pamirju, Himalaji in Ameriki.

Knjiga je izšla tudi v francoščini, avtor pa je v dogovoru z DZS za slovenski prevod.

Tone Strojín

VODNIK PO GORENJSKI PARTIZANSKI POTI

Zajetna brošurica žepnega formata o gorenjski partizanski poti, ki jo je letos izdelalo PD Kranj, je v seriji vodnikov po slovenskih planinskih poteh lokalnega obsega ena najbolj opisanih, na terenu pa ena najbolj markiranih. Za te epitetone je v neki meri »kriva« sama trasa, ki zajema tri najvišje in najbolj obdelane gorske skupine: Julijske Alpe, Kamniške planine in Karavanke pa še predgorje Julijskih Alp. Poleg slovenske planinske poti je po svojem značaju najbolj planinska in se s transverzalo deloma prepleta. Značilno za Gorenjsko partizansko pot – ki je v gorah obeležena z rdečo črko G – je to, da je praktično povezala skoraj vsa gorenjska društva in je tako v pravem pomenu res gorenjska. Simbolični poudarek te poti je na slavne dni NOB na Gorenjskem. Kontrolne točke so poleg planinskih koč prav prizorišča partizanskih bojev na Gorenjskem. Tudi naslovna fotografija vodnika – žal prebleda za učinkitejšo propagando – simbolizira upor gorenjskega ljudstva proti okupatorju.

Popis poti ustreza orientaciji na terenu, vizuelno pa je besedilo brez grafične obdelave v tem smislu, da opis mest, planinskih koč in partizanskih spomenikov ni poudarjen v polkrepkem tisku, navedba mest s kontrolnim žigom pa v večjem tisku. Bržkone so tega kriva odmerjena sredstva. Verjetno je prostor za odtise žigov odmerjen v Dnevniku poti, ki mu je ta vodnik v dopolnilo. Isto velja za pregledno skico, ki je zelo shematična, tako da so ji v dopolnilo zemljevidi – specialke Planinske založbe pri PZS.

Pri ponatisu bi morda takšne odlomke npr. kjer je dopustna uporaba gondole žičnic na Šimnovcu, omenili kot alternativo peš poti. Tiskarski škrt je tu pa tam zagodel korektorskemu očesu, npr. na str. 26 (Valentin Stanič), na str. 25 Vodnikov Vršac (ne Vršič), uradni naslov PD Javornik je PD Javornik – Koroška Bela, dom Planiko ni zgradila kranjska sekcija, temveč sekcija DOAV za Kranjsko (razume se področje) itd.

Neodvisno od vodnika po gorenjski partizanski poti se mi utrinja misel, ali ne bi kazalo vse do sedaj izdane vodnike po zaokroženih poteh s svojo matico – slovensko planinsko potjo, ki se popularno imenuje transverzala, združiti s serijo vodnikov, jih oštevilčiti in grafično poenotiti, saj so pisani več ali manj po istem konceptu. Vodnikov po domačih gorah tako manjka! S skupno akcijo bi se izboljšala trpežnost opreme (polivinilasti ovitki so nujni) in slikane priloge. Dosežen bi bil vsaj na zunaj enoten prijem in koordinacija, v neki meri bi zadostili planinsko-turističnemu povpraševanju.

Tone Strojín

AINM

Kratice pomenijo »Alpinismo italiano nel mondo«, oziroma antologijo italijanskega alpinizma v Alpah in drugod po svetu v zadnjih 120 letih. Delo obravnava 1800 vrhov, nastalo pa je pod vodstvom Maria Fantina, ki je vsaj 15 let že svetovni pojem alpinistične kronike, saj je s svojim CISDAE (Centro Italiano Studio Documentazione Alpinismo Extra-europeo) ustvaril mogočen arhiv. Fantin se je sam udeležil kakih 30 odprav kot kronist, topograf, fotograf in filmar. Pri AINM sta mu pomagala Giovanni Bertoglio in Toni Ortel. V petih letih je iz antologije nastala prava enciklopedija. Obsega dva dela v formatu DIN A4 (21 × 29,7 cm). 1300

strani teksta, 300 strani fotografij, atlas pa obsega 158 topografskih trobarvnih listov. Bibliografija ima 7500 števil, dva abecedna indeksa vsebujeta 5000 izvenevropskih krajevnih imen in 3200 osebnih. Italijanski ekspedicionisti so prispevali 400 originalnih prispevkov. Enciklopedija je izšla v 3000 izvodih, izvod stane 30 000 lir (če primerjamo to ceno z ono za Compiottijev leksikon, je to poceni). Prvi zvezek obravnava Azijo, Srednjo in Severno Ameriko, drugi zvezek pa Južno Ameriko, Afriko, Oceanijo in polarna področja. Vsekakor eno od del, ki tudi razgledanemu alpinistu, ki je marsikaj videl po svetu, lahko mnogo da. G. O. Dyhrenfurth je Fantinu in njegovemu uredniškemu odboru javno čestital. T. O.

RAZGLED PO SVETU

NEIZPROSNO SODIŠČE

V biltenu »Les Alpes« poročajo, da je švicarsko zvezno sodišče zavzelo skrajno strogo stališče glede vodniških dolžnosti. Od izkušenega in izprašanega vodnika se pričakuje stoprocentna zanesljivost, nobena napaka se mu ne oprošča. Vsi dejavniki se v sodbi obravnavajo v breme odgovornega vodnika. Popolnega vodnika ni, biti bi moral nadčlovek in jasnovidec, pravi vodnik Hans Flachmann iz sekcije Uto. Jasno je, razlaga dalje, da mora do neke meje presoditi okoliščine. Do neke meje! Inštitut na Weissfluhjochu govori o zahrbtni, potuhnjeni nevarnosti lokalnih snežnih klož, ki da jih ni ravno lahko opaziti. To je strokovno mnenje, ekspertiza, ki priznava, kako težavno je prav razsoditi.

»V svoji 40-letni vodniški praksi,« nadaljuje Flachmann, »sem spoznal, da sem iz mnogih nevarnih situacij ušel po sreči in naključju, ne samo zaradi svojih sposobnosti. Nevarnosti v gorah so številne in nepreračunljive, tudi še tako dobra izobrazba in izkušnje ne omogočata prave metode za vselej in povsod. Ali ne bi sodišče tudi pri vodnikih upoštevalo olajševalnih okoliščin? Čemu zahtevati od njih popolnost, kot da je samo ob sebi razumljiva?«

T. O.

HIMALAJSKA KRONIKA 1972

V zadnjem zvezku »Les Alpes« letnika 1973 je izšla himalajska kronika G. O. Dyhrenfurtha, Ringgenberg, Švica, ki že

leta in leta po informacijah z vsega sveta spremlja dogajanja v himalajizmu in tudi odpravarstvu v drugih visokih gorah na planetu. Zadnja leta skrbi za nas ing. Pavel Šegula, ki že desetletje in več vodi našo KOTG, odpravarstvo komisijo, da je tudi o naših odpravah »himalajski papež«, kakor Dyhrenfurth že desetletja imenujejo, obveščen iz prve roke. Lahko zapišemo, da je svetovna alpinistična javnost o jugoslovanskih odpravah zdaj v redu informirana. V Kroniki 1972 je »našemu« Makaluju posvetil pol strani. »Bila je to močna ekipa, vodja Aleš Kunaver, devet članov, zdravnik, geograf, botanik, ornitolog, reporter, zvezni oficir, dvanajst šerp in nosači«. Nato omenja vse bistvene značilnosti, vreme, sneg, opremljanje stene, Manfredove težke ozeblane. »22. oktobra sta Janko Ažman in Matija Maležič postavila vršni (naskočni) tabor (ca. 7900 m) in prodrla do ca. 8000 m blizu zgornjega dela zahodnega stebra (francoska smer 1971), vendar ga nista dosegla. Zmaga je bila blizu, toda 25. okt. je prišlo do novega vremenskega preobrata. Ažman je moral odnehati. Maležič je bil v najboljši formi, vendar sam ni mogel tvegati vzpona.«

V začetku kronike ugotavlja kronist, da tudi Himalaji ne prizanaša »eksplozija prebivalstva«, saj je bilo l. 1971 tam nad 40 odprav, pri čemer seveda niso vračunani »trekking izleti«, to je turistična potovanja po nepalskih bregovih, izleti, ki

nad 20 000 čevljev (ca. 6096 m) ne posegajo. Zaradi te gneče je na vidiku numerus clausus. Tudi kronist mora poseči po selekciji, s čimer pa bo marsikakšna ekspedicija nezadovoljna. Omenja večje število turističnih birojev, ki se pečajo s »trekkingom« od Nanga Parbata do Everesta. Tudi dobra organizacija izletov ne zavaruje zoper gorsko bolezen, saj aklimatizacija v izlet ni vračunana. Vsak človek res ni zrel za višine 5000 m in čez. Pljučni edem se na teh izletih resno pojavlja, to pa ni kar tako, helikopter je tu problem, in če že je pri roki, transport do bolnice v Kathmanduju ni poceni.

Kdor hoče iti v Himalajo, Karakorum ali Hindukuš kot pravi alpinist, naj se najprej razgleda v bogati himalajski literaturi. Žal je vedno več »prijaznih vprašanj«, s katerimi se himalajski pretendenti obračajo na kronista. Dyhrenfürth pravi: »Ker sem zelo zaposlen, ne bom več odgovarjal niti na pismena niti telefonska vprašanja. Zlata doba je tudi za Himalajo minila. Članek Dennisa Graya v Alpine Journal 1971 (156–161) in Himalayan Journal 1971 (95–99) »The Himalayan Ethic – Time for a Rethink« je res premisleka vreden.«

Glede vremena v višjih legah pravi: Raziskave višjih atmosfer so v zadnjem času dognale, da je »jet-stream« v zimskem polletju najbolj trdovraten nasprotnik vzponov v visokogorstvih. Med umikanjem poletnega monsuma in nastopom jet-streama vlada zakonita odvisnost. Jet stream se kmalu stabilizira in je potem v višjih legah nepremagljiv. Često divjajo najhujši viharji, ko je nebo popolnoma vedro. November velja za Indijo kot »kralj mesecev«, vendar je lepo vreme tedaj največkrat le v spodnjih legah. Pri sedem-tisočakah je za alpiniste tisto vreme že lahko kritično, pri osem-tisočakah pa že skoraj ni več računati na uspeh. To se je pokazalo tudi leta 1972.

Za dokaz te trditve navaja jugoslovanski Kangbačen 1965 in Makalu 1972, češ da sta obe ekspediciji naleteli na zgornjo vremensko zapreko »jet-streama«.

Zelo neugodno ocenjuje Dyhrenfürth »prvo evropsko ekspedicijo na Everest«, ki jo je l. 1972 pripravil dr. Herrligkoffer. Trajala je tri mesece, toda vodja dr. H. je bil pri njej komaj tri tedne. Komaj je prišel v bazo, že je moral v Nemčijo, da nabavi še opremo in obleko za šerpe. Ko se je vrnil, ga je iz baze evakuiral zdravnik, češ da je višina 5350 m zanj prehuda. Ekspedicija je šepala zaradi navala nacionalizma. Avstrijski udeleženci so hoteli imeti prvenstvo, očitali so Angležem lenobo in požrešnost (za kisik), Angleži pa so imeli vtis, da ni pravega vodstva in da jih Avstrijci odrivajo. »Občutje in morala sta bili v vsakem primeru katastrofalna. Tabor 6 je bil postavljen na višini

8200 m, menda prav tam kot pri IHE 1971. Potem je bil v jugozahodni steni Everesta dosežen rekord – ca. 8300 m.« K tej trditvi pravi Dyhrenfürth: »To ni dokazano.« Don Whillans in Dougal Haston sta leta 1971 tudi preplezala kakih 100 m nad tabor 6. Sicer pa to sploh ni važno, ali so Angleži ali Tiroinci splezali nekaj metrov več. V obeh primerih gre za ca. 8300 m. Avstrijce je pregnal mraz, Angleži pa so se »in disgust« umaknili že pet dni po prej.

Glede katastrofe na Manasluju spomladi 1972, ko sta izginila Avstrijca Jäger in Schlick, pravi Dyhrenfürth takole: »Ob desetih je začutil Jäger, da le preveč zadržuje hitrejšega Messnerja. Predlagal mu je, da se bo sam vrnil v tabor 4, bivaka se morata ogniti. Messner je soglašal, pohitel brez kisikovega aparata in dosegel vrh 8156 m ob 14. Sijajna storitev! Vreme se je hitro slabšalo, po nekaj minutah je obrnil. Kmalu ga je zajel grozovit vihar. Več ur je iskal tabor 4. Mračilo se je, Jäger pa se ni pojavil od nikoder. Uganka, ki ne bo nikoli rešena! Izkušeni gorski vodnik Jäger je imel za povratek lepo vreme in ne pretežko pot. Je padel v kako ledeniško razpoko? Fankhauser in Schlick sta ga šla takoj iskat. Pri tem je bela smrt pokosila Schlicka. Messner in Fankhauser sta ga klicala, mu dajala svetlobne signale... Naslednji dan sta ga, čeprav ozebla, ponovno iskala, nato pa v novem snegu sestopila do tabora 2, kjer jima je zdravnik dal arterialne injekcije, oba sta bila močno načeta. Vreme je preprečilo vsako akcijo. Force majeure (višja sila),« zaključuje Dyhrenfürth.

Sicer pa je vsa kronika polna japonskih odprav.

T. O.

ŠVICARJI NA KAVKAZU

Končno je l. 1972 prišlo do ožjih zvez med Švicarsko ustanovo za raziskovanje gora in med sovjetsko Federacijo alpinizma. Sovjetski alpinisti, osem po številu, so bili en mesec v Bergellu, Bernini, Wallisu in Berner Oberlandu. Walter Belina iz Chura je bil z njimi en teden v Berner Oberlandu. Dobil je vtis, da so se spoprijateljili, ker so jim Rusi ob slovesu govorili o provizoričnem povabilu v SZ. Aprila 1973 je prišlo uradno vabilo in v SZ je odpotovala osmerica Švicarjev.

W. Belina je v obliki dnevnika popisal bivanje v Baksanu, ki ga poznajo tudi naši alpinisti, v »Les Alpes« 1973/1. Navedimo nekaj zanimivejših švicarskih vtisov. Švicarji so bili l. 1936 pomemben dejavnik pri alpinističnem odkrivanju Kavkaza, kasneje pa jim je bil dostop iz »znanih« razlogov zelo otežkočen – Belina noče s pravo besedo na dan.

V Moskvi jih je sprejel Gena, ustrežljiv Sibirec, ki jim je šel ves mesec do kraja na roke. Okoli poldne so poleteli iz Švice, ob 16. so bili v Moskvi, zvečer so jih že sprejeli v lagerju in to v presenetljivo dobrodušnem ozračju.

Ko so prevzemali hrano za ture, se jim je zdelo, da bi prav tako dobili kjerkoli v Švici. Vreme so imeli slabo, šele tretji dan so bivakirali v višini 3000 m pod Koštantau. 9. avg. so doživeli strašen plaz, ki je prigrmel iz ozebnička v Dychtau. Ruske spremljevalce je vrglo 40 metrov s prostora, kjer so bivakirali. Eden je bil težje ranjen, reševalna služba je bila takoj pri roki, žal pa ni bilo vreme ugodno za helikopterski prenos in Nalčik. Peljati so ga morali v avtom.

Potem je GRS zaprla pot v stene. Belina je šel s spremljevalcem pogledat na plazišče. 100 metrov na daleč je plaz razmetal švicarski in ruski bivak – vse naokoli je ležala oprema, čevlji, obleke, kuhalniki, skratka živčno doživetje.

Toda teden dni po odhodu iz Švice so že podpisali pogodbo, ki jim je dovoljevala vzpon na 5000 m visok vrh v Bezengih, na Mižirgi. Dva Švicarja sta ostala v lagerju, plaz ju je ranil. Vrh so dosegli razmeroma lahko, težavnost ni šla preko četrte stopnje, bili so tudi na Užbi, obiskali so Svanetijo, Sheldo, Pik Šurovskij, Elbrus in Dongusorun. Po treh tednih so bili spet v Moskvi, vsak večer v gledališču, čez dan na ogledih.

2. sept. so z letalom pristali v Budimpešti, nato pa čez Trst in Benetke z istim letalom v Švico. Belina zaključuje: Zanimivo potovanje, lepe gore, mnogo novih prijateljev.

T. O.

LEDENIKI SO NAPREDOVALI

Tako pravi znani innsbruški profesor dr. H. Künzl v OAV – Mitteilungen 1973/3. Letos 1972 je bilo za stagniranje avstrijskih ledenikov zelo ugodno, 38% ledenikov pa se je celo povečalo, medtem ko je bilo takih v l. 1971 komaj 13%. Mnogi ledeniški jeziki so se zredili in se obdali z novo moreno. Narasli so samo majhni ledeniki, tudi večji so se podaljšali a ne več kot za 10 do 16 m. 62% ledenikov je nazadovalo, vendar manj kot leto poprej, le ledeniki v skupini Venediger so nazadovali za 13,2 m, torej več kot leto poprej (8,0 m). Posamezni ledeniki v tej skupini so nazadovali zelo občutno, npr. Dorferkees za 57,2 m, Simonykees za 21,0 m; tudi Pasterza se je umaknila za 23,4 m. Pestrost v porastku in premiku je v Vzhodnih Alpah tolikšna, da je težko dognati pravilo.

Snežišča so v Avstriji skoraj vsa narastla. Vendar to še ni razlog, da bi rekli: Le-

deniki nastajajo. To bi bilo prezgodaj. Prečni profili velikih ledenikov kažejo pojemanje, vrhnja plast se je usedla, hitrost ledu je manjša.

T. O.

SMRTNE NESREČE V ŠVICARSKIH GORAH

Podatki za leto 1972 so izšli v biltenu »Les Alpes« 1973/6. Žrtev ni tako malo: L. 1971 160, naslednje leto 166, med njimi 141 moških, 25 žensk, 87 Švicarjev, 79 inozemcev, samohodcev 36. Starost: do 20 let 28, do 30 let 61, do 40 let 30, od 41 do 50 in čez 50 let 25 žrtev. Med 166 žrtvami je 36 smučarjev. To preseneča. 26 žrtev je zdrsnilo na ledu in snegu, v ledeniške razpoke jih je padlo 5, v steni jih je zdrknilo 56, na drnastem terenu 21, na potih 13, kamenje, kosi ledu, strela so pokosili 4, plazovi 25, v skale in drevesa je trčilo 6, kap je nastopila v 9 primerih.

Matterhorn je v letu 1972 terjal smrt 8 alpinistov. Eno smrtno nesrečo je povzročil divji kozel, poročajo, da je izletnika napadel in pahnil čez skalo v globino in to v Gantrischu.

T. O.

HELIKOPTER V PREGONU

K sreči pri nas še ne, saj smo ga komaj uvedli v GRS. V Alpah pa postaja problem. V Švici, na primer, imajo izbrana mesta, kamor se jeklena postovka lahko usede. Takih mest je precej, mednje pa ne spada »Schnapsboden«, ca. 3200 nadm. v., v bližini Piz Palüja. Spomladi leta 1973 je helikopter to prezrl in se meni nič tebi nič spustil na Schnapsboden, nato pa še na »Skidepot« v višini 3700 m, odložil turiste z vodnikoma vred. Oba je vzgojil SAC, švicarska planinska organizacija, ki si je mnogo prizadevala, da bi se helikopterska doletišča določila in to tako, da bi bilo grmenje motorjev v švicarskih Alpah čim manj. Brez trde roke najbrž ne bo šlo. Edinstveno področje Pontresine je občina v celoti proglasila za »mirno alpsko cono«, stopiti bo torej morala na prste lastnikom jeklenih postovk in vodnikom, ki si z njimi morda olajšajo svoje delo.

T. O.

Ne čakajte,
da priljubljeno melodijo slišite slučajno –
kupite si gramofon

- sodobna ojačevalna tehnika
- čist in naraven ton
- pri reprodukciji gramofonskih plošč
- lepa, moderna oblika
- prodaja na kredit
- garancija

 Iskra

ISKRAPHON PM-71
Škatla s keramičnim gramofonskim vložkom,
vložena v leseno furnirano kaseto. Ima samostojen ojačevalac z zvočnikom 2 W

ISKRAPHON PM-75
Vgrajen v plastično nelomljivo kaseto
v treh različnih barvah, s samostojnim
ojačevalcem in zvočnikom 3 W

ISKRAPHON RS-70 STEREO
Vgrajen v leseno furnirano kaseto – Pokrit
s prozornim pokrovom – Dva zvočnika, 3 W,
15 Ohma, sta vgrajena v posebnih zvočnih
omarah, enako furnirana
kot kaseto

Inozemska zastopstva

Avgust Knor

Blindenstrasse 33

A. 1020 WIEN

Telefon 246-93-12

Telex 75-171

Priporočam se čevljarški industriji za prodajo
vseh vrst zgornjega usnja in podlog

Planinci

na vrhu Triglava se boste počutili še prijetneje, če vas bodo greli jopiči iz islandске volne, ki jih izdelujejo za vas pletilje iz Sirogojna.

Trikotažo in obleko najboljše kvalitete lahko nabavite samo v razstavnih salonih in trgovinah Jugoexporta

- Ljubljana: Trg revolucije 18
(pasaža »Maximarketa«)
- Beograd: Kolarčeva 1, Knez Mihailova 10,
prolaz kod »Albanije«, Terazije 2,
Makedonska 4 in Čika Ljubina 17
- Zagreb: Vlaška 75 a
- Titograd: Nemanjina obala 1
- Skopje: Gradski trgovski centar

Po vrnitvi s teške ture se boste najbolje odpočili na pohištvu Jugoexporta, ki ga lahko nabavite v razstavnih salonih:

v Beogradu:	v Zagrebu:
Kolarčeva 1	Zagrebški velesejem
Bulevar revolucije 84	Paviljon 12
Generala Ždanova 78	
	v Skopju:
v Titogradu:	Ul. JLA 66 in
Nemanjina obala 1	Gradski trgovski centar
v Splitu:	v Novem Sadu:
Kupališni prilaz 12	Ul. JLA 25
v Sarajevu:	v Nišu:
Mis Irbina 62	Balkanska 2

Jugoexport

BEOGRAD — KOLARČEVA 1

